

”Cei care au privilegiul de a ști au datoria de a acționa.” — Albert Einstein

PULSUL GEOSTRATEGIC

Nr. 307 Martie - Aprilie 2026 | www.pulsulgeostrategic.ro

EUROPA

Inteligența Artificială (IA), război cognitiv și fragilitatea strategică a Occidentului

Pag. 14

STRÂMTOAREA ORMUZ

Puterea de blocare energetică și controlul așezărilor în ordinea energetică a Golfului

Pag. 65

CRIZA GLOBALĂ DE MICROCIPIURI

Linia de falie a semiconductorilor prin Taiwan: nevoia de a redefini autonomia strategică în domeniu

Pag.55

COMPETIȚIA HIBRIDĂ

Competiția hibridă într-un mediu multipolar: Riscuri emergente, dinamici ale escaladării și indicatori strategici de avertizare timpurie

Pag. 7

MAREA NEAGRĂ - SECURITATE

Geopolitică, digitalizare și stabilitate strategică

Pag. 43

NATO

Flancul estic al NATO: scut strategic sau capcană de dependență?

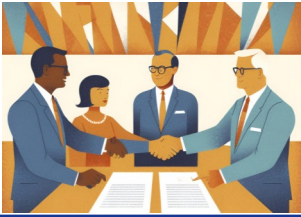
Pag. 40

SERBIA - MODERNIZAREA MILITARĂ

Extinderea capacităților de atac ofensive ale Serbiei: o amenințare regională în creștere

Pag. 51

CUPRINS

04

EDITORIAL

Minilateralism vs. multilateralism – o provocare esențială pentru noua ordine internațională

07

**MULTIPOLARISM ȘI
COMPETIȚIE HIBRIDĂ**

Competiția hibridă într-un mediu multipolar: riscuri emergente, dinamici ale escaladării și indicatori strategici de avertizare timpurie

14

**MINȚILE UMANE VS.
INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ**

Mintea umană ca spațiu de luptă – Inteligența Artificială (IA), război cognitiv și fragilitatea strategică a Occidentului

24

**MINȚILE UMANE VS.
TERORISM**

Înainte de bombă: De ce înțelegerea psihicului este viitorul antiterorismului

26

ORDINE GLOBALĂ

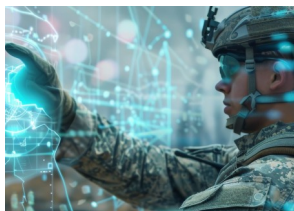
Cei care nu pot pune masa discută despre meniu: codurile noii ordini mondiale

30

**ORDINE GLOBALĂ - EUROPA
DE EST**

Interdependența conflictelor contemporane: Ucraina și Iran și implicațiile lor asupra ordinii globale și a Europei de Est

38

**EUROPA - NOUA PROVOCARE
ÎN APĂRARE**

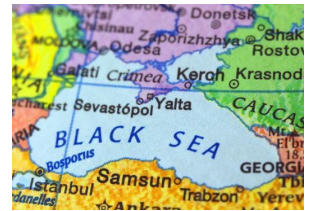
Franța și europenii confrunțați cu provocarea „noii apărări”: reînarmarea în era inteligenței artificiale¹

40

EUROPA - NATO

Flancul estic al NATO: scut strategic sau capcană de dependență?

43

**EUROPA - REGIUNEA MĂRII
NEGRE**

Amenințări și soluții pentru securitatea viitoare în regiunea Mării Negre: geopolitică, digitalizare și stabilitate strategică

CUPRINS

51

EUROPA - BALCANII DE VEST

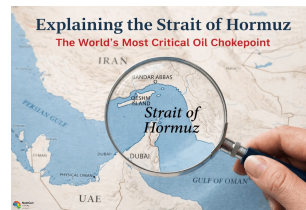
Modernizarea militară a Serbiei și extinderea capacităților de atac ofensive: o amenințare regională în creștere

55

ASIA - TAIWAN

Linia de falie a semiconducătorilor din Taiwan și criza globală a microcipurilor: nevoia de a redefini autonomia strategică în domeniu

65

ORIENTUL MIJLOCIU - STRÂMTOAREA ORMUZ

Strâmtoarea Ormuz și dezuniversalizarea parțială a petrodolarului: puterea de blocare a ciclului energetic și controlul așezărilor în ordinea energetică a Golfului

73

ORIENTUL MIJLOCIU - STRÂMTOAREA ORMUZ

Strâmtoarea Ormuz – conflict regional care dă naștere relaționării coercitive la nivel global

EDITORIAL

Minilateralism vs. multilateralism – o provocare esențială pentru noua ordine internațională

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

Începând cu 2026, putem spune că peisajul diplomatic global este definit de un model hibrid în care minilateralismul acționează ca un instrument agil, specific problemelor cu care se confruntă lumea de azi, în timp ce multilateralismul rămâne esențial pentru legitimitatea universală și normele pe termen lung.

Actuala lume dă semne din ce în ce mai vizibile că se îndreaptă rapid către un model de relații internaționale caracterizat de minilateralism - grupuri mici, flexibile și informale de națiuni care colaborează pe platforma unor interese specifice comune, și pun din ce în ce mai puțină bază exclusiv pe instituții multilaterale mari, universale și adesea blocate (cum ar fi Organizația Națiunilor Unite/ONU, Organizația Mondială a Sănătății/OMS sau Organizația Mondială a Comerțului/OMC).

Această accentuare a minilateralismului este percepută și catalogată ca o tendință cheie care va modela ordinea globală în 2026 și în viitor, menită să ocolească inerția birocratică pentru a aborda provocările presante de securitate, apărare, tehnologice și economice. Putem numi intrarea în *epoca de aur a minilateralismului* anul 2026, care este caracterizată de grupuri mici de națiuni cu aceleași idei, care avansează rapid în domeniul tehnologiei, securității, apărării și lanțurilor de aprovizionare, în timp ce instituțiile multilaterale tradiționale se confruntă cu blocaje, ceea ce determină o trecere către *blocuri de încredere*.

Exemple proeminente de minilateralism sunt:

- QUAD (SUA, Japonia, Australia, India): Concentrat pe menținerea unei zone Indo-Pacific liberă și deschisă și pe abordarea provocărilor regionale de securitate.
- Grupul celor Șapte (G7) - un forum internațional al guvernelor unor state dezvoltate din punct de vedere economic, tehnologic și military (Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și SUA).
- AUKUS (Australia, Marea Britanie, SUA): Un pact trilateral pentru transferul de tehnologie, în special în ceea ce privește submarinele cu propulsie nucleară.
- I2U2 (India, Israel, Emiratele Arabe Unite, SUA): Concentrat pe cooperarea economică regională, tehnologie și energie.

Sursa: <https://www.britainworld.org.uk/p/the-big-ask-03-2024>

- Pactul de Apărare Japonia-Filipine: O rețea tot mai mare de parteneriate de securitate în Asia, menite să consolideze securitatea maritimă.

- Trilaterală Emiratele Arabe Unite-India-Franța: Un parteneriat care cuprinde cooperarea în domeniul apărării, energiei și tehnologiei.

- CRINK este un nou acronim utilizat de analiști și oficiali occidentali (începând cu perioada 2023-2024) pentru a descrie o alianță informală, dar tot mai strânsă, formată din patru state: China, Rusia, Iran și Coreea de Nord.

Majoritatea experților nu văd minilateralismul ca pe un înlocuitor complet al multilateralismului, ci mai degrabă ca pe un model hibrid, complementar. Deși minilateralismul rezolvă problemele imediate, acesta nu poate înlocui legitimitatea globală, cadrul bazat pe reguli și universalitatea instituțiilor tradiționale precum ONU.

Raportul Forumului Economic Mondial privind riscurile globale din 2026 avertizează asupra unui *vid în guvernarea globală* pe măsură ce se acumulează cunoaștere și înțelegere legate de slăbirea multilateralismului. În această lume marcată de o incertitudine profundă, cooperarea globală găsește alte căi de evoluție.

Fostul președinte și director general al Forumului Economic Mondial (WEF), Børge Brende¹ spunea: *O nouă ordine competitivă prinde contur, pe măsură ce marile puteri încearcă să-și asigure sferele de interes. În acest peisaj în schimbare, în care cooperarea arată semnificativ diferit față de cum arăta ieri, abordările colaborative și spiritul dialogului rămân esențiale.* Un astfel de model de colaborare câștigă teren, conform celui mai recent Barometru Global al Cooperării, evaluarea anuală a colaborării globale. Grupuri de națiuni mai mici și mai flexibile lucrează împreună pentru a aborda provocări comune specifice. Această abordare – minilateralismul – remodelează modul în care țările colaborează, pe măsură ce cooperarea găsește alte noi căi. După cum a declarat Happymon Jacob, fondator și director al Consiliului pentru Cercetare Strategică și de Apărare (CSDR), pentru mass-media din Davos: *Unele state din anumite regiuni se unesc și vorbesc despre conectivitate. Vorbesc despre schimbările climatice. Așadar, chiar dacă multilateralismul eșuează... minilateralismul este în creștere.*

Distincția crucială constă în accentul pus pe: *minilateralismul prioritizează interesele comune în detrimentul valorilor sau ideologiei comune, permițând națiunilor cu viziuni diferite asupra lumii să coopereze pragmatic pe probleme specifice și comune lor.* După cum explică H. Jacob: *S-ar putea să nu-ți placă o anumită țară... dar te duci să discuți cu acea țară... și vorbești despre binele comun. Există acea abordare pozitivă... proactivă față de lumea internațională.* Parteneriatul I2U2 dintre India, Israel, Emiratele Arabe Unite și Statele Unite a organizat primul său summit al liderilor la mai puțin de un an de la formare, în 2022. Grupurile mai mici ocolesc birocrăția și impasul politic, permițând țărilor să acționeze rapid în fața provocărilor urgente.

Totuși, minilateralismul nu vine fără riscuri. Proliferarea coalițiilor ar putea fragmenta și bulversa ordinea internațională, creând acorduri conflictuale care subminează instituțiile universale.

Dacă stăm și analizăm foarte minuțios, putem ajunge la concluzia că minilateralismul nu poate înlocui multilateralismul pentru toate provocările universale, iar pentru unele riscuri (cum ar fi armele sau pericolele biologice, chimice sau nucleare sau chiar hazardul) sunt considerate mai eficiente pentru a stimula acțiunile. Cel mai recent raport privind riscurile globale sugerează, de asemenea, că cele două nu se exclud reciproc: *Este esențial ca părțile interesate din sectorul public, privat și din societatea civilă să continue să colaboreze pentru a sprijini instituțiile multilaterale existente ori de câte ori este posibil.*

Europa se confruntă cu o revoluție *minilaterală*, pe măsură ce liderii ai săi se adună cu vecini și parteneri de încredere de pe întreg continentul pentru a construi relații de apărare și securitate. Această schimbare politică este determinată de dubla provocare a amenințărilor tot mai mari, în special din partea Rusiei, și a surprinzătoarei poziții adoptate de administrația Trump, care împreună au dat naștere unui mediu favorabil punerii într-o poziție dificilă decizională pe liderii europeni pentru a căuta noi modalități de configurare a poziția de lider pentru întreaga Europă.

Pe 18 noiembrie 2025, prim-ministrul britanic, Keir Starmer, a mers la Berlin pentru o cină cu omologii săi german și francez în formatul E3, un grup creat inițial pentru a reprezenta Europa în negocierile nucleare cu Iranul.

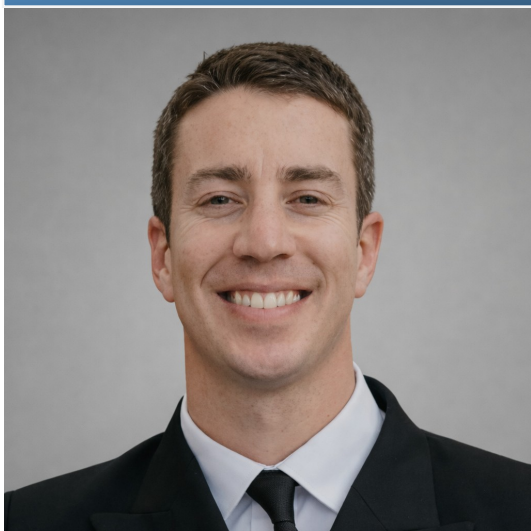
Liderii menționați și-au exprimat sprijinul pentru colaborarea în domeniul politicii externe și de securitate și au evidențiat cooperarea și cu Polonia și Italia, într-un astfel de context, fiind format grupul E5 - un grup care fusese înființat la începutul anului 2025 pentru a reuni cei mai mari actori din domeniul apărării de pe continentul european.

¹Børge Brende, fostul președinte și director general al Forumului Economic Mondial, și-a anunțat demisia în februarie 2026, în urma unei anchete interne privind legăturile sale cu Jeffrey Epstein. Decizia a survenit după dezvăluirea unor întâlniri și schimburi de mesaje dintre Brende și Epstein. B. Brende a condus WEF din 2017 și a fost anterior ministru de externe, al comerțului și al mediului în Norvegia. Elvețianul Alois Zwinggi a fost numit să preia atribuțiile.

Provocarea de a răspunde noului mediu internațional de securitate și apărare a evidențiat slăbiciunea structurală a arhitecturii de securitate a Europei - în special dependența de SUA. Pe măsură ce incertitudinea cu privire la angajamentul SUA față de Europa crește, fundamentul ordinii multilaterale a Europei se fracturează, iar formatele multilaterale bazate pe consens sunt într-o situație extrem de dificilă de a răspunde oricăror riscuri și amenințări.

Reacția Europei la incertitudinea crescândă este aceea de a-și intensifica eforturile pentru a crea un pilon european bazat pe producerea capabilităților de apărare și securitate necesare în cazul în care SUA își retrag forțele de pe continent. UE este în plin proces de adaptare la noile realități geopolitice și geoeconomice, fiind imperios necesară reducerea drastică sau chiar eliminarea incapacităților de a răspunde eficient la provocările cheie, din cauza procesului decizional lent și greoi, precum și din cauza percepțiilor diverse ale amenințărilor și a intereselor de securitate apărute în rândul statelor membre.

MULTIPOLARISM ȘI COMPETIȚIE HIBRIDĂ

Competiția hibridă într-un mediu multipolar: riscuri emergente, dinamici ale escaladării și indicatori strategici de avertizare timpurie

Matías González POMMERENKE (Chile)

Introducere

Competiția hibridă s-a definitivat ca una dintre cele mai persistente și complexe forme ale rivalității strategice contemporane. Spre deosebire de confruntarea convențională, aceasta nu se manifestă neapărat prin utilizarea directă și vizibilă a forței militare, ci prin combinarea instrumentelor politice, economice, informaționale, cibernetice, tehnologice și, în anumite contexte, a unor mijloace militare limitate. Logica sa constă în influențarea, erodarea, dezorganizarea sau constrângerea adversarului fără a depăși în mod neechivoc pragul conflictului deschis. În acest sens, războiul hibrid și activitățile din zona gri nu trebuie înțelese ca anomalii ale sistemului internațional, ci ca expresii caracteristice ale unui mediu în care ambiguitatea, negarea plauzibilă și coerciția graduală oferă avantaje în raport cu adversari superiori sau cu sisteme de răspuns lente și constrânse normativ (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017; Rühle & Roberts, 2021).

Discuția devine deosebit de relevantă în actuala tranziție către o ordine internațională din ce în ce mai multipolară. Difuzarea puterii, apariția unor noi centre de decizie, fragmentarea consensului normativ și erodarea relativă a mecanismelor de guvernanță globală nu implică prăbușirea imediată a ordinii, dar îi modifică totuși condițiile de funcționare. Într-un sistem mai puțin ierarhic, mai interdependent și mai disputat, competiția tinde să se manifeste multidomeniu și sub pragul conflictului deschis, favorizând instrumente care permit producerea de efecte strategice fără asumarea inițială a costurilor politice și militare ale războiului deschis (Hersman, 2020; Kissinger, 2016).

The appearance of "little green men" (irregular armed forces) in Crimea, Ukraine, ahead of its illegal annexation by Russia in March 2014, illustrates one type of hybrid threat. Other hybrid threats can be invisible. © Meduza

Figura 1. „Omuleții verzi” din Crimeea ca ilustrare vizuală a unei amenințări hibride.
Sursa: Rühle și Roberts (2021), NATO Review, fotografie © Meduza.

Scopul acestui articol este de a examina, dintr-o perspectivă de analiză strategică și prospectivă, modul în care competiția hibridă se transformă într-un mediu multipolar, care sunt riscurile sale emergente și cum pot fi identificate dinamicile de escaladare și indicatorii strategici de avertizare timpurie. Mai degrabă decât să ofere un inventar exhaustiv al amenințărilor, articolul propune un cadru interpretativ util pentru factorii de decizie din domeniile apărării, securității și informațiilor.

Multipolaritatea și schimbarea mediului strategic

Multipolaritatea contemporană trebuie înțeleasă nu doar ca o redistribuire materială a puterii, ci și ca o transformare a arhitecturii politice și normative a sistemului internațional. Ordinea rezultată din extinderea globală a principiilor westfaliene și din reformularea lor liberală ulterioară nu mai funcționează pe baza unui consens suficient de omogen privind legitimitatea regulilor, limitele suveranității sau autoritatea efectivă a instituțiilor internaționale. Henry Kissinger a avertizat că problema centrală a ordinii mondiale contemporane nu constă doar în prezența mai multor centre de putere, ci și în absența unei definiții împărtășite a sistemului însuși, a regulilor sale și a responsabilităților necesare pentru a-l susține (Kissinger, 2016). Acolo unde puterea și legitimitatea încetează să mai convergă într-un mod relativ stabil, competiția tinde să se deplaseze către forme mai ambigue și mai puțin reglementate.

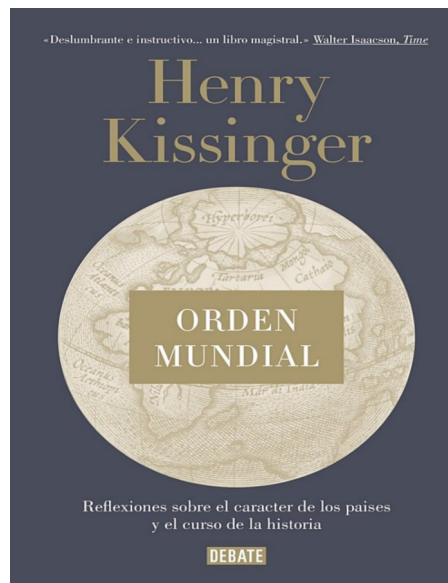

Figura 2. „Ordinea mondială: reflecții asupra caracterului națiunilor și asupra cursului istoriei.”
Sursa: Henry Kissinger (2016), Debate.

Acest punct este esențial pentru înțelegerea ascensiunii competiției hibride. Într-un sistem cu mai multe puteri relevante, stimulente revizioniste, asimetrii regionale și imagineri diferite ale ordinii, coerciția indirectă devine deosebit de atractivă. Nu toți actorii doresc sau pot recurge la o confruntare convențională de înaltă intensitate, însă pot încerca să modifice mediul strategic prin campanii de influență, presiune economică, operațiuni cibernetice, instrumentalizarea dependențelor critice, utilizarea de proxy sau exploatarea tensiunilor interne din state terțe. Multiplicarea polilor de putere extinde, în consecință, atât numărul scenariilor de fricțiune, cât și varietatea instrumentelor utilizate pentru gestionarea acestora (Hersman, 2020; Martín González y Santiago, 2026).

De asemenea, multipolaritatea actuală nu reproduce mecanic tiparele clasice ale echilibrului european de putere din secolul al XIX-lea. Ea operează într-un mediu caracterizat prin interdependență financiară, conectivitate digitală, vulnerabilități tehnologice comune și prezența simultană a actorilor statali și nestatali capabili să producă efecte strategice. În consecință, conflictul nu se mai exprimă exclusiv în termenii războiului și păcii, ci într-o zonă intermediară în care proliferază acțiuni coercitive cu vizibilitate redusă, randament politic ridicat și atribuire incertă. S-a argumentat tocmai că extinderea războiului hibrid și a activităților din zona gri a mutat confruntarea către domenii non-militare orientate spre influențarea voinței politice, a coeziunii sociale și a capacității de decizie a statelor (Vendrell Martínez, 2026).

În acest cadru, multipolaritatea tinde să consolideze patru caracteristici ale mediului strategic: fragmentarea autorității internaționale, suprapunerea domeniilor, accelerarea timpului decizional și extinderea repertoriului coercitiv. Competiția hibridă găsește aici un teren deosebit de fertil, deoarece permite revizuirea graduală a statu quo-ului, testarea liniilor roșii, saturarea capacității de răspuns a adversarului și exploatarea golurilor dintre atribuire, decizie și acțiune.

Evoluția competiției hibride

Literatura privind războiul hibrid a evidențiat de ani de zile o considerabilă dispersie conceptuală. O parte a dezbaterii s-a concentrat asupra întrebării dacă este vorba despre un fenomen cu adevărat nou sau despre o reformulare contemporană a unor practici istorice de război neregulat, subversiune și coerciție limitată. Dincolo de controversele terminologice, există însă un consens tot mai larg în jurul anumitor trăsături funcționale. Războiul hibrid a fost definit ca utilizarea sincronizată a mai multor instrumente de putere, adaptate unor vulnerabilități specifice de-a lungul întregului spectru al funcțiilor societale, pentru a obține efecte sinergice (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017). Această formulare este deosebit de utilă deoarece mută atenția de la simplul inventar al mijloacelor către logica combinatorie a acțiunii.

Evoluția competiției hibride poate fi sintetizată în patru transformări principale. Prima este trecerea de la acțiuni izolate la campanii de presiune cumulativă. Nu mai este vorba doar despre episoade discrete de dezinformare, sabotaj sau utilizare de proxy, ci despre secvențe susținute de activități menite să degradeze progresiv capacitatea de decizie, reziliența instituțională și încrederea publică a țintei. S-a subliniat că războiul hibrid nu urmează neapărat faze liniare; el poate evolua prin escaladări și dezescaladări simultane pe planuri diferite, producând efecte cumulative și neliniare (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017).

A doua transformare este trecerea de la o abordare centrată pe capabilități la una centrată pe vulnerabilități. Din acest motiv, accentul contemporan cade pe relația dintre instrumentele de putere, vulnerabilitățile preexistente și efectele dorite. Ceea ce contează nu este doar ce posedă agresorul, ci modul în care își sincronizează mijloacele pentru a afecta sectoarele critice ale adversarului, adesea fără a fi perceput cu claritate într-o primă fază.

A treia transformare este centralitatea tot mai mare a componentelor informaționale, cibernetice și cognitive. S-a observat că, astăzi, combinația hibridă dintre instrumente militare și non-militare introduce ambiguități care îngreunează conștientizarea situațională și, în consecință, procesul de luare a deciziilor consensuale și la timp. În mod similar, Hersman avertizează că instrumentele de influență digitală, campaniile de dezinformare și noile modalități de operare prin proxy virtuali extind anvergura strategică a coerciției sub-convenționale (Rühle & Roberts, 2021; Hersman, 2020).

A patra transformare este persistența dimensiunii proxy în competiția contemporană. Deși dezbaterea publică tinde să asocieze „hibridul” în principal cu atacurile cibernetice și dezinformarea, sprijinul indirect acordat unor actori terți, miliții, grupări armate, rețele criminale sau structuri politice aliniate rămâne o componentă relevantă. Harmon ne amintește că violența prin interpuși este o trăsătură recurentă a relațiilor internaționale, în special atunci când sponsorii urmăresc limitarea confruntării, păstrarea negării plauzibile sau evitarea represaliilor directe (Harmon, 2023). Din această perspectivă, competiția hibridă nu este pur și simplu un tip de război, ci o modalitate de acțiune strategică concepută pentru a exploata volatilitatea mediului contemporan.

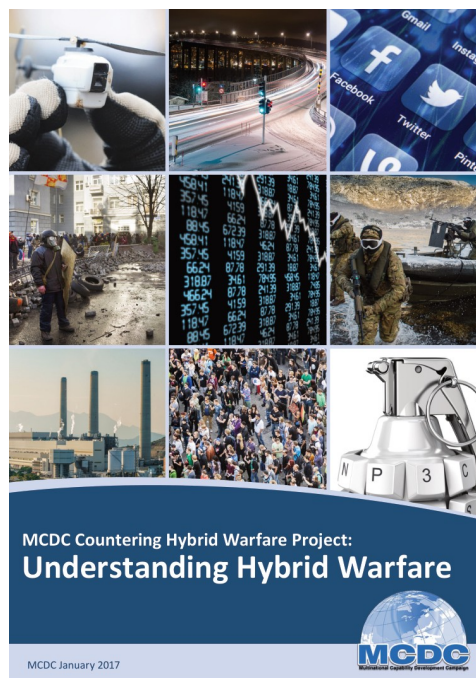

Figura 3. Coperta raportului *Understanding Hybrid Warfare*.

Sursa: Cullen și Reichborn-Kjennerud (2017), *Multinational Capability Development Campaign*

Riscuri emergente și dinamici ale escaladării

Dacă multipolaritatea extinde stimulentele pentru competiția hibridă, principala sa consecință practică este apariția unor noi riscuri de escaladare. Problema nu mai constă doar în ostilitatea manifestată, ci în dificultatea de a distinge între incidente dispersate, campanii susținute și adevărate puncte de inflexiune strategică. Acțiunile hibride operează adesea prin doze limitate de coerciție, ajustări adaptive și combinații de mijloace care, analizate separat, pot părea gestionabile sau chiar rutinare. Totuși, convergența lor poate produce efecte majore asupra coeziunii politice, percepției publice, stabilității instituționale sau credibilității descurajării.

Un prim risc emergent este normalizarea zonei gri. Atunci când actorii statali și nestatali descoperă că pot obține avantaje prin activități fără a suporta consecințele, astfel de practici tind să se repete. Acestea nu sunt neapărat crize majore imediate, ci mai degrabă o erodare progresivă a pragului de toleranță și a costului politic asociat unor comportamente considerate anterior excepționale. S-a arătat că amenințările hibride se dezvoltă tocmai în acea „zonă gri” unde atribuirea este mai lentă, răspunsul colectiv mai dificil, iar procesul decizional mai vulnerabil la ambiguitate (Rühle & Roberts, 2021).

Un al doilea risc este fragmentarea. În competiția hibridă contemporană, autoratul poate fi diluat prin proxy, externalizare tehnică, operațiuni stratificate sau manipularea mediului informațional. Dificultatea nu este doar una probatorie; este și una politică. Cu cât originea unui atac sau a unei campanii este mai ambiguă, cu atât crește probabilitatea unor dezacorduri interne între aliați, agenții sau actori naționali cu privire la natura amenințării și legitimitatea răspunsului. O parte din eficacitatea acțiunii hibride constă tocmai în menținerea sub anumite praguri de detecție și răspuns, obstrucționând astfel procesul decizional al țintei (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017).

Un al treilea risc este legat de convergența între domenii. Escaladarea nu mai trebuie înțeleasă exclusiv ca o mișcare verticală de la niveluri reduse de violență către războiul deschis. Hersman propune ideea de „wormhole escalation” pentru a descrie traiectoria neliniară prin care competiția sub-convențională se poate conecta brusc la niveluri strategice superioare, ocolind treptele intermediare presupuse de modelele clasice (Hersman, 2020). Combinația dintre campanii de influență, operațiuni cibernetice, presiune economică și atacuri asupra infrastructurilor critice poate produce efecte strategice disproporționate fără a trece printr-o secvență militară convențională ușor recognoscibilă.

Un al patrulea risc este oboseala descurajării. Crizele prelungite, saturarea cu micro-incidente și repetarea acțiunilor ambigue pot degrada credibilitatea liniilor roșii. Atunci când factorii de decizie sunt obligați să gestioneze permanent incidente minore, capacitatea de a distinge semnalul de zgomot se diminuează, iar pericolul de a se obișnui cu o presiune care, cumulativ, modifică echilibrul strategic crește. Într-un asemenea scenariu, inacțiunea repetată se poate dovedi la fel de periculoasă ca și reacția excesivă (Martín González y Santiago, 2026).

Un al cincilea risc este comprimarea timpului strategic. Tehnologiile digitale, conectivitatea permanentă și expunerea publică instantanee reduc timpul de analiză și coordonare instituțională. Acest lucru este deosebit de grav atunci când competiția hibridă afectează procese electorale, sisteme financiare, rețele energetice sau infrastructuri de urgență, adică sectoare în care presiunea politică de acțiune este ridicată, însă informația inițială este adesea incompletă (Hersman, 2020; Pérez Franco, 2025).

De aici rezultă o idee centrală: escaladarea hibridă este frecvent cumulativă și contextuală. Ea nu se prezintă, de regulă, sub forma unui singur eveniment decisiv, ci ca o combinație de semnale slabe, vulnerabilități exploatate, răspunsuri insuficiente și efecte care se întăresc reciproc. Din acest motiv, provocarea pentru analiza strategică nu constă doar în înregistrarea evenimentelor, ci și în interpretarea tiparelor.

Indicatori strategici de avertizare timpurie

Dacă una dintre cele mai periculoase trăsături ale competiției hibride este capacitatea sa de a genera efecte cumulative înainte de a fi pe deplin recunoscută, atunci construirea unor indicatori strategici de avertizare timpurie devine o prioritate analitică. S-a subliniat că un răspuns adecvat la războiul hibrid necesită identificarea funcțiilor critice, stabilirea pragurilor, construirea unor linii de bază ale normalității și dezvoltarea unor indicatori capabili să recunoască momentul în care o acțiune sau un efect hibrid este în desfășurare (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017). Această abordare este deosebit de valoroasă, deoarece împiedică reducerea avertizării timpurii la simpla detecție a amenințărilor evidente.

Din perspectivă strategică, indicatorii de avertizare timpurie ar trebui organizați în cel puțin cinci categorii intercorelate.

Prima categorie este cea politico-instituțională. Aici interesul principal constă în observarea unor semnale precum polarizare exploatabilă, deteriorarea consensului strategic, blocarea deciziilor critice, dispute persistente privind atribuirea amenințărilor sau erodarea încrederii în autorități și instituții. Un

mediu instituțional divizat oferă actorului hibrid o oportunitate privilegiată de a amplifica tensiunile și de a întârzia răspunsurile.

A doua categorie este cea informațională și cognitivă. Competiția hibridă contemporană exploatează viteza de circulație a narațiunilor, segmentarea audiențelor și vulnerabilitatea ecosistemelor informaționale. Printre indicatorii relevanți se numără apariția coordonată a unor narațiuni divizive pe teme sensibile, amplificarea artificială a conținutului, sincronizarea dintre campaniile digitale și momentele politice critice, precum și deconectarea tot mai accentuată dintre faptele verificabile și percepțiile dominante. În acest domeniu, cheia analitică constă în detectarea tiparelor de convergență și oportunitate mai degrabă decât în evaluarea izolată a conținutului fiecărui mesaj (Rühle & Roberts, 2021; Hersman, 2020).

A treia categorie este cea cibernetică și tehnologică. Indicatorii de aici includ creșterea numărului de intruziuni asupra sistemelor critice, activități de recunoaștere asupra rețelelor sensibile, campanii îndreptate împotriva infrastructurilor de servicii, perturbări ale sistemelor logistice sau de comunicații și combinarea operațiunilor cibernetică cu presiuni politice ori informaționale. Atacurile cibernetică se numără printre instrumentele cele mai frecvent utilizate în campaniile hibride, tocmai pentru că pot fi operate de state, interpuși sau organizații private, având o scalabilitate ridicată și dificultăți persistente de atribuire (Rühle & Roberts, 2021).

A patra categorie este cea economică și legată de infrastructurile critice. Indicatorii relevanți includ restricții selective asupra lanțurilor de aprovizionare, semnale de presiune asupra sectoarelor energetice sau financiare, achiziții opace în domenii sensibile, fluctuații anormale asociate unor decizii politice și evenimente de sabotaj sau perturbare cu posibilă negare plauzibilă. Într-un mediu multipolar, în care interdependența poate fi folosită ca instrument de presiune, economia încetează să mai fie doar contextuală și devine un vector direct al coerciției (Blackwill & Harris, 2016; Pérez Franco, 2025).

A cincea categorie este cea militară și asociată zonei gri. Analistii ar trebui să monitorizeze exerciții neobișnuite în apropierea unor zone sensibile, desfășurări ambigue de prezență, intensificarea patrulelor combinate cu presiune informațională, activitate crescută a actorilor intermediari și schimbări în modelele de utilizare a capacităților cu dublă întrebuintare. Importanța acestor indicatori nu constă doar în dimensiunea lor materială, ci și în interacțiunea cu alte semnale.

Totuși, utilitatea indicatorilor nu depinde de simpla lor enumerare. Decisivă este capacitatea de a-i integra într-un sistem de monitorizare persistent, capabil să compare semnalele cu linii de bază definite anterior și să interpreteze pragurile nu doar sectorial, ci sistemic. De asemenea, s-a subliniat că, fără o noțiune clară a ceea ce este normal, este dificil „să vezi” acțiuni ambigue care pot face parte dintr-un atac hibrid (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017). Prin urmare, avertizarea timpurie necesită continuitate, integrare și contextualizare. Din perspectiva prospectivă strategică, scopul ei nu este de a prezice viitorul, ci de a reduce surpriza strategică, de a îmbunătăți timpul de reacție și de a permite decizii mai bine calibrate.

Implicații pentru decizia strategică

Implicațiile pentru decizia strategică sunt profunde. În primul rând, competiția hibridă impune abandonarea ideii că securitatea, apărarea, informațiile, economia și comunicarea publică pot continua să fie gestionate ca domenii separate. Dacă agresorul sincronizează instrumente, atunci și răspunsul trebuie să fie integrat. Aceasta presupune abordări interinstituționale, mecanisme de schimb continuu de informații și o cultură instituțională orientată nu doar spre reacție, ci și spre interpretarea tendințelor, conectarea semnalelor și evaluarea riscurilor sistemice (Cullen & Reichborn-Kjennerud, 2017).

În al doilea rând, procesul decizional necesită mai multă viteză, dar nu cu prețul pierderii judecății strategice. Problema centrală nu mai este doar lentoarea birocratică, ci dificultatea de a decide în condiții de ambiguitate persistentă. În acest punct, descurajarea rămâne relevantă, dar trebuie adaptată. Pérez Franco ne reamintește că descurajarea constă, în esență, în influențarea calculului cost-beneficiu și a procesului decizional al adversarului (Pérez Franco, 2025). În sfera hibridă, aceasta înseamnă creșterea costurilor nu doar prin mijloace militare, ci și prin reziliență societală, protecția infrastructurilor, expunerea publică a campaniilor ostile, capacitate de atribuire și răspunsuri calibrate multidomeniu.

În al treilea rând, reziliența încetează să mai fie o noțiune complementară și devine o componentă principală a strategiei. Necesitatea consolidării rezilienței, apărării cibernetică și conștientizării situaționale ca premise ale eficienței în fața amenințărilor hibride a fost subliniată în repetate rânduri (Rühle & Roberts, 2021). O societate rezilientă nu este una imună la atac, ci una capabilă să absoarbă impactul, să mențină funcțiile esențiale, să limiteze propagarea daunelor și să păstreze suficientă coeziune pentru a decide sub presiune. Într-un mediu multipolar și dens din punct de vedere tehnologic, reziliența devine o formă de descurajare prin negare.

În al patrulea rând, decizia strategică trebuie să încorporeze mai bine dimensiunea prospectivă. Aceasta înseamnă depășirea analizei reactive a amenințărilor deja consolidate și lucrul cu scenarii, indicatori și

traectorii plauzibile. Nu este vorba despre a prezice viitorul, ci despre a identifica combinații de schimbare care pot modifica mediul. Competiția hibridă, tocmai prin caracterul său incremental, cere anticipare bazată pe semnale slabe și tipare emergente.

În cele din urmă, decizia strategică în acest domeniu necesită claritate în privința priorităților și proporționalității. Nu orice presiune hibridă merită același răspuns; nu orice semnal justifică o escaladare politică; nu orice criză trebuie să se traducă prin militarizare. Dar și absența unor criterii îl avantajează pe agresor. Un stat sau o alianță care nu a reflectat din timp asupra modului de clasificare, prioritizare și răspuns la activitățile sub pragul conflictului va ajunge întotdeauna prea târziu.

Concluzie

Competiția hibridă a devenit o modalitate centrală a rivalității strategice contemporane, deoarece răspunde eficient condițiilor unui mediu internațional mai fragmentat, interdependent și disputat. Multipolaritatea nu produce automat această formă de confruntare, dar îi extinde utilitatea prin multiplicarea actorilor, centrelor de putere, zonelor de fricțiune și a dezacordurilor privind legitimitatea ordinii. În acest context, coerciția graduală, ambiguitatea operațională, negarea plauzibilă și sincronizarea mijloacelor oferă avantaje clare celor care urmăresc modificarea echilibrelor fără a-și asuma, de la început, costurile războiului deschis.

Acest articol formulează trei concluzii principale. Prima - competiția hibridă nu mai trebuie înțeleasă ca un cumul aleatoriu de tactici, ci ca o formă de acțiune strategică ce combină vulnerabilități, instrumente și efecte într-o manieră adaptativă și contextuală. A doua - principalul risc al acestei modalități nu constă doar în fiecare incident izolat, ci și în capacitatea de a genera escaladări cumulative, inconstante și, uneori, neașteptate. A treia - cel mai bun răspuns nu depinde exclusiv de mai multe capacități materiale, ci și de o integrare mai bună între analiza strategică, reziliență, descurajare și avertizare timpurie.

Cea mai importantă provocare pentru factorii de decizie, prin urmare, nu constă doar în a răspunde amenințărilor hibride deja consolidate, ci și în a construi capacitatea de a recunoaște schimbările treptate, înainte ca acestea să se transforme în crize de mai mare amploare. Într-un mediu multipolar, avantajul strategic va depinde tot mai mult de capacitatea de a interpreta semnale, de a conecta domeniile și de a lua decizii în condiții de incertitudine fără a ceda inițiativa.

Bibliografie:

- Kissinger, H. (2016). *World order: Reflections on the character of nations and the course of history*. Debate.
- Harmon, C. C. (2023). *Warfare in peacetime: Proxies and state powers*. Marine Corps University Press.
- Hersman, R. (2020, July 9). *Wormhole escalation in the new nuclear age*. Texas National Security Review.
- Cullen, P. J., & Reichborn-Kjennerud, E. (2017). *Understanding hybrid warfare*. Multinational Capability Development Campaign.
- McCulloh, T., & Johnson, R. (2013). *Hybrid warfare*. Joint Special Operations University Press.
- Rühle, M., & Roberts, C. (2021, March 19). *Enlarging NATO's toolbox to counter hybrid threats*. NATO Review.
- Vendrell Martínez, M. (2026, March 26). *The relevance of Clausewitz in European hybrid warfare: Challenges for the European Union in a conflict without war*.
- Pérez Franco, M. Á. (2025). *Smart deterrence to prevent twenty-first century conflicts*. Spanish Institute for Strategic Studies.
- Blackwill, R. D., & Harris, J. M. (2016). *War by other means: Geoeconomics and statecraft*. Harvard University Press.
- Martín González y Santiago. (2026). *2026–2027: A world on the edge. Multipolarity, hybrid warfare, and the possible collapse of world order*. Revista Digital Delta 13 News.

MINȚILE UMANE VS. INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ

Mintea umană ca spațiu de luptă – Inteligența Artificială (IA), război cognitiv și fragilitatea strategică a Occidentului

Bernd Oliver BÜHLER (Germania)

Cum pierdem cea mai importantă bătălie fără să ne dăm seama

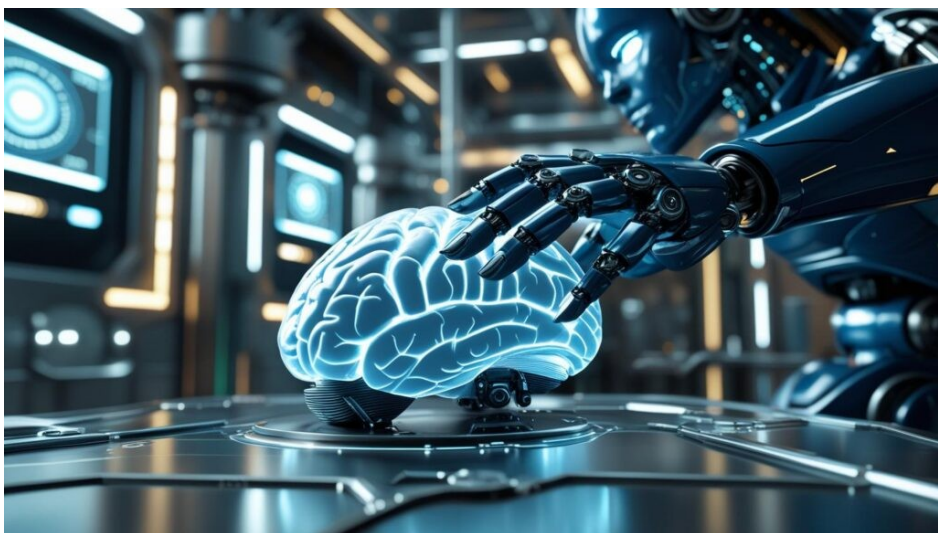
1. Câmpul de luptă s-a schimbat - și stăm aici goi

Timp de secole, am măsurat securitatea în mod fizic în beton și oțel: granițe, armate, rețele electrice, porturi, bănci. Mai târziu, am adăugat ziduri de protecție și rețele digitale. Toate acestea încă contează - *desigur că contează*. Nu poți ignora teritoriul, logistica sau lanțurile de aprovizionare dacă vrei să supraviețuiești.

Dar hai să lăsăm prostiile: **Aici nu se mai câștigă sau se pierde războiul.** Investim miliarde în tancuri, avioane de vânătoare, sateliți și sisteme de apărare cibernetică de înaltă tehnologie și, totuși, am lăsat ușa din față a *propriilor noastre minți* larg deschisă. **Nu este o metaforă.** Nu este o hiperbolă. **Este un eșec strategic masiv și uluitor.**

Adevărata bătălie se întâmplă *chiar acum*, în spațiul în care tu și cu mine decidem ce să credem, în cine să avem încredere, de ce să ne temem și cum să acționăm. Operațiunile de influență ostilă nu mai răspândesc doar știri false - **ele distrug în mod activ modul în care procesăm realitatea.** Și odată ce o societate nu mai poate distinge adevărul de ficțiune, gândirea se oprește. Zgomotul preia controlul. Și o societate care se înecă în zgomot este **paralizată.**

Chiar și grupurile de experți NATO se străduiesc să înțeleagă acest lucru sub termenul de *război cognitiv* - încercând să își dea seama cum adversarii folosesc tehnologia și psihologia pentru a influența procesul decizional uman. **De ce contează atât de mult acest lucru?** Pentru că deciziile privind sancțiunile, ripostele militare sau politicile energetice nu se iau pe negândite. Ele se iau pe baza a ceea ce oamenii cred că este adevărat. Acesta nu este doar un alt atac cibernetic, un server spart.

Sursa: <https://triilook.in/ai-and-the-mind-redefining-how-we-understand-ourselves/>

Îl izolezi. Un pod distrus? Îl reconstruiești. Un lanț de aprovizionare întrerupt? Dureros, dar găsești noi furnizori.

Dar pierderea încrederii?

Aici totul este în ceață. Când o societate nu mai are încredere în propriile instituții, devine imposibil de guvernat, imposibil de apărat și incredibil de ușor de epuizat. Dacă un atacator ne poate spulbera percepția comună, ne poate epuiza capacitatea de atenție și ne poate face să ne îndoim de toate, câștigă **fără să tragă un singur foc**. Nici măcar nu trebuie să te convingă de minciunile sale. Trebuie doar să te deruteze suficient cât să **renunți și să nu faci nimic**.

De aceea, mintea umană este noul câmp de luptă. **Nu pentru că suntem proști sau neajutorați**. Și nu pentru că inteligența artificială poate „controla” în mod magic gândurile umane - de domeniul științifico-fantasticului. Realitatea este mult mai practică: **chiar sistemele pe care le folosim pentru a ne decide - știri independente, autorități de specialitate, dezbateri deschise, conversații personale - sunt sabotate sistematic**.

Uitați-vă la alegerile parlamentare slovace din 2023. O înregistrare audio *deepfake* a devenit virală chiar înainte de vot, făcând să pară că liderul Slovaciei Progresiste și un jurnalist discutau despre trucarea alegerilor. Specialiștii au demontat-o - dar până atunci era deja prea târziu.

Adevărata pagubă nu a fost minciuna în sine. **A fost momentul**. Înșelăciunea s-a mișcat cu viteza luminii. Verificarea s-a târât în spatele ei. Suspiciunea a rezistat mai mult decât corecția. **Nu a fost un caz singular**. A fost un test.

Iată un adevăr neplăcut: în războiul cognitiv, nimeni nu trebuie să vă arunce în aer rețeaua electrică. **Trebuie doar să vă distruge încrederea în oamenii care explică știrile, verifică faptele și coordonează un răspuns**. Puteți avea piețe funcționale, drumuri deschise și alegeri formale - și totuși să fiți complet lipsiți de apărare pentru că *nimeni nu mai crede semnalele*.

Nu suntem vulnerabili doar pentru că sistemele noastre sunt atacate. **Suntem vulnerabili pentru că judecata noastră este desființată**. Granițele și zidurile de protecție nu mai protejează suveranitatea. Integritatea judecării noastre publice o face. Și chiar acum? **Această integritate se clatină sub presiune**.

Să fim extrem de clari: **IA nu a inventat asta**. Propaganda și operațiunile psihologice sunt mai vechi decât internetul. Dar IA a schimbat totul în ceea ce privește amploarea, viteza și costul atacului. A transformat manipularea dintr-o artă artizanală într-o **armă brutală, industrializată**.

Imaginați-vă că sunteți tâmplar. Timp de decenii, ați construit mobilă manual - lent, meticolos, cu grijă. Apoi, dintr-o dată, apare cineva cu o fabrică care poate produce o mie de scaune în timpul necesar pentru a construi unul - mai ieftin, mai rapid și mai convingător decât orice ai văzut vreodată. **Bine ați venit în fabrica de minciuni**.

2. Fabrica de Minciuni: Cum a transformat IA propaganda într-o armă de precizie

Propaganda nu a început cu IA. **Dar IA a transformat propaganda în cu totul altceva - ceva mai rapid, mai ieftin și mult mai periculos decât am văzut vreodată**.

Vă amintiți de vremurile de odinioară? Pe vremea când dezinformarea era încă un meșteșug, nu o industrie. Voi să răspândești o minciună, aveai nevoie de oameni într-o cameră: analiști care studiau datele demografice, scriitori care se chinuiau să găsească formularea perfectă, traducători care se luptau cu nuanțe culturale, designeri care se asigurau că falsul nu arăta ca un fals și o întregă rețea de curieri pentru a aduce minciuna în mâinile potrivite. A fost nevoie de timp. A fost nevoie de bani. Mai presus de toate, a fost nevoie de oameni - oameni reali, supuși greșelilor, epuizați, care în cele din urmă trebuiau să doarmă, să mănânce sau cel puțin să ia o pauză pentru baie.

Acum? Un tip într-un apartament slab luminat, cu un laptop și un abonament la instrumentele potrivite de IA, poate face toate acestea înainte de prânz. Fără pauze. Fără întâlniri bugetare. Nicio eroare umană - doar eficiența rece și neobosită a unei mașini căreia nu-i pasă dacă spune adevărul sau nu. Vechea propagandă era o bombă făcută manual. Asta? Asta e o fabrică. Și funcționează non-stop.

Text, imagini, audio, video - **personaje sintetice, narațiuni localizate, voci clonate, experți inventați** - toate produse la un cost aproape zero. Aceeași minciună de bază poate fi rescrisă în sute de moduri diferite, fiecare adaptat la o frică specifică, o prejudecată specifică, o cultură politică specifică. **Un mesaj nu mai trebuie să convingă pe toată lumea. Trebuie doar să găsească fisurile potrivite în oamenii potriviți**.

Și iată lucrul pe care nu ne place să-l recunoaștem: Nu suntem mașini raționale. Nu procesăm informații precum computerele. Reacționăm cu frică, cu identitate, cu loialitate, cu furie, cu epuizare, cu încredere, cu prejudecată de confirmare. **Suntem oameni. Și asta ne face vulnerabili**.

IA nu doar răspândește minciuni - **le personalizează**. Le adaptează. Testează care versiune a unei minciuni se răspândește cel mai repede, care provoacă cea mai mare furie, care generează cea mai profundă neîncredere. **Nu trebuie să te convingă. Trebuie doar să te deruteze suficient cât să te facă să te îndoiești de tot**.

Deja vedem asta întâmplându-se. Media sintetică nu doar răspândește minciuni - inventează minciinoși, cu fețe care nu au existat niciodată și voci care nu au vorbit niciodată. Cuvintele unei persoane publice pot fi fabricate atât de convingător încât chiar și propriul personal ar putea ezita înainte de a le nega. IA nu doar creează experți falși; populează comunități întregi false, unde boții imită atât de bine oamenii reali încât diferența dintre om și mașină se estompează și devine irelevantă. Și cea mai insidioasă parte? Sistemul nu doar aruncă minciuni pentru a vedea ce rezistă - *învață* care minciuni rezistă cel mai bine, apoi le rafinează, le amplifică și ni le trimite înapoi cu o precizie chirurgicală.

Și partea cea mai înfricoșătoare? **Nici măcar nu trebuie să fie atât de bună.** Cea mai mare parte a propagandei generate de inteligența artificială nu este perfectă. O parte este rudimentară. O parte este evidentă. **Dar nu trebuie să fie perfectă. Trebuie doar să fie rapidă. Trebuie doar să fie ieftină. Trebuie doar să continue.** Pentru că iată adevărul: **atacatorul trebuie doar să genereze plauzibilitate. Apărătorul trebuie să verifice realitatea.**

Și verificarea? **Este lentă. Este instituțională. Depinde de încredere.** Deja vedem efectele. Graphika a documentat personaje video generate de inteligența artificială într-o operațiune de influență pro-chineză. **Videoclipurile nu au fost atât de convingătoare.** Dar nu era nevoie să fie. Trebuiau doar să fie *suficient de ieftine* pentru a fi produse, *suficient de rapide* pentru a fi răspândite și *suficient de plauzibile* pentru a „face oamenii să se oprească”.

Meta a descris Spamouflage - una dintre cele mai mari operațiuni de influență cunoscute - **ca o mașinărie multiplatformă, multilingvă, bazată pe inteligență artificială**, care viza peste cincizeci de țări. **Leția nu este că fiecare campanie funcționează.** Leția este că prețul alocat încercării s-a prăbușit aproape la zero.

Și apoi există Doppelgänger-ul – în care actori rău intenționați **au clonat branduri media reale**, au creat articole false și au folosit rețelele sociale pentru a răspândi narațiuni pro-ruse. Nu aveau nevoie de o minciună majoră. Aveau nevoie doar să împrumute suficientă credibilitate pentru a-i face pe oameni să se îndoiască de ceea ce era real.

Acesta este adevăratul pericol, nu falsul evident, cel aproape plauzibil, articolul fals care pare să provină de la o sursă reală, ci vocea sintetică suficient de familiară și clipul manipulat care ajunge exact în momentul emoțional potrivit.

Evaluările europene de securitate numesc deja acest lucru o **problemă structurală**. Serviciul European de Acțiune Externă a avertizat că IA oferă actorilor amenințatori **instrumente scalabile și ieftine** pentru a manipula informațiile. **Și au dreptate.**

Pentru că iată adevărul incomod: **IA nu creează înșelăciune. O industrializează.** O face mai ieftină. O face mai rapidă. O face mai greu de urmărit. **Propaganda era odinioară o campanie. Acum este o fabrică.**

Și pentru societățile deschise, **acest lucru creează un cu totul nou tip de povară defensivă.** Instituțiile trebuie să răspundă la falsurile care se răspândesc mai repede decât pot fi investigate. Jurnaliștii trebuie să verifice conținutul care *pare real, sună real și se simte real.* **Cetățenii trebuie să navigheze într-un mediu informațional în care nimic nu poate fi de încredere în mod implicit.**

IA nu a schimbat doar jocul. **A schimbat și regulile. Și pierdem.**

3. Când minciunile mișcă piețele: Căsătoria profană dintre războiul cognitiv și cel economic

Încrederea este firul invizibil care ține economia laolaltă. Și chiar acum, cineva îl taie. Credeți că este vorba despre știri false? **Nu.** Este vorba despre **realitate falsă** - și despre cum aceasta mișcă bani reali.

Piețele nu funcționează pe baza faptelor. Funcționează pe baza a **ceea ce oamenii cred că este adevărat.** Investitorii nu acționează pe baza realității - acționează pe baza riscului perceput, a stabilității percepute, a legitimității percepute. Același lucru este valabil și pentru guverne. Pentru consumatori. Pentru bănci. Pentru alegători. **În momentul în care încrederea dispare, întregul sistem începe să se clatine.** Și exact asta se întâmplă.

Un zvon despre o explozie la Casa Albă - și *bum*, Dow Jones scade cu 150 de puncte în câteva minute (2013). Niciun război. Niciun atac terorist. Doar un atac cibernetic. O imagine modificată a unui atac asupra Pentagonului? Piețele se poticnesc înainte ca cineva să poată verifica măcar dacă este real (2023). Nicio rachetă. Nicio bombă. Doar un JPEG. Un cont SEC spart care anunță în mod fals aprobarea ETF-ului Bitcoin? Prețurile cresc brusc - apoi se prăbușesc în secunda în care adevărul iese la iveală (2024). Niciun colaps financiar. Nicio criză bancară. Doar un zvon. **Nu este o coincidență.** Aceasta este dovada: **Piețele nu reacționează la adevăr.** Reacționează la ceea ce cred că este adevărat. Și când minciuna se mișcă mai repede decât corecția? **Minciuna câștigă. Toate. Fiecare. Niciuna dintre acestea nu a fost o operațiune sofisticată de inteligență artificială.** Dar au dovedit ceva terifiant: **Piețele reacționează mai repede decât poate ține pasul adevărul.**

Acum adăugați inteligența artificială. O declarație falsă a CEO-ului, o imagine sintetică a unui atac, o înregistrare manipulată a unui bancher central, un zvon coordonat despre prăbușirea unei bănci, **toate generate, amplificate și transformate în arme cu o viteză lasă instituțiile fără suflu.**

Nu este vorba doar despre acțiuni. Este vorba despre energie - unde o narațiune falsă poate face ca prețurile să crească peste noapte. Este vorba despre alegeri, unde un scandal sintetic poate influența voturile și, odată cu ele, politici întregi. Este vorba despre sănătatea publică, unde o afirmație falsă privind siguranța poate paraliza exporturile și devasta industriile. Este vorba despre răspunsul la crize, unde o întârziere de tip *deepfake* poate costa vieți. Ținta nu este doar soldatul pe câmpul de luptă. Este investitorul care ia o decizie într-o fracțiune de secundă, alegătorul care votează, consumatorul care alege ce să cumpere, ministrul sub presiunea de acțiune. Și mai presus de toate, este acel moment trecător, critic al deciziei - când percepția înclină balanța înainte ca adevărul să aibă măcar o șansă.

Ținta nu este doar soldatul, este investitorul, alegătorul, consumatorul, ministrul și mai presus de toate - momentul deciziei. Daunele nu sunt întotdeauna un colaps. **Este munca lentă**, primele de risc suplimentare, investițiile amânate, energia politică irosită pe controlul daunelor în loc de acțiune, **fricțiunea care, în timp, epuizează o societate până la zero.**

Pentru că iată ideea: **în economiile deschise, percepția nu este separată de putere. Este putere.** Și chiar acum, **îl lăsăm pe inamic să rescrie regulile.** Pentru că o minciună nu trebuie să fie crezută la nesfârșit pentru a funcționa. **Trebuie doar să declanșeze o reacție înainte ca adevărul să poată ajunge din urmă. Acesta este jocul. Și pierdem.**

4. Dilema societății deschise: De ce cea mai mare putere a noastră este folosită ca armă împotriva noastră

Ne place să spunem că deschiderea este superputerea noastră. **Și chiar este.** Libertatea de exprimare, mass-media pluralistă, piețele deschise, dezbaterile academice - acestea nu sunt doar idealuri frumoase. Sunt motivul pentru care câștigăm. Ne permit să corectăm, să inovăm, să ne opunem opiniilor negative, să tragem puterea la răspundere. Creează spațiul în care încrederea poate crește, chiar și după ce a fost încălcată. **Dar iată coșmarul: aceeași deschidere care ne face puternici este acum autostrada pe care inamicul o folosește pentru a ne pătrunde direct în creier.**

Nu este vorba despre libertatea care este slabă. **Libertatea este esențială.** Regimurile autoritare par stabile pentru că pot opri disidența doar apăsând pe un buton. Dar asta nu este rezistență - **asta este o închisoare.** Și fiecare prizonier visează la ușă. Nicio societate liberă nu ar trebui să uite vreodată asta.

Deci nu, răspunsul nu este să blocăm totul. **Răspunsul este să nu ne mai prefacem că deschiderea se apără singură.** Pentru că iată adevărul brutal: **Am construit o societate în care încrederea este distribuită.** Nu este vorba doar de un lider, o singură agenție de știri, o singură instituție. Se răspândește în instanțe, jurnaliști, universități, companii, vecini, familii. Asta e frumos. Asta e *democrație*. Dar este și **o mie de puncte de eșec.** Și inamicul nu trebuie să le lovească pe toate. Trebuie doar să ne facă să ne îndoim *suficient* de mult de ele.

Și *devin foarte buni* la asta. Manipularea este rapidă, ieftină și se extinde ca un virus. Verificarea? Lentă. Instituțională. **Are nevoie de încredere pentru a funcționa.** Până când adevărul ajunge din urmă, răul e făcut. Minciuna nici măcar nu trebuie crezută - trebuie doar **să ne facă să ne oprim.** Să ne facă să ezităm. Să ne facă să ne cheltuim energia certându-ne unii cu alții în loc să rezolvăm problema.

Și să fim sinceri - le facem lucrurile ușoare. Sfera noastră publică funcționează pe **platforme care profită** de furie. Indignarea călătorește. Nuanța nu. Vecinul cu care te certai peste gard? Acum îl vezi doar ca pe o caricatură algoritmică. **Nu suntem doar divizați. Suntem înstrăinați.** Și în acest moment, inamicul nici măcar nu mai trebuie să inventeze diviziunea. Trebuie doar să dea volumul mai tare.

Pluralismul trebuia să fie scutul nostru. Dar acum este **terenul pe care se dă bătălia.** Dezbaterile democratice are nevoie de dezacord - dar războiul cognitiv transformă acest dezacord în **fragmentare.** Transparența trebuia să ne protejeze - dar acum este **o hartă a vulnerabilităților noastre.** Piețele libere au nevoie de informații - dar semnalele false se mișcă mai repede decât poate vreodată adevărul.

Nu este vorba de un defect moral. Este un defect arhitectural. Am construit o casă cu o mie de ferestre deschise - și acum suntem surprinși că vântul bate prin ele. Și Europa? **Europa are o a doua problemă: dependența.** Da, avem GDPR, Legea serviciilor digitale, Legea inteligenței artificiale. Grozav. Acestea sunt importante. Ele stabilesc standarde. Ele protejează drepturile. Dar iată chestia: **reglementarea nu este infrastructură.**

Dacă norii, platformele, cipurile, modelele de inteligență artificială care alimentează viața noastră publică sunt controlate în altă parte - atunci capacitatea noastră de a ne apăra propriul spațiu cognitiv este **incompletă.** Și nu, nu este vorba despre a întoarce spatele aliaților. SUA sunt în continuare cel mai important partener al nostru. **Dar dependența este tot dependență.**

O democrație care se bazează pe infrastructură externă pentru a înțelege și proteja propria sferă publică **și-a externalizat o parte din suveranitatea**. Și într-o criză, întrebarea nu este *doar dacă tehnologia funcționează? Cine o controlează? Cine o poate închide? Cine o poate audita?* Cine este responsabil când dă greș? Deschiderea nu este defectul. **Apărarea deschiderii cu instrumente pe care nu le controlăm - acesta este defectul.**

Deci, care este răspunsul? **Nu cenzura. Nu retragerea.** Calea se află între naivitate și autoritarism: **apărăm deschiderea cu reziliență.** Dezvoltăm capacitatea de a verifica, de a urmări, de a audita. Să facem instituțiile noastre din nou credibile. Și, pentru numele lui Dumnezeu, **construim propria noastră infrastructură.**

Pentru că vulnerabilitatea societăților deschise nu este libertatea lor. **Este asimetria.** Costul atacării adevărului este acum aproape zero. Costul apărării lui? **Încă extrem de mare.** Și dacă nu rezolvăm asta, **vom pierde chiar lucrul pe care încercăm să-l protejăm.**

5. Antidotul IA: Cum combatem focul cu foc fără a arde casa

Iată prima greșală pe care o facem: **tratăm IA ca și cum ar fi doar problema.** Nu este. Este și *leacul* - dacă suntem suficient de inteligenți să o folosim corect. Nu, răspunsul la războiul cognitiv bazat pe IA nu este să respingem IA. **Este ca și cum am refuza să folosim antibiotice pentru că există bacterii.** Societățile deschise au nevoie de IA pentru a se apăra - dar numai **dacă este transparentă, responsabilă și sub control democratic.** Altfel, doar schimbăm un tip de vulnerabilitate cu altul.

Gândiți-vă: aceleași instrumente care fac IA atât de periculoasă - capacitatea sa de a detecta tipare, de a analiza narațiuni, de a identifica falsurile - pot fi și **sistemul nostru imunitar.** IA poate semnală *deepfake*-urile înainte ca acestea să devină virale. Poate urmări modul în care minciunile se răspândesc pe platforme și limbi. Poate ajuta jurnaliștii și verificatorii de fapte să separe semnalul de zgomot. Poate chiar proteja canalele oficiale de comunicare de a fi deturnate.

Dar - și acest lucru este esențial - **tehnologia singură nu ne va salva.** Nu avem nevoie de o preoție digitală care să decidă ce este adevărat. Nu avem nevoie de un „Minister al Adevărului” cu software mai sofisticat. **Avem nevoie de sisteme care să ne ajute – cetățeni, jurnaliști, instituții – să înțelegem de unde provin informațiile, cum au fost modificate și cine le promovează.** Pentru că iată crudul adevăr: **o democrație care redirecționează judecata către mașini nu mai este o democrație.**

IA defensivă nu ar trebui să le spună oamenilor ce să gândească. Ar trebui să le arate cum sunt manipulați. Unde se răspândesc minciunile. Cum sunt amplificate. **Unde este nevoie urgentă de verificare.** Deci, cum arată acest sistem imunitar?

În primul rând, proveniența. Într-o lume în care imaginile, vocile și documentele pot fi falsificate cu câteva apăsări de taste, avem nevoie de **amprente digitale.** Standarde precum Coaliția pentru Proveniență și Autenticitate a Conținutului (C2PA) sunt un început – ne permit să urmărim de unde provine conținutul și cum a fost modificat. **Nu este perfect, dar mai bine decât nimic.**

În al doilea rând, detectarea. IA poate detecta *deepfake*-uri, audio sintetic și rețele de boți coordonați mai rapid decât orice om. Poate semnală modele de distribuție neobișnuite - genul de lucruri pe care o echipă de analiști le-ar descoperi în săptămâni întregi.

În al treilea rând, cartografierea narativă. Războiul cognitiv nu se bazează pe o singură minciună majoră. Este o **moarte prin mii de tăieturi** - repetiție, variație, declanșatori emoționali. IA ne poate ajuta să vedem cum se mișcă narațiunile între platforme, limbi și comunități. **Cine amplifică ce? Cine este vizat? Cum interacționează manipularea străină cu diviziunile interne?**

În al patrulea rând, sprijin instituțional. Jurnaliștii, verificatorii de fapte, autoritățile electorale - ei sunt în prima linie. IA îi poate ajuta să trieze informațiile, să compare sursele, să detecteze consecvențele și să comunice mai clar sub presiune. **Nu pentru a înlocui judecata umană, ci pentru a ne câștiga timp.**

Și iată al cincilea strat - cel pe care încă îl ignorăm: **transparența vorbitorilor.** În domeniul cognitiv, anonimatul este o armă. Cetățenii au dreptul să știe dacă vorbesc cu o ființă umană, un bot, un guvern străin sau o personalitate sintetică. **Democrația poate gestiona dezacordul. Nu poate gestiona o piață publică în care nimeni nu știe cine vorbește.**

Europa se îndreaptă deja în direcția corectă. Observatorul European al Mediei Digitale, Codul de bune practici al UE, privind dezinformarea, Legea IA - **acestea sunt elemente constitutive.** Dar nu sunt suficiente. Pentru că iată capcana: **leacul poate deveni boală.** Un sistem imunitar cognitiv care funcționează în secret? Asta e doar **cenzură cu un branding mai bun.** Unul care nu este auditabil? **Asta e o cutie neagră cu putere.** Unul care nu este controlat democratic? Asta înseamnă protejarea instituțiilor de cetățeni, nu invers.

IA defensivă trebuie să verifice, nu să genereze. Trebuie să expună **manipularea, nu să optimizeze implicarea.** Trebuie să susțină **judecata umană, nu să o înlocuiască.** Și trebuie să fie construită pe **explicații, contestații și responsabilitate.** Același lucru este valabil și pentru infrastructură.

Un sistem imunitar nu poate funcționa pe cutii negre. Dacă Europa folosește IA pentru a-și apăra sfera publică, ar fi bine să știe unde este găzduită acea IA, ce modele folosește, ce date procesează și cine este responsabil legal atunci când greșește.

IA *poate* face parte din sistemul imunitar al societăților deschise. **Dar dacă nu este transparentă, dacă nu este responsabilă, dacă nu este sub control democratic - atunci este doar un alt vector al bolii.** Deci, întrebarea nu este dacă IA ar trebui să ajute la apărarea democrației. **Întrebarea este: Cine controlează IA care o apără? Și pot cetățenii să spună totuși nu?**

Și asta ne aduce la durul adevăr: **Un sistem imunitar cognitiv necesită mai mult decât intenții bune.** Necesită **infrastructură**, calcul, cloud-uri, modele, guvernanta a datelor, **standarde, capacitate suverană. Suveranitatea digitală nu este un lux. Este o necesitate.** Și dacă nu o construim, nu suntem doar vulnerabili. **Suntem complici.**

6. Capcana suveranității: Dependența periculoasă a Europei de tehnologia străină

Iată crudul adevăr: **Europa scrie regulile pentru IA - dar nu construiește infrastructura necesară pentru a le aplica.** Avem GDPR. Legea serviciilor digitale. Legea IA - unul dintre cele mai ambițioase cadre juridice pentru o IA de încredere din lume. **Grozav.** Acestea contează. Ele stabilesc standarde. Ele protejează drepturile. Dar iată problema: o lege nu poate crea un model. **O lege nu poate opera un cloud. O lege nu poate fabrica un cip. Și chiar acum, Europa este încă dependentă de alții pentru toate acestea.** Mistral IA dovedește că Europa poate construi modele fundamentale de talie mondială. Aleph Alpha arată că putem dezvolta o IA explicabilă, suverană și adaptată pentru utilizarea în sectorul public. EuroHPC ne oferă un cadru pentru calcul de înaltă performanță. Fabricile de IA apar pentru a oferi industriei europene, startup-urilor și cercetătorilor acces la resursele de care au nevoie.

Dar nu este suficient. Pentru că realitatea este urâtă: **Cea mai mare parte a infrastructurii cloud din Europa, a ecosistemului de platforme, a lanțului de aprovizionare cu calculatoare de înaltă performanță și a stivei de dezvoltare a inteligenței artificiale funcționează încă pe furnizori non-europeni.** Și nu, nu este vorba despre a întoarce spatele aliaților. SUA este în continuare cel mai important partener al nostru. **Dar dependența este tot dependență.**

Un continent care se bazează pe infrastructură străină pentru a înțelege, proteja și governa propria sferă publică **și-a externalizat o parte din suveranitate.** Și într-o criză, întrebarea nu este doar *dacă tehnologia funcționează?* Ci, **cine o controlează? Cine o poate opri? Cine o poate audita? Cine este responsabil când eșuează?**

Mistral IA este un exemplu perfect al paradoxului. **Talentul european există.** Dar ecosistemul pentru a-l valorifica este încă incomplet. Chiar și cei mai puternici jucători ai noștri ajung să se bazeze pe o infrastructură non-europeană pentru implementare. **Aceasta nu este o critică la adresa Mistral. Este un concept. Europa trebuie să facă distincția între reglementare, inovare și suveranitate. Reglementarea stabilește regulile, inovarea creează instrumentele, dar suveranitatea - suveranitatea înseamnă capacitatea de a opera sisteme critice sub control european. Și chiar acum, aceasta este piesa care ne lipsește.**

Europa de Est nu este doar periferia - este o parte a soluției. Letonia, Lituania, Estonia, Polonia, România, Cehia, Slovacia - au talentul tehnic, costurile competitive, infrastructura digitală și **experiența directă cu amenințările hibride.** Apropierea lor de operațiunile informaționale rusești le oferă o conștientizare strategică pe care Europa de Vest o ignoră pe propriul risc.

Uitați-vă la Letonia. În 2025, s-a alăturat rețelei European AI Factory Antennas, creând un centru național de competență și conectându-se la consorțiul LUMI AI Factory. **Acesta este modelul.** Nu o fortăreață centrală de IA, ci **o rețea de noduri capabile pe întreg continentul.**

România ar putea fi următoarea. Europa de Sud-Est și de Est pot deveni **laboratoare ale suveranității IA europene** - dacă reușim să combinăm talentul, infrastructura, cererea din sectorul public și conștientizarea securității în mod corect. **Costurile mai mici în sine nu reprezintă o strategie.** Dar costurile mai mici + abilitățile tehnice + infrastructura digitală + integrarea europeană + conștientizarea războiului hibrid? **Acesta este un avantaj strategic.**

Așadar, întrebarea nu este dacă Europa poate reglementa IA. **Deja putem.** Întrebarea este: **Poate Europa să construiască, să valorifice și să controleze infrastructura pe care o presupune reglementarea?**

Răspunsul nu este autarhia. Nu trebuie să ne izolăm de aliați, piețe sau ecosisteme tehnologice globale. **Avem nevoie de redundanță strategică,** calcul suveran, capacitate cloud de încredere, modele de fundație europene, spații de date securizate, standarde deschise, capacitate de audit independent, **cerere din sectorul public suficient de puternică pentru a scala furnizorii interni.**

Scopul nu este izolarea. **Scopul este capacitatea de a continua să funcționăm atunci când condițiile externe se schimbă.** Pentru că adevărul este că **reglementarea fără capacitate este ambiție fără fundament.** Iar reglementarea fără infrastructură nu este suveranitate - **este administrarea dependenței.**

Dacă Europa va reuși, IA nu va fi doar un risc pentru suveranitatea noastră - **va fi unul dintre cele mai puternice instrumente ale sale.** Dacă eșuăm? **Vom fi factori de decizie pentru sisteme pe care nu le controlăm.** Dar suveranitatea singură nu este suficientă. **Infrastructura contează pentru că susține ceva mai profund: încrederea.** Și fără încredere, niciun sistem de IA, nicio reglementare și nicio capacitate strategică nu pot menține societățile deschise laolaltă sub presiunea cognitivă.

7. Încrederea ca infrastructură strategică

Încrederea nu este o valoare sentimentală. Este sistemul de operare al societăților deschise. Acest lucru poate suna abstract, dar nu este. Fără încredere, piețele nu pot evalua riscul, cetățenii nu pot evalua alegerile politice, instituțiile nu pot comunica eficient și guvernele nu pot acționa în criză. Încrederea este funcțională. Este infrastructura invizibilă care permite societăților complexe să își coordoneze acțiunile în condiții de incertitudine. În era războiului cognitiv bazat pe inteligență artificială, această infrastructură este atacată strategic.

Dacă câmpul de luptă s-a mutat în percepție și judecată, atunci ținta este încrederea. Dacă inteligența artificială industrializează influența, atunci obiectivul este de a supraîncărca verificarea și de a slăbi realitatea comună. Dacă războiul cognitiv mișcă piețele și întârzie deciziile, atunci încrederea este mecanismul de transmitere prin care manipularea devine reală din punct de vedere economic. Dacă societățile deschise sunt vulnerabile, este pentru că libertatea lor depinde de încrederea distribuită. Dacă inteligența artificială va deveni parte a leacului, ea însăși trebuie să fie demnă de încredere. Și dacă Europa rămâne dependentă de infrastructuri pe care nu le controlează, capacitatea sa de a apăra încrederea va rămâne incompletă.

Prin urmare, încrederea nu este pur și simplu rezultatul unei bune guvernări. Este o resursă strategică care trebuie proiectată, întreținută și apărată. Acest lucru necesită o înțelegere mai amplă a infrastructurii. Drumurile, porturile, rețelele energetice, centrele de date și rețelele de comunicații sunt forme vizibile de infrastructură. Infrastructura de încredere este mai puțin vizibilă, dar nu mai puțin reală. Aceasta include instituții credibile, mass-media independente, comunicare publică fiabilă, conținut digital verificabil, sisteme de identitate securizate, inteligență artificială auditabilă, răspuns rezistent la crize și capacitatea civică de a distinge semnalul de zgomot.

Ideea nu este de a cere încredere cetățenilor. Încrederea nu poate fi impusă. Trebuie câștigată prin competență, transparență, responsabilitate și reziliență. Un guvern care comunică târziu, inconsistent sau defensiv nu se poate aștepta ca cetățenii să o creadă în timpul unui atac cognitiv. O platformă care își ascunde logica de recomandare nu se poate aștepta la încrederea publicului. Un sistem media fără resurse pentru verificare nu poate concura cu falsitatea industrializată. O societate care se bazează pe sisteme opace de inteligență artificială pentru a detecta manipularea poate doar să înlocuiască o formă de incertitudine cu alta.

8. Construiește sau renunță: Adevărul ne va elibera – dacă îndrăznim să-l apărăm

Istoria ne oferă o lecție brutală. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, mulți germani s-au conectat în secret la posturi străine de radio, precum serviciul în limba germană al BBC. Propaganda nazistă putea să furnizeze informații cu forța, dar nu putea forța încrederea. BBC și-a câștigat credibilitatea pentru că nu doar a relatat victoriile Aliatilor sau înfrângerile Germaniei – **a recunoscut și eșecurile britanicilor.** Au spus întregul adevăr: binele, răul, urâtul. Și de aceea, pentru mulți ascultători, BBC a devenit mai demnă de încredere decât mașina de propagandă a propriului stat.

În momentul în care oamenii au mai multă încredere în vocea unui adversar decât în propriile instituții, **puterea strategică începe să se prăbușească.**

Și apoi există recenta gafă a BBC. Prin manipularea discursului lui Trump din 06 ianuarie pentru a se potrivi unei narațiuni, nu doar au distorsionat realitatea – **și-au încredințat credibilitatea chiar omului pe care doreau să-l critice.** Acum, se confruntă cu un proces de 10 miliarde de dolari, o reputație spulberată și demisiile liderilor lor de top. Ironia? **Daunele pe care și le-au provocat singuri depășesc cu mult orice prejudiciu pe care l-ar fi putut cauza raportul inițial.**

O presă liberă trebuie să tragă la răspundere puterea - dar nu poate face asta dacă își abandonează propria integritate. Greșeala BBC nu a fost doar o editare proastă. **A fost o trădare a principiului conform căruia adevărul, oricât de incomod ar fi, este singura fundație care merită apărată.**

9. Datoria față de adevăr

Atunci când instituțiile media, autoritățile publice sau elitele politice manipulează adevărul, nu doar greșesc. Ele atacă încrederea pe care pretind că o protejează. O democrație poate supraviețui erorilor. Poate supraviețui deciziilor greșite, părtinirilor, chiar și dezacordurilor aprige. Ceea ce nu poate supraviețui mult timp este o clasă conducătoare care tratează adevărul ca pe o resursă tactică: utilă atunci când susține narațiunea preferată, detașabilă atunci când nu o face.

De aceea, responsabilitatea nu este opțională. Dacă jurnaliștii distorsionează dovezile, trebuie să le corecteze în mod deschis. Dacă autoritățile publice induc în eroare cetățenii, trebuie să răspundă pentru aceasta. Dacă liderii politici folosesc drept arme fapte selective, ascunzându-le pe cele incomode, acestea trebuie contestate - nu pentru că democrația necesită politețe, ci pentru că democrația necesită o realitate comună. Fără aceasta, alegerile devin teatru, dezbaterea publică devine luptă tribală, iar instituțiile devin doar o altă facțiune în războiul informațional.

Standardul trebuie să fie brutal de simplu: cu cât o instituție are mai multă putere asupra percepției publice, cu atât este mai mare datoria sa față de adevăr. Un cetățean privat poate fi confuz. Un jurnalist poate greși. Un politician poate fi partizan. Însă atunci când instituțiile cu influență, autoritate și încredere publică manipulează faptele, editează contextul sau transformă suspiciunea în certitudine, ele nu mai apără societatea împotriva războiului cognitiv.

O alimentează. Aici societățile deschise au nevoie de o doctrină mai dură a responsabilității. Nu cenzură. Nu răzbunare. Responsabilitate. Corecții vizibile. Decizii editoriale care pot fi puse la îndoială. Afirmatii oficiale care pot fi auditate. Evaluări ale serviciilor de informații care disting dovezile de implicare.

Acuzații politice care nu se ascund în spatele panicii morale. Dacă încrederea este o infrastructură strategică, atunci cei care o deteriorează prin neglijență, manipulare sau comoditate ideologică trebuie să fie trași la răspundere pentru costuri. Ideea nu este să cerem instituții perfecte. Instituțiile perfecte nu există. Ideea este să facem din nou înșelăciunea scumpă - inclusiv înșelăciunea comisă de cei care pretind că sunt de partea democrației. Libertatea nu poate fi apărată de oameni care se scutesc în liniște de adevăr.

10. Încrederea: *soft power* în vremuri bune, *hard power* în vremuri rele

Încrederea nu este doar un ideal moral - este o infrastructură strategică menită să țină societățile laolaltă pe timp de furtună. Și trebuie să fie atât instituțională, cât și tehnologică.

Din punct de vedere instituțional, societățile deschise au nevoie de o comunicare de criză mai rapidă și mai credibilă. Au nevoie de verificări independente - nu doar în cadrul guvernului, ci și în jurnalism, mediul academic, societatea civilă și instituțiile de securitate. Autoritățile publice trebuie să poată preciza clar ce se știe, ce nu se știe și ce se investighează. În războiul cognitiv, incertitudinea este inevitabilă. Adevărata întrebare este dacă această incertitudine este gestionată cu onestitate - sau exploatată de adversari.

Din punct de vedere tehnologic, avem nevoie de standarde de proveniență, autentificare a conținutului, sisteme de inteligență artificială auditabile, canale de comunicare securizate și mecanisme de avertizare timpurie pentru manipulare coordonată. Aceste sisteme nu ar trebui să decidă adevărul pentru cetățeni. În schimb, ar trebui să dezvăluie originea, contextul, modificarea, coordonarea și intenția. Rolul lor nu este de a elimina dezacordul - ci de a proteja condițiile care fac ca dezacordul să fie semnificativ.

Dar încrederea nu se construiește doar în ministere, platforme sau centre de date. Este construită în orașe, școli, asociații, familii, locuri de muncă și comunități locale. Cea mai bună apărare împotriva războiului cognitiv nu este un mediu informațional perfect gestionat. Este o societate în care oamenii încă vorbesc între ei - în loc să se adreseze doar. Ar putea suna demodat. Nu este. Este strategic.

O democrație nu devine rezistentă prin suprimarea dezbaterii. Devine rezistentă atunci când cetățenii pot argumenta cu înverșunare fără a pierde capacitatea de a recunoaște fapte, dovezi și instituții legitime. Războiul cognitiv urmărește să transforme dezacordul în fragmentare. Infrastructura de încredere trebuie să păstreze dezacordul - împiedicând în același timp fragmentarea să devină paralizie.

Provocarea Europei este deosebit de solicitantă. Trebuie să apere o sferă publică deschisă, respectând în același timp drepturile fundamentale. Trebuie să utilizeze IA fără a ceda judecata în fața IA. Trebuie să reglementeze tehnologia în timp ce o construiește. Trebuie să coopereze cu aliații, reducând în același timp dependența unilaterală. Trebuie să consolideze încrederea fără consimțământul fabricării. Acest lucru este dificil. Dar dificultatea nu este un argument pentru amânare.

Competiția strategică a secolului XXI nu va fi câștigată de partea cu cei mai puternici algoritmi. Va fi câștigată de partea ai cărei cetățeni încă pot distinge semnalul de zgomot, persuasiunea de manipulare și dezacordul de fragmentare. Avantajul decisiv nu vor fi doar datele - ci datele de încredere. Nu doar IA - ci IA auditabilă. Nu doar comunicarea - ci comunicarea credibilă.

Occidentul nu pierde atunci când serverele sale sunt atacate de hackeri. Pierde atunci când cetățenii săi nu mai știu ce este adevărat - și nu mai pot acționa împreună.

De aceea, încrederea trebuie tratată ca o infrastructură strategică. Trebuie finanțată, testată, protejată și reînnoită. Trebuie integrată în securitatea națională, reziliența economică, educație, politica media și suveranitatea tehnologică. Și trebuie reconstruită acolo unde trăiește cu adevărat: local, social, politic, uman.

IA va modela viitorul conflictului cognitiv. Acest lucru este indubitabil. Întrebarea este dacă societățile deschise vor permite IA să erodeze încrederea de care depind - sau dacă vor construi sistemele, instituțiile și capacitățile suverane pentru a o apăra.

O societate care nu mai poate distinge persuasiunea de manipulare a pierdut deja înainte de a se trage primul foc de armă. Un continent care nu poate construi ceea ce are nevoie pentru a-și apăra propriul spațiu cognitiv are doar ambiție de reglementare – nu autonomie strategică. Iar un actor care sacrifică adevărul pentru securitate nu este mai bun decât adversarul căruia pretinde că i se opune.

Bibliografie:

- NATO Science & Technology Organization — Cognitive Warfare, Chief Scientist Research Report <https://www.sto.nato.int/wp-content/uploads/chief-scientist-report-cognitivewarfare-final.pdf>
- Reuters Institute for the Study of Journalism — Digital News Report 2024: Slovakia <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2025/slovakia>
- Graphika — Deepfake It Till You Make It <https://graphika.com/reports/deepfake-it-till-you-make-it>
- Meta — Raising Online Defenses: Q2 2023 Adversarial Threat Report <https://about.fb.com/news/2023/08/raising-online-defenses/>
- EU DisinfoLab — Doppelganger: Media clones serving Russian propaganda <https://www.disinfo.eu/doppelganger/>
- EU DisinfoLab — Doppelganger Hub <https://www.disinfo.eu/doppelganger-hub/>
- European External Action Service — 3rd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2025/EEAS-3rd-ThreatReport-March-2025-05-Digital-HD.pdf>
- Associated Press — Hackers compromise AP Twitter account <https://apnews.com/general-news-68a43f18c9aa4a87bfbf350a566404c9>
- AP News — Fake image of Pentagon explosion briefly sends jitters through stock market <https://apnews.com/article/pentagon-explosion-misinformation-stock-market-ai-96f534c790872fde67012ee81b5ed6a4>
- Reuters — SEC probing fake post on its X account; bitcoin ETFs not approved <https://www.reuters.com/technology/us-sec-has-not-approved-bitcoin-etfs-social-media-account-compromised-2024-01-09/>
- European Commission — AI Act enters into force https://commission.europa.eu/news-and-media/news/ai-act-enters-force-2024-08-01_en
- C2PA — Verifying Media Content Sources <https://c2pa.org/>
- European Commission — European Digital Media Observatory <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-digital-mediaobservatory>
- European Digital Media Observatory — United against disinformation <https://edmo.eu/>
- European Commission — 2022 Strengthened Code of Practice on Disinformation <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practicedisinformation>
- European Commission — Digital Services Act <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>
- EuroHPC Joint Undertaking — AI Factories https://www.eurohpc-ju.europa.eu/ai-factories_en
- European Commission — AI Factories: Shaping Europe's digital future <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/ai-factories>
- Microsoft Azure — Microsoft and Mistral AI announce partnership to accelerate AI innovation and introduce Mistral Large first on Azure <https://azure.microsoft.com/en-us/blog/microsoft-and-mistral-ai-announce-newpartnership-to-accelerate-ai-innovation-and-introduce-mistral-large-first-onazure/>
- Mistral AI — Au Large <https://mistral.ai/news/mistral-large>
- EuroHPC Joint Undertaking — EuroHPC JU selects AI Factory Antennas to broaden AI Factories initiative https://www.eurohpc-ju.europa.eu/eurohpc-ju-selects-ai-factory-antennasbroaden-ai-factories-initiative-2025-10-13_en
- Latvia — Latvia becomes part of the European Artificial Intelligence Factory network <https://www.vdaa.gov.lv/en/article/latvia-becomes-part-european-artificialintelligence-plant-network-strengthening-science-innovation-and-digital-literacy>
- LUMI AI Factory — Accelerating Europe's AI Innovation <https://lumi-ai-factory.eu/>
- EuroHPC Joint Undertaking — Our Supercomputers https://www.eurohpc-ju.europa.eu/supercomputers/our-supercomputers_en
- BBC — The BBC German Service during the Second World War <https://www.bbc.com/historyofthebbc/100-voices/coldwar/letters-withoutsignature>
- BBC apologises to Trump over Panorama edit but refuses to pay compensation <https://www.bbc.com/news/articles/c874nw4g2zzo>

MINȚILE UMANE VS. TERRORISM

Înainte de bombă: De ce înțelegerea psihicului este viitorul antiterorismului

Dr. Khodor DAYEH (Liban)

Timp de decenii, strategiile de combatere a terorismului s-au concentrat pe etapa finală a violenței: arma, rețeaua, atacul. Agențiile de informații monitorizează comunicațiile, urmăresc mișcările și analizează activitatea financiară pentru a preveni amenințările. Aceste instrumente sunt esențiale, dar adesea trec cu vederea cea mai importantă fază a procesului - transformarea psihologică care are loc cu mult înainte de producerea violenței.

Terorismul rareori începe cu o bombă. Începe cu o schimbare a mentalității.

Radicalizarea este adesea o călătorie psihologică etapizată, mai degrabă decât o decizie bruscă. Multe persoane care se alătură în cele din urmă grupurilor extremiste trec prin etape emoționale care includ frustrare, izolare, resentimente și nevoia de apartenență. Atunci când aceste sentimente sunt ignorate, narațiunile extremiste pot oferi ceea ce pare a fi o soluție: identitate, scop și recunoaștere.

Pentru cineva care se simte invizibil, promisiunea de a deveni parte a unei misiuni mai ample poate fi extrem de puternică.

Metodele tradiționale de informații tind să se concentreze pe indicatori externi, cum ar fi armele, călătoriile sau comunicarea suspectă. Cu toate acestea, aceste semne apar de obicei târziu în proces. Până când începe planificarea operațională, transformarea psihologică a avut deja loc.

Înțelegerea acestei transformări este, prin urmare, esențială pentru o prevenire eficientă.

Cercetările în psihologia comportamentală arată că indivizii care se îndreaptă spre extremism prezintă frecvent schimbări vizibile în comportament și limbaj. Acestea pot include retragere socială, gândire rigidă, alb-negru, ostilitate crescândă față de ceilalți și o obsesie crescândă pentru percepția nedreptății sau victimizării. Aceste tipare nu duc automat la violență, dar pot semnala o schimbare emoțională mai profundă, care merită atenție.

În ultimii ani, mai multe țări au început să integreze analiza comportamentală în cadrele lor de securitate. Programele din Statele Unite și Europa au explorat modul în care indicatorii psihologici pot

Sursa: <https://www.mid-day.com/lifestyle/culture/article/more-power-to-the-sixth-sense-15323189>

completa metodele tradiționale de informații prin identificarea semnelor de avertizare timpurie înainte ca indivizii să se îndrepte spre violență.

Această abordare nu înlocuiește supravegherea sau aplicarea legii. În schimb, extinde conceptul de informații.

Prevenirea eficientă necesită cooperare dincolo de agențiile de securitate. Profesorii, liderii comunitari, asistenții sociali și familiile sunt adesea primii care observă schimbări comportamentale la persoanele aflate în dificultate. Atunci când aceste observații sunt luate în serios și abordate din timp, intervenția poate avea loc înainte ca radicalizarea să se înrădăcineze profund.

Astfel de intervenții nu necesită întotdeauna acțiunea poliției. În multe cazuri, dialogul, mentoratul, sprijinul psihologic sau implicarea comunității pot ajuta la redirecționarea persoanelor care își caută identitatea sau sensul vieții.

Scopul nu este de a incrimina credința sau de a stigmatiza comunitățile. Scopul este de a recunoaște semnalele umane care apar înainte ca violența să devină o opțiune.

Strategiile de combatere a terorismului care se bazează exclusiv pe forță sau supraveghere riscă să reacționeze prea târziu. Dar strategiile care integrează înțelegerea psihologică pot interveni mai devreme - când indivizii sunt încă accesibili.

Prin urmare, viitorul combaterii terorismului constă în combinarea analizei informațiilor cu perspectiva comportamentală. Profesioniștii din domeniul securității ar trebui să primească o instruire care să îi ajute să recunoască indicatorii emoționali și comportamentali ai radicalizării, în timp ce psihologii și specialiștii în științe sociale ar trebui să devină parte a eforturilor de prevenire.

Extremismul nu este doar o problemă de securitate. Este, de asemenea, un proces uman modelat de identitate, emoție și experiență.

Dacă vrem să prevenim violența în mod eficient, trebuie să învățăm să privim dincolo de armă și spre mintea care decide să o folosească.

Pentru că cea mai eficientă modalitate de a opri bomba este să înțelegem persoana înainte de a o construi.

ORDINE GLOBALĂ

Cei care nu pot pune masa discută despre meniu: codurile noii ordini mondiale

Fikret ARTUÇ (Turcia)

Sistemul internațional trece printr-o revoluție tăcută chiar sub ochii noștri. Puterea era odată măsurată prin capacitatea militară, definită de geografie și ideologie. Astăzi, aceste paradigme clasice sunt rescrise prin capacitate și dependență. Poate cel mai frapant mesaj care a rezultat din Conferința de Securitate de la München, din 2026, a fost acesta: „Fie ești la masă, fie în meniu”.

Deși sună ca un simplu aforism, acesta rezumă noua anatomie a relațiilor internaționale și a dinamicii puterii într-o singură propoziție. Pentru o lungă perioadă, literatura de specialitate privind relațiile internaționale a discutat despre putere prin elemente măsurabile ale capacității: cheltuieli militare, dimensiunea economică și populația.

Cu toate acestea, în contextul actual, puterea s-a mutat de la metric (sistem standard de măsurare) la arhitectura fluxurilor invizibile. Acesta este motivul pentru care a fi „la masă” nu înseamnă doar ocuparea unui loc, înseamnă capacitatea de a lua decizii, capacitatea de a stabili norme și puterea de a influența lanțurile de dependență ale altora. Cei care rămân „în meniu” se trezesc adesea în umbra regulilor scrise de alții, restricționându-și fără să știe propriile opțiuni strategice.

Cazul Ucrainei este o dovadă vie: în ciuda poziției sale strategice critice, aceasta rămâne în meniu deoarece nu și-a putut ridica propria capacitate la nivelul de „aranjare a mesei”. Această situație nu se referă doar la deficiențe militare sau diplomatice; este direct legată de dependența economică și limitările tehnologice. Astăzi, factorii decisivi nu sunt cei care controlează geografia fizică, ci cei care determină direcția circulației în geografia fluxurilor.

Sursa: <https://georgiatoday.ge/the-new-economic-autarchy-on-a-few-fundamental-global-trends-and-important-expectations-part-1/>

Economie și tehnologie: Noile arme de influență

Economia nu mai este un instrument neutru; este un mecanism de creare a dependenței și influenței. Dependența energetică a Europei, dominația Chinei în lanțurile de aprovizionare și sancțiunile financiare ale SUA dezvăluie noile granițe ale a fi la masă versus a fi în meniu.

Actorii capabili să stea la masă își pot transforma atât avantajele, cât și vulnerabilitățile altora în arme strategice. Cei din meniu, însă, adesea nu joacă niciun rol în afară de a fi ținta acestor arme.

De exemplu, în timp ce SUA direcționează lichiditatea globală prin sistemul dolarului și rețelele financiare, China remodelează fluxurile logistice sub steagul Inițiativa „Belt and Road”. UE, în acest sistem, servește ca o escală optimizată pentru ca aceste fluxuri să funcționeze fără probleme, dar nu este un centru decisiv.

Tehnologia creează un nou câmp de luptă. Inteligența artificială, producția de semiconductori și suveranitatea datelor au devenit elementele determinante ale rămânerii la masă. Cursa dintre SUA și China demonstrează cum mecanica clasică a războiului cedează locul conflictelor din umbră și proiecției capacității. Cei de la masa negocierilor nu doar produc tehnologie; ei dobândesc superioritate strategică prin manipularea dependențelor altor actori. Cei dependenți de tehnologie nu rămân doar în meniu; sunt aruncați într-o periferie invizibilă, în afara mecanismelor decizionale ale viitorului.

Proiecții geopolitice și paradoxul suveranității

Din punct de vedere politic, prezența la masa negocierilor nu se mai bazează pe statut sau recunoaștere tradițională. Suveranitatea este acum măsurată prin capacitatea de a produce și implementa decizii. Actorii care nu sunt prezenți la masă rămân în meniu, dezbătându-și adesea propriile „iluzii ale independenței” fără să-și dea seama.

Acesta este cel mai clar indicator al instabilității globale și al restructurării complexe a echilibrului de putere. Suveranitatea digitală creează un paradox: un labirint de contradicții care produce lege, dar nu reușește să producă realitate. UE acționează ca o „minte superioară”, folosind o formă de putere nouă, dar funcțional discutabilă, care caută să disciplineze forța.

Uniunea Europeană este forțată să rămână în meniu din cauza dependenței energetice; cu toate acestea, capacitatea sa financiară și influența diplomatică permit o poziție parțială „la masa negocierilor”.

Orientul Mijlociu și țările din Golf posedă putere de negociere datorită locațiilor strategice și rezervelor de energie, dar se mișcă în cadrul meniului datorită capacității limitate.

Marea Chinei de Sud reprezintă o „masă” pentru cei care dețin controlul asupra insulelor și rutelor maritime și un „meniu” pentru actorii dependenți.

SUA își menține poziția la masa negocierilor utilizând capacitatea financiară, tehnologică și militară, stabilind regulile și normele.

China își asigură influența pe termen lung prin lanțurile de aprovizionare și infrastructura tehnologică, implicându-se în producția continuă de capacități strategice pentru a-și consolida locul la masa negocierilor.

Consecințele economice sunt și mai izbitoare: țările incluse în meniu nu sunt adesea conștiente de propriile fragilități. Dependențele energetice, alimentare și tehnologice sunt folosite ca pârgie strategică de către cei aflați la masa negocierilor. Singura garanție a prezenței la masa negocierilor este producția continuă, controlul și gestionarea dependenței. Cei aflați la masa negocierilor rămân victime pasive ale acestor dinamici.

Șocul energetic pe care l-a experimentat Europa în timpul războiului Rusia-Ucraina nu a fost doar o criză a ofertei și a cererii; a fost o expunere flagrantă a dependenței geopolitice. Pe măsură ce prețurile la energie au crescut, competitivitatea industrială a UE a slăbit, iar modelul său de producție a fost supus unei presiuni severe.

Factorul Trump și masa schimbătoare

Puterea nu se mai măsoară doar prin volumul militar sau economic vizibil. Suveranitatea se măsoară prin capacitate, dependență și abilitatea de a manipula vulnerabilitățile altora.

În această nouă ordine mondială, sistemul poate părea multipolar, dar China a luat efectiv locul Rusiei. În timp ce SUA continuă cu agresiunea sa imperialistă, China își păstrează tăcerea, acționând conform logicii: „Nu-ți întrerupe niciodată inamicul atunci când face o greșală”. În acest mediu haotic, China evită confruntarea directă cu SUA, optând pentru „răbdare strategică și tăcere”. Epuizarea energiei SUA în Asia de Vest și distragerea acesteia de către fronturi secundare precum Ucraina și Asia-Pacific sunt văzute ca o oportunitate de neegalat pentru China. Cu poziționarea sa stabilă, China a apărut ca o alternativă mai consistentă și mai fiabilă pe scena globală, oferind în același timp sprijin sub acoperire Iranului.

Într-o eră în care SUA au pus capăt „vechilor aplauze” și au trântit ușile, iar echilibrurile politice globale sunt spulberate, sloganul lui Trump, „America pe primul loc”, stabilește noi limite pentru toți aliații. El schimbă, una câte una, regulile care odinioară defăneau cine pune masa și cine stă acolo. Agenda se mișcă atât de repede încât descifrarea formei și a regulilor mesei devine aproape imposibilă - deoarece Trump îi poate elimina pe cei de la masă și îi poate pune în meniu într-o clipă.

Pe măsură ce regulile mesei se schimbă, regulile echilibrului politic global se schimbă odată cu ele, ducând la rezultate cu multe necunoscute. China, Rusia și puterile regionale sunt acum actori care contestă sistemul, iar retorica unei „ordini bazate pe reguli” a devenit din ce în ce mai mult un reflex defensiv. Liderii europeni semnaleză acum: „Nu ne mai putem externaliza securitatea”.

Aceasta semnifică o căutare a autonomiei strategice pentru o Europă dependentă în prezent de NATO. Dacă Rusia nu este oprită, următoarele ținte s-ar putea extinde. Cuvântul „pace” este redefinit ca „pace justă”. O subliniere deosebită iese în evidență: „Războaiele secolului XXI vor fi câștigate nu cu tancuri, ci cu algoritmi.” În acest sistem global bazat pe capacități, divergența geopolitică dintre a fi la masa negocierilor și a fi în meniu devine extrem de vizibilă pentru Europa.

Necesitatea transformării structurale pentru UE

Evoluția sistemului internațional către o structură centrată pe capacitate creează atât o provocare structurală, cât și un punct de cotitură strategic pentru Europa. Încă de la începuturile sale, UE a fost definită ca o putere normativă, generând influență globală prin dreptul internațional, multilateralism și valori. Cu toate acestea, trecerea către capacitate, control și dependență a făcut ca acest rol să fie fragil.

În ciuda dimensiunii sale economice, UE a rămas limitată și ineficientă în convertirea acestei dimensiuni în capacitate strategică. Acest lucru are ca rezultat un „Paradox al asimetriei capacităților”. Europa este un actor major în economia globală, dar dependența sa externă de energie, tehnologie și apărare o împiedică să „pună pe deplin masa”.

În timp ce bugetele de apărare sunt în creștere, iar ideea unei Armate Europene Comune este din nou pe ordinea de zi, crizele cu care se confruntă o Europă împovărată de dependențe externe arată că securitatea energetică nu este doar o problemă economică, ci una geopolitică. Pierderea competitivității industriale și nealinierea politică între statele membre amenință acum integritatea ecopolitică a Europei.

În domeniul tehnologiei — în special producția de semiconductori, dezvoltarea inteligenței artificiale și controlul *big data* — UE este mult în urma SUA și a Chinei, aducând „suveranitatea digitală” în prim-planul dezbaterii. Dacă Europa nu reușește să dezvolte capacități în aceste domenii, se confruntă cu riscul de a fi prezentă în meniu, mai degrabă decât la masa negocierilor, în mecanismele decizionale ale viitorului.

Din păcate, faptul că arhitectura de securitate a UE se bazează pe NATO și SUA limitează sever capacitatea acesteia de a acționa independent. Conceptul frecvent menționat de „autonomie strategică” este o reflectare a efortului de a reduce această dependență. Cu toate acestea, rămân obstacole semnificative: inconsecvențe în politicile de apărare ale statelor membre, capacitate militară comună limitată și probleme de finanțare și coordonare. În acest context, Europa nu este încă pe deplin prezentă la masa negocierilor în domeniul apărării și securității; rămâne un actor semi-autonom care se mișcă ca parte a structurii transatlantice. Cum poate o suveranitate protejată prin externalizarea propriei securități să susțină o revendicare de independență politică? Aceasta rămâne o dezbateră separată.

Între „Colaps silențios” și „Trezire strategică”

Este Europa o putere sau doar o „geografie”? Conceptul de „eliminarea riscurilor” înlocuiește „decuplare” - adică reducerea dependențelor problematice, mai degrabă decât o ruptură totală. Problema în discuție nu este doar o criză, ci o problemă de definire. Deși UE se definește încă ca o putere normativă, riscă să se transforme într-un actor pur funcțional într-un sistem bazat pe capacitate. Această transformare nu este un colaps evident, ci un proces mai periculos de eroziune silențioasă.

În sistemul internațional de astăzi, puterea nu este vizibilă; este o formă de capacitate care pătrunde și creează dependență. Deși UE posedă unele elemente ale acestei capacități, aceasta întârzie să se transforme în integritate strategică. Această întârziere poate să nu o slăbească imediat, dar o transformă treptat din statutul de factor de decizie în cel de simplu implementator. Adevăratul punct de ruptură se află aici: UE nu se mai confruntă cu riscul de a pierde puterea, ci cu riscul de a pierde definiția puterii sale și de a fi re-poziționată de alții.

În acest sens, sintagma „ori ești la masă, ori în meniu” nu este un avertisment retoric pentru UE; este un diagnostic strategic. Pentru că astăzi, UE nu este nici pe deplin la masă, nici în meniu. Ocupă o cale de mijloc precară, nesustenabilă. Întrucât sistemele bazate pe capacitate nu tolerează zonele gri pentru mult timp, fie se produce capacitate și se gestionează dependențele, fie aceste dependențe sunt gestionate de alți

actori.

În perioada următoare, răscrucea UE va fi determinată de măsura în care își reduce dependențele și, cel mai important, de capacitatea sa de a centraliza și accelera procesele decizionale. Dacă această transformare nu are loc, UE nu se va găsi în afara sistemului, ci în interiorul acestuia - poziționată ineficient. Viitorul său ar fi redus la o simplă variabilă într-un calcul cost-beneficiu pe un tabel stabilit de alții.

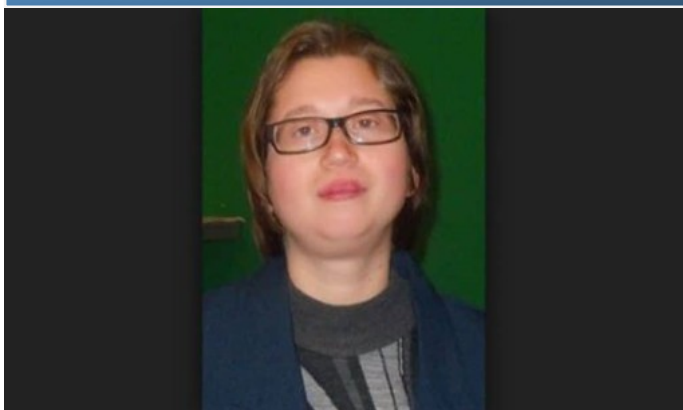
UE trebuie acum să-și dezvolte superioritatea istorică și talentul de producere a normelor, adăugând o stăpânire asupra infrastructurii, lanțurilor de aprovizionare, fluxurilor de date și umbrelor de securitate. Eșecul transformării acestei capacități într-o voință strategică creează o nouă formă de dependență, mascată de o prosperitate ridicată, stabilitate instituțională și integrare tehnologică. Sub această mască, UE ar înceta să mai fie un subiect care își determină propria soartă și ar deveni o platformă optimizată pentru proiectele strategice ale altora.

În fiecare zi, această transformare este amânată, încetează să mai fie o alegere pentru UE și devine o decizie luată de alții. În această eră tehnologică, în timp ce se caută consensul prin structuri birocratice lente, legitimitatea democratică a UE va fi pusă la îndoială.

Acest lucru este diferit de un declin clasic; este un proces profund de a fi mutată în meniu, cu excepția cazului în care își poate elimina zonele gri și poate îmbrățișa realitatea transformării sale la pragul destinului.

Aceeași întrebare trebuie pusă iar și iar: Este Europa o putere sau doar o „geografie”?

ORDINE GLOBALĂ - EUROPA DE EST

Interdependența conflictelor contemporane: Ucraina și Iran și implicațiile lor asupra ordinii globale și a Europei de Est

Mona AGRIGOROAIEI (România)

„Cel mai periculos dintre toate este că interdependența face ca fiecare criză, din orice colț al lumii, să fie problema tuturor.” — *The New Yorker, Comment, iulie 1975*

Introducere

Lumea contemporană se află într-o etapă de tranziție geopolitică profundă, în care dinamica internațională este tot mai puțin previzibilă și tot mai fragmentată. Ordinea internațională clasică, construită pe baza hegemoniei occidentale post-Război Rece și a instituțiilor multilaterale consolidate, este contestată simultan de actorii revizionisti precum Rusia și Iran, de ascensiunea Chinei ca superputere economică și militară, dar și de proliferarea actorilor non-statali cu influență regională sau globală, inclusiv grupări teroriste, corporații multinaționale sau platforme digitale. În paralel, transformările tehnologice și economice accelerate — de la inteligența artificială și spațiul cibernetic la controlul lanțurilor globale de aprovizionare și resursele energetice — rescriu regulile competiției pentru putere și influență la scară globală.

Războiul din Ucraina, declanșat în 2022, și conflictul din Iran, izbucnit în 2026, sunt exemple elocvente ale modului în care conflictele regionale nu mai rămân izolate, ci devin noduri interdependente ale sistemului internațional. Ucraina a devenit un teatru de război convențional, dar și un laborator al războiului modern hibrid, în care atacurile cibernetice, dezinformarea și utilizarea dronelor completează confruntarea militară tradițională. Reziliența Ucrainei depinde nu doar de capacitatea sa internă, ci și de sprijinul continuu al aliaților occidentali, prin livrări de arme, sisteme de apărare și asistență economică. În paralel, conflictul din Iran a demonstrat cum un eveniment regional poate produce efecte sistemice, perturbând piețele energetice globale, accentuând inflația și afectând stabilitatea economică și politică la nivel mondial. Blocarea Strâmtoării Ormuz a ilustrat fragilitatea interdependenței economice globale și modul în care un conflict local poate genera reverberații globale.

Interdependența celor două conflicte este evidentă în modul în care ele se influențează reciproc.

Sursa: <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/apr/27/timeline->

Redirecționarea resurselor militare și a atenției strategice dinspre Europa de Est către Orientul Mijlociu reduce sprijinul disponibil Ucrainei și consolidează poziția Rusiei pe frontul estic. În același timp, destabilizarea piețelor energetice prin criza iraniană oferă Moscovei venituri suplimentare și flexibilitate economică în fața sancțiunilor occidentale. Astfel, ceea ce inițial părea o separație clară între teatrele de conflict se dovedește a fi o legătură funcțională, în care evoluțiile unui front au repercusiuni directe asupra celuilalt.

Implicațiile pentru Europa de Est și România sunt semnificative. România, situată la intersecția spațiului euro-atlantic și a zonelor de influență estice, se află într-o poziție strategică critică. Securitatea Mării Negre, stabilitatea Ucrainei, relațiile cu Republica Moldova și influența Rusiei în regiune fac ca orice escaladare militară sau tensiune economică să fie imediat resimțită pe plan local. Apartenența la NATO și la Uniunea Europeană (UE) reprezintă garanții de securitate esențiale, dar implică și responsabilități strategice: România trebuie să contribuie la apărarea flancului estic, la consolidarea infrastructurilor critice și la sprijinirea coeziunii regionale în fața amenințărilor hibride și convenționale.

Din perspectivă economică și socială, crizele din Ucraina și Iran accentuează vulnerabilitățile globale. Prețurile la energie și alimente fluctuează, lanțurile de aprovizionare sunt supuse presiunii, iar migrația devine o problemă geostrategică. Impactul psihologic și politic asupra populațiilor și guvernelor occidentale poate genera o „oboseală strategică”, reducând disponibilitatea de a susține angajamentele militare și diplomatice pe termen lung.

Analiza celor două conflicte arată că lumea contemporană nu mai funcționează în termeni clasici de separație între teatrele regionale de război. Războiul din Ucraina și conflictul din Iran sunt interdependente, iar efectele lor combinate restructurează ordinea globală, accelerând procesul de multipolaritate, redistribuind resursele și redefinind prioritățile strategice pentru marile puteri și statele regionale, inclusiv România. Într-o lume hiperconectată și interdependentă, capacitatea de anticipare, adaptare și coordonare devine factorul decisiv pentru securitate, stabilitate și supraviețuirea ordinii internaționale.

Conflictul din Ucraina: din război regional în epicentru global

Războiul din Ucraina a început ca o confruntare bilaterală între Ucraina și Federația Rusă, însă evoluția sa rapidă și implicațiile internaționale l-au transformat într-un conflict de uzură cu reverberații globale. Capacitatea de rezistență a Ucrainei nu mai depinde doar de superioritatea pe câmpul de luptă, ci în egală măsură de sprijinul militar, economic și diplomatic acordat de NATO și UE. Fronturile s-au stabilizat în anumite regiuni, însă presiunea continuă asupra infrastructurii critice, a populației civile și a sistemelor de aprovizionare subliniază natura de lungă durată și complexitatea conflictului. Analistul Lawrence Freedman subliniază că „războaiele moderne nu mai sunt câștigate exclusiv pe câmpul de luptă, ci prin capacitatea de a susține un efort militar de durată, concomitent cu mobilizarea sprijinului politic și economic internațional” (Freedman, 2023). Aceasta arată că Ucraina nu luptă doar pentru teritoriu, ci pentru menținerea credibilității alianțelor occidentale și pentru stabilirea precedentului privind răspunsul global la agresiunea unui actor revizionist. În acest sens, conflictul ucrainean a devenit un test de coeziune politică, militară și economică pentru NATO, UE și partenerii internaționali.

Războiul a redefinit paradigma militară contemporană. Tehnologiile precum dronele tactice și de recunoaștere, sisteme avansate de supraveghere, război electronic și artilerie de precizie au schimbat modul de desfășurare a conflictelor convenționale, punând accent pe viteza reacției, mobilitatea forțelor și eficiența logistică. În același timp, coordonarea interinstituțională între state, sprijinul în materie de informații și transferul de tehnologie militară s-au dovedit la fel de cruciale ca superioritatea numerică. Dimensiunea economică a conflictului este la fel de relevantă: Ucraina, Rusia și piețele globale resimt efectele perturbărilor lanțurilor de aprovizionare, volatilitatea prețului energiei și insecuritatea alimentară. Embargourile și sancțiunile occidentale împotriva Rusiei au generat atât presiuni interne în Federația Rusă, cât și oportunități pentru statele terțe care pot prelua roluri în comerțul energetic sau militar. În acest sens, războiul ucrainean a demonstrat interdependența securității militare și stabilității economice la scară globală.

Conflictul a transformat întreaga Europă de Est într-un spațiu strategic de importanță majoră, determinând reevaluarea politicilor de securitate, a capacităților militare și a strategiilor economice ale statelor din zonă. România, prin poziția sa geografică și granița comună cu Ucraina, a devenit un nod esențial în sprijinul logistic și umanitar pentru Ucraina, dar și un element-cheie în arhitectura de securitate NATO. Experiența războiului a evidențiat necesitatea unui sistem militar flexibil și bine integrat în rețelele alianțelor, ceea ce a determinat accelerarea modernizării armatei românești, inclusiv prin achiziții de sisteme anti-aeriene, artilerie de precizie, drone și tehnologii de comunicații securizate. Pregătirea pentru războiul de uzură și reziliența logistică au devenit esențiale pentru descurajarea agresiunilor viitoare, iar coordonarea cu NATO și participarea la exerciții comune au consolidat interoperabilitatea și credibilitatea Alianței. În paralel, România a preluat un rol central în gestionarea fluxurilor umanitare, fiind unul dintre principalele state de primire a refugiaților ucraineni, ceea ce a implicat nu doar asigurarea de adăpost, servicii medicale și educație, ci și integrarea pe termen mediu a acestora pe piața muncii, sprijinul internațional fiind esențial pentru menținerea

stabilității sociale și economice în zonele afectate de migrația masivă. În plan economic, războiul a scos în evidență vulnerabilitatea energetică a Europei, iar România, cu propriile rezerve de gaze și posibilități de interconectare regională, poate juca un rol de furnizor și stabilizator al pieței energetice europene, în timp ce turbulențele economice globale, inflația și volatilitatea prețurilor la materii prime subliniază necesitatea unor politici economice flexibile și a diversificării surselor de aprovizionare. De asemenea, sprijinul acordat Ucrainei și participarea activă în mecanismele europene și transatlantice permit României să își consolideze statutul de actor regional responsabil și de mediator între statele UE și Ucraina, ceea ce oferă acces la programe de reconstrucție și investiții strategice și întărește poziția țării în arhitectura geopolitică a regiunii.

Pe plan global, războiul din Ucraina arată cum un conflict local poate genera efecte globale prin interacțiunea dimensiunilor militare, economice și geopolitice. Militar, conflictul testează și perfecționează tacticile de război modern, evidențiind că succesul depinde la fel de mult de logistică, sprijin extern și coeziune politică, precum și de superioritatea numerică.

Economic, perturbarea lanțurilor globale de aprovizionare, volatilitatea piețelor energetice și alimentare și schimbările rapide în fluxurile comerciale internaționale demonstrează cât de strâns legată este securitatea militară de stabilitatea economică.

Geopolitic, conflictul a stimulat realinierea alianțelor, consolidând rolul Europei de Est ca zonă strategică și testând capacitatea organizațiilor multilaterale de a reacționa coerent la agresiuni externe. Astfel, Ucraina a devenit nu doar un teatru de război, ci și un epicentru al negocierilor diplomatice, al sancțiunilor economice și al proiectării puterii internaționale, funcționând ca un studiu de caz pentru războiul secolului XXI și demonstrând că succesul militar este strâns legat de coeziunea politică și de strategia economică globală. Războiul din Ucraina evidențiază modul în care conflictele regionale pot escalada rapid și se pot transforma în epicentre globale, unde dimensiunile militare, economice și geopolitice se intersectează, subliniind că succesul în astfel de conflicte nu depinde exclusiv de forța militară, ci de capacitatea de mobilizare globală, strategie economică și coeziune politică, precum și de rolul pe care actorii regionali, precum România și statele din Europa de Est, îl joacă în menținerea stabilității și a echilibrului internațional.

Conflictul din Iran si implicațiile sale globale

Conflictul din Iran din 2026, prin complexitatea și amploarea sa, ilustrează nu doar vulnerabilitatea unei regiuni extrem de sensibile, ci și interconectarea profundă a lumii contemporane, unde orice criză regională poate avea repercusiuni globale în plan economic, militar, politic și social. Impactul său se extinde dincolo de Strâmtoarea Ormuz și piețele energetice, afectând politica globală, lanțurile de aprovizionare, fluxurile de capital și stabilitatea internă a statelor implicate direct sau indirect. Pe măsură ce conflictul se prelungește, țările dependente de energie importată, în special în Europa și Asia, sunt nevoite să accelereze tranziția către surse alternative, dezvoltarea energiei regenerabile și diversificarea rutei de aprovizionare, modificând astfel pe termen lung strategiile energetice globale.

Din punct de vedere militar, Iranul a demonstrat eficiența tacticilor hibride, combinând atacuri convenționale cu operațiuni asimetrice și cibernetice, ceea ce a obligat actorii internaționali să își regândească capacitatea de răspuns rapid și interoperabilitatea forțelor. Această abordare a conflictului scoate în evidență necesitatea unei coordonări între strategii militare și diplomatice, pentru a preveni escaladarea și pentru a menține echilibrul de putere în regiune, fără a transforma criza într-un conflict de amploare globală. În plus, tensiunile au generat o intensificare a operațiunilor de informații, monitorizarea traficului maritim și supravegherea tehnologică a infrastructurii critice, punând accent pe securitatea cibernetică și capacitatea de prevenire a atacurilor asimetrice.

Efectele economice s-au răspândit rapid, afectând nu doar prețurile energiei, ci și lanțurile industriale globale, inclusiv producția de înghețăminte, transporturile maritime, comerțul cu materii prime și lanțurile de aprovizionare alimentară. Perturbările au determinat bănci centrale și organisme financiare internaționale să reevalueze politicile monetare și fiscale, în timp ce piețele de capital au resimțit volatilitate crescută. În plus, sancțiunile și restricțiile comerciale au forțat statele terțe să își regândească strategiile de securitate energetică și să identifice noi parteneri pentru importuri și exporturi, accentuând competiția pentru resurse și influență geopolitică în regiune.

Pe plan diplomatic și geopolitic, conflictul a accelerat realinierea alianțelor internaționale. State precum China și India au fost nevoite să reevalueze nivelul de dependență energetică față de Orientul Mijlociu, în timp ce UE și SUA au intensificat coordonarea pentru a proteja interesele strategice și a preveni escaladarea directă a confruntărilor. Tensiunile au generat o creștere a negocierilor multilaterale și a presiunii diplomatice asupra actorilor regionali pentru a menține stabilitatea și pentru a minimiza efectele negative asupra economiei globale. În paralel, conflictul a ridicat semne de întrebare privind eficiența organismelor internaționale, precum ONU, în mediarea crizelor regionale care pot avea efecte globale, demonstrând nevoia unor mecanisme mai eficiente de prevenire a escaladării.

Din perspectivă socială și umanitară, conflictul a provocat deplasări masive de populație, migrație

forțată și crize umanitare în statele vecine, în special Irak, Turcia și Golful Persic. Creșterea tensiunilor și blocarea rutelor comerciale au afectat aprovizionarea cu alimente și produse esențiale, crescând vulnerabilitatea comunităților și accentuând tensiunile interne în statele afectate indirect. Astfel, conflictul iranian din 2026 evidențiază interdependența dintre securitatea militară, stabilitatea economică și coeziunea socială, subliniind că răspunsul la astfel de crize necesită o abordare integrată și coordonată pe mai multe dimensiuni.

Această criză demonstrează că într-o lume globalizată, fragilitatea unor noduri strategice precum Orientul Mijlociu poate genera efecte cu reverberații globale, care se resimt în prețuri, lanțuri de aprovizionare, politici energetice, structuri de alianță și stabilitatea regională. Gestionarea unui astfel de conflict nu poate fi doar militară, ci implică coordonarea complexă între diplomație, strategie economică, securitate cibernetică și cooperare internațională, pentru a preveni escaladarea și pentru a menține echilibrul global în fața unor amenințări regionale cu efecte globale.

Interdependența conflictelor

Interdependența conflictelor din Ucraina și Iran ilustrează modul în care tensiunile regionale pot genera un efect de rețea cu implicații globale, influențând nu doar resursele militare și economice, ci și echilibrul geopolitic și calculul strategic al marilor puteri. Sprijinul militar occidental pentru Ucraina, care include arme de precizie, sisteme de apărare antirachetă și consultanță logistică, este parțial redirecționat către Orientul Mijlociu pentru a răspunde atacurilor iraniene asupra infrastructurii critice și a coridoarelor energetice. Această redistribuire creează un efect de domino: capacitatea NATO și a UE de a menține presiunea asupra Rusiei în Ucraina este afectată, în timp ce Iranul și actorii regionali pot exploata temporar fragilitatea aparatelor defensive occidentale. În acest context, avertismentul președintelui ucrainean Volodimir Zelenski că „orice conflict care distrage atenția și resursele partenerilor noștri slăbește capacitatea noastră de apărare” reflectă nu doar vulnerabilitatea Ucrainei, ci și complexitatea interdependenței strategice globale.

Această interdependență economică și geopolitică creează oportunități subtile pentru actorii revizionisti. Rusia, de exemplu, beneficiază indirect de pe urma crizei iraniene: creșterea prețurilor globale la energie permite compensarea unor pierderi financiare cauzate de sancțiuni, menținând în același timp presiunea asupra Ucrainei. Mai mult, presiunea globală pentru menținerea fluxului de petrol și gaze către Europa și Asia obligă marile puteri să prioritizeze unele crize în detrimentul altora, ceea ce deschide spațiu pentru manevre strategice ale actorilor regionali. John Mearsheimer remarcă că „marile puteri profită de orice oportunitate pentru a-și maximiza avantajele relative în sistemul internațional”, ceea ce arată că interdependența nu doar limitează acțiunile actorilor, ci oferă și contexte favorabile exploatării vulnerabilităților.

Pe plan militar, contrastele dintre cele două conflicte evidențiază adaptabilitatea și diversitatea strategiilor moderne. În Ucraina, războiul convențional de uzură este completat de utilizarea tehnologiei avansate, precum drone de recunoaștere și atac, sisteme de artilerie de precizie, comunicații securizate și război electronic sofisticat. Acest tip de conflict impune coeziune logistică, sprijin economic sustenabil și interoperabilitate între statele membre NATO și UE. În paralel, războiul iranian demonstrează eficiența tacticilor asimetrice: atacuri cu cost relativ redus, dar cu efecte disproporționate asupra infrastructurii energetice, porturilor strategice și sistemelor digitale. Această complementaritate între conflicte scoate în evidență că evaluarea modernă a puterii militare nu mai poate fi făcută doar prin prisma superiorității tehnologice sau numerice, ci trebuie să integreze sustenabilitatea operațională, eficiența economică și flexibilitatea strategică. Andrew Krepinevich observă că „viitorul războiului aparține celor care pot combina tehnologia avansată cu costuri operaționale reduse”, accentuând faptul că succesul într-un mediu multipolar depinde de adaptabilitate, inovare și gestionarea resurselor în contexte multiple.

Interdependența acestor conflicte se extinde și asupra dimensiunii economice globale. Perturbările generate de criza iraniană în lanțurile energetice se adaugă presiunii economice cauzate de războiul din Ucraina, afectând prețurile materiei prime, costurile industriale și inflația globală. Aceste interacțiuni creează o relație complexă între securitatea energetică, stabilitatea piețelor și capacitatea actorilor de a susține eforturile militare pe termen lung. În esență, Ucraina și Iranul nu mai sunt doar teatre regionale de conflict, ci noduri critice într-o rețea globală interdependentă, unde deciziile strategice, economice și militare se influențează reciproc, iar succesul sau eșecul într-un punct poate reverbera la scară planetară.

Interdependența conflictelor capătă o nouă profunzime atunci când includem rolul Ucrainei nu doar ca victimă, ci și ca actor activ în criza din Orientul Mijlociu. Deși războiul din Ucraina și conflictul din Iran rămân teatre de operațiuni distincte, evoluțiile recente arată cum destabilizarea într-o regiune poate oferi impulsuri strategice, tehnologice și diplomatice în alta — iar Ucraina, departe de a rămâne izolată în propriul său efort de apărare, încearcă să convertească expertiza acumulată pe frontul ucrainean într-un instrument de cooperare regională și de atragere a sprijinului internațional mai larg.

Un element central al acestei dinamici a fost implicarea Ucrainei în contracararea amenințărilor cu drone iraniene în Orientul Mijlociu. După ani de confruntări împotriva miilor de drone furnizate de Iran către Rusia pentru atacurile asupra orașelor și infrastructurii ucrainene, experții ucraineni și forțele armate ale Kievului au dezvoltat capacități sofisticate de apărare cibernetică și antirachetă împotriva acestor sisteme. Această experiență a devenit un atu recunoscut pe plan internațional, iar Ucraina a trimis peste 200 de militari și specialiști în regiune pentru a ajuta statele din Golf să respingă atacurile cu drone iraniene și să implementeze strategii eficiente de apărare aeriană bazate pe lecțiile învățate pe frontul din estul Europei.

Președintele ucrainean, Volodimir Zelenski, a promovat această experiență în cadrul unei serii de vizite în țările arabe, în special în Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite și Qatar, unde au fost semnate sau discutate acorduri de cooperare în domeniul tehnologiei de apărare antidrone, a sistemelor maritime cu drone și a producției de tehnologie de securitate. Aceste acorduri nu sunt doar simbolice: ele includ schimburi de expertiză și cooperare tehnică privind interceptarea dronelor iraniene, folosind know-how-ul dezvoltat de forțele ucrainene în ultimii ani.

Implicarea Kievului în Orientul Mijlociu reflectă o diplomatie militară activă și o încercare de a transforma competența în apărarea împotriva dronelor într-un avantaj strategic și economic pentru Ucraina. Mai mult, Ucraina discută posibilitatea furnizării de tehnologii navale cu drone și interceptoare, precum și know-how logistic despre deblocarea și securizarea coridoarelor maritime, pe baza experienței sale cu coridorul maritim din Marea Neagră, care a funcționat în ciuda presiunilor militare adverse.

Conflictul iranian a generat și acuzații politice directe la nivel internațional. Teheranul a acuzat oficial Ucraina de „participare activă” în războiul din Orientul Mijlociu și de sprijin indirect pentru Israel în atacurile asupra Iranului prin furnizarea de drone și expertiză, prezentând această implicare ca o „violare a dreptului internațional”. Kievul a respins aceste afirmații, subliniind totodată că nu există dovezi că drone ucrainene au lovit vreodată Iranul, războiul american-israelian din Orientul Mijlociu fiind o realitate separată de conflictul din Ucraina.

Implicarea Ucrainei în criza din Orientul Mijlociu prin intermediul tehnologiei anti-dronă și a cooperării cu statele arabe adaugă o dimensiune nouă interdependenței conflictelor. Pe de o parte, experții ucraineni contribuie la descurajarea amenințărilor din Golful Persic, ceea ce permite deseori menținerea fluxurilor energetice și reduce presiunea asupra piețelor globale. Pe de altă parte, această cooperare consolidează legăturile Kievului cu statele din regiune, atrăgând sprijin politic și posibilă asistență tehnologică și economică care pot fi utilizate ulterior în efortul de apărare împotriva Rusiei. În același timp, expertiza ucraineană în apărarea aeriană și în războiul cu drone este cerută de cele mai afectate țări din Orientul Mijlociu, ceea ce transformă ceea ce a fost inițial un conflict bilateral într-un spațiu strategic globalizat în care lecțiile învățate pe un front transferă avantajele pe altul.

În perspectivă geostrategică, această interdependență face ca soluțiile la conflicte regionale să nu mai fie pur locale sau bilaterale, ci elemente interconectate ale unei arhitecturi globale de securitate. Sprijinul ucrainean pentru statele arabe împotriva dronelor iraniene nu se traduce doar în capacități defensive, ci în noțiuni de solidaritate strategică, schimb de tehnologii și alianțe moderne, care pot influența nu doar dinamica războiului din Ucraina, ci și postură strategică regională. Această evoluție arată că, în secolul XXI, conflictele sunt mai puțin “izolate” și tot mai mult interdependente, iar succesul politic și militar al unui stat depinde de capacitatea sa de a face față provocărilor pe multiple fronturi simultan.

Implicații pentru Europa de Est și pentru România

Europa de Est și România se află într-un context strategic extrem de complex, marcat de interdependența conflictelor din Ucraina și Iran și de vulnerabilitățile generate de proximitatea imediată a actorilor revizionisti. Stabilitatea Ucrainei este un factor esențial pentru securitatea regională, deoarece orice deteriorare a frontului estic ar putea avea efecte directe asupra infrastructurii critice, securității energetice și capacității defensive a statelor vecine, inclusiv România. Redirecționarea resurselor militare, financiare și diplomatice ale NATO și UE către criza iraniană crește presiunea asupra flancului estic și obligă România să gestioneze simultan amenințări multiple și riscuri complexe.

Din perspectiva militară, România trebuie să dezvolte o strategie de apărare adaptată, care să includă consolidarea capabilităților naționale, interoperabilitatea cu forțele aliate și pregătirea populației pentru scenarii de criză. Modernizarea armatei rămâne crucială, cu accent pe sisteme de alertă rapidă, apărare antiaeriană, apărare cibernetică și capabilități de reacție rapidă. Prezența NATO pe teritoriul României oferă un scut defensiv, însă implică responsabilități semnificative: coordonarea logistică a trupelor aliate, protecția infrastructurii critice, precum și prevenirea infiltrărilor sau atacurilor hibride care ar putea destabiliza regiunea. Experiența conflictului ucrainean arată că pregătirea logistică și rapiditatea reacțiilor sunt la fel de importante ca superioritatea numerică sau tehnologică.

Pe plan economic, România se confruntă cu efectele directe ale instabilității regionale și globale. Creșterea prețurilor la energie, alimentată atât de conflictul din Ucraina, cât și de perturbările cauzate de criza

iraniană, afectează costurile de producție, transport și servicii, ceea ce poate amplifica tensiunile sociale. Instabilitatea energetică forțează România să accelereze proiectele de diversificare a surselor: investiții în energie regenerabilă, dezvoltarea resurselor interne de gaze și consolidarea infrastructurii de transport și stocare a energiei. În paralel, România are oportunitatea de a se poziționa ca hub energetic regional, sprijinind aprovizionarea altor state europene și creând noi parteneriate strategice.

Dimensiunea socială și umanitară este critică. România continuă să gestioneze fluxuri migratorii semnificative din Ucraina, iar criza iraniană poate genera valuri suplimentare de refugiați și migranți economici din Orientul Mijlociu și Asia Centrală. Aceasta pune presiune pe infrastructura socială, sistemul de sănătate, educație și servicii publice, necesitând politici de integrare și sprijin rapid pentru populațiile afectate. În același timp, guvernele locale și centrale trebuie să gestioneze tensiunile sociale interne și să mențină coeziunea comunitară în fața impactului economic și social al crizelor multiple.

Geopolitic, România se află într-un punct de intersecție strategică. Sprijinul activ pentru Ucraina – prin trimiterea de echipamente militare, participarea la exerciții NATO și facilitarea coridoarelor logistice – consolidează poziția României în cadrul Alianței și al UE, dar implică și riscuri. Atacurile cibernetice, presiunile diplomatice și posibilitatea unor acțiuni hibride revizioniste trebuie anticipate și gestionate prin strategii integrate de securitate. În plus, instabilitatea globală oferă României oportunitatea de a deveni un actor regional mai influent, facilitând cooperarea între statele din Balcani și Europa de Est și contribuind la proiecte de infrastructură strategică și securitate colectivă.

Securitatea digitală devine tot mai relevantă într-o lume a războiului hibrid. România trebuie să investească în protecția infrastructurii critice – energie, transport, comunicații și sisteme financiare – pentru a preveni sabotaje și perturbări, care pot fi orchestrate de actori ostili. Experiența combinată a conflictelor din Ucraina și Iran arată că securitatea digitală și cea fizică sunt interdependente, iar vulnerabilitățile într-un domeniu pot amplifica efectele în celălalt.

Pe termen mediu și lung, România trebuie să dezvolte scenarii integrate care să țină cont de multiplele dimensiuni ale riscurilor: escaladarea conflictului ucrainean, efectele crizei iraniene asupra energiei și comerțului global, schimbările demografice cauzate de migrație și impactul economic al sancțiunilor internaționale. Strategiile de apărare, politica energetică și politicile sociale trebuie să fie coordonate pentru a reduce vulnerabilitatea la șocurile externe și pentru a consolida reziliența economică, militară și socială. România poate să-și transforme poziția geografică vulnerabilă într-un avantaj strategic, devenind un pivot pentru securitatea și stabilitatea Europei de Est, oferind sprijin logistic, militar și economic Ucrainei și statelor din regiune.

România și Europa de Est se află într-o perioadă de vulnerabilitate și oportunitate simultană. Securitatea regională depinde de capacitatea de a răspunde simultan la conflictele din Ucraina și Iran, de menținerea stabilității energetice și economice și de gestionarea presiunilor sociale generate de migrație. Succesul strategic va depinde de abilitatea României de a coordona resurse militare, economice, diplomatice și umanitare într-un mediu geopolitic fluid și interdependent, de a menține coeziunea regională și de a consolida rolul său ca actor de stabilitate în Europa de Est și Balcani.

Scenarii globale și perspective strategice

Interdependența războaielor din Ucraina și Iran evidențiază fragilitatea ordinii internaționale și accelerează tendințele multipolare, marcând tranziția de la un sistem dominat de hegemonia occidentală către o arhitectură globală mai fragmentată. Emergența unor axe alternative de putere, precum Rusia–Iran, care cooperează prin schimburi militare, tehnologice și economice, precum și rolul observator strategic al Chinei, care își prioritizează extinderea economică și influența diplomatică fără a se angaja direct în conflicte, sugerează că ordinea globală devine tot mai complexă și mai fragmentată. Această dinamică multipolară transformă logica tradițională a securității internaționale, forțând statele să navigheze între competiție și cooperare, să gestioneze interdependențe multiple și să maximizeze avantajele relative în fața unor adversari și parteneri care nu mai respectă norme sau alianțe tradiționale. Henry Kissinger observa că „într-o lume multipolară, stabilitatea depinde de echilibrul dintre interese și de înțelegerea pragurilor de toleranță ale fiecărui actor” (Kissinger, 2014), subliniind că succesul strategic nu mai poate fi bazat doar pe superioritate militară sau economică unilaterală.

În plan economic, destabilizarea fluxurilor energetice cauzată de conflictele regionale și sancțiunile impuse actorilor globali generează efecte de contagiune asupra piețelor internaționale. Instabilitatea piețelor financiare, creșterea prețurilor la energie și întreruperile în lanțurile de aprovizionare afectează atât marile puteri, cât și statele dependente de importuri energetice, tehnologice sau industriale. Paul Kennedy observa încă din anii '80 că „puterea economică constituie fundamentul puterii militare; orice dezechilibru între cele două se resimte rapid în politicile internaționale” (Kennedy, 1987), ceea ce relevă importanța menținerii unei economii interne solide și a rezilienței energetice ca elemente esențiale pentru influența strategică globală. În contextul actual, aceste tensiuni economice pot accelera decuplarea unor piețe și crearea de blocuri economice rivale,

crescând riscul de fragmentare regională și de competiție pentru resurse critice.

La nivel societal, oboseala strategică a opiniei publice occidentale limitează capacitatea guvernelor de a menține angajamente militare prelungite, influențând deciziile politice și militare. Joseph Nye subliniază că „puterea nu este doar despre forța brută; soft power-ul și percepția publică determină în mare măsură succesul pe termen lung al politicilor internaționale” (Nye, 2004). În acest context, menținerea coeziunii interne și a sprijinului public devine un factor critic, deoarece societățile mai puțin dispuse să accepte costuri materiale și umane ridicate vor limita libertatea de acțiune a guvernelor în domeniul securității și politicii externe.

Viitorul sistemului internațional depinde de capacitatea actorilor globali de a gestiona simultan mai multe crize interdependente, care se influențează reciproc în mod direct și indirect. Scenariile posibile includ o coexistență competitivă, dar gestionată, în care marile puteri își urmăresc interesele fără a escalada conflictele, menținând un nivel minim de cooperare în domenii strategice precum energia, comerțul sau securitatea cibernetică. Acest tip de coexistență presupune un echilibru delicat între rivalitate și cooperare, negocieri permanente și adaptarea rapidă la evoluțiile geopolitice. Alternativ, un scenariu de fragmentare accentuată implică conflicte regionale recurente, formarea de blocuri rivale și reducerea semnificativă a cooperării internaționale, ceea ce ar putea genera instabilitate economică, militară și socială globală. Această fragmentare ar putea fi amplificată de dezvoltarea tehnologiilor militare autonome, de războaiele hibride și de utilizarea pe scară largă a instrumentelor de dezinformare, care sporesc vulnerabilitatea statelor și complexitatea gestionării crizelor.

Într-o lume interconectată, înțelegerea relațiilor de cauzalitate și anticiparea efectelor simultane ale mai multor conflicte devin esențiale pentru strategia globală. Deciziile luate într-un context regional pot avea efecte imediate și imprevizibile asupra altor fronturi, creând necesitatea unui management strategic integrat, care să includă dimensiunea militară, economică, diplomatică și societală. Ian Bremmer subliniază că „într-o lume G-Zero, fără un hegemon global, ordinea internațională va fi definită de capacitatea statelor și organizațiilor internaționale de a negocia și gestiona crizele în mod pragmatic” (Bremmer, 2012), ceea ce evidențiază importanța alianțelor flexibile, a strategiilor de anticipare și a mecanismelor de reacție rapidă.

În acest cadru, statele trebuie să dezvolte instrumente avansate de anticipare strategică, să îmbunătățească interoperabilitatea militară, să diversifice sursele economice și energetice și să consolideze reziliența socială și politică internă. Abordarea succesivă și integrată a acestor dimensiuni poate preveni escaladarea crizelor și poate menține un nivel de stabilitate relativ funcțional într-un mediu multipolar și interdependent. Crizele din Ucraina și Iran sunt expresia clară a modului în care destabilizarea unui front influențează direct evoluția celuilalt, iar succesul politicilor internaționale depinde de capacitatea de integrare a tuturor dimensiunilor într-un cadru strategic coerent și anticipativ.

Bibliografie (selectivă):

- Allison, Graham (2023), *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt.
- Freedman, Lawrence (2023), Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine, Oxford University Press.
- Kaplan, Robert D. (2012), The Revenge of Geography: What the Map Tells Us About Coming Conflicts and the Battle Against Fate, Random House.
- Krepinevich, Andrew (2019), The Last Warrior: Andrew Marshall and the Shaping of Modern American Defense Strategy, Basic Books.
- Mearsheimer, John J. (2001), The Tragedy of Great Power Politics, W.W. Norton & Company.
- HotNews (2026), „Zelenski: războiul din Iran slăbește capacitatea de apărare a Ucrainei”, HotNews.ro, 28 martie 2026.
- Reuters (2026), Global Energy Markets in Conflict: Iran's War and the Worldwide Oil Shock, International Energy Review.
- Friedman, George (2024), *The Next Decade in Geopolitics*, Stratfor Press.
- Van Creveld, Martin (2020), The Transformation of War, Free Press.
- Mahnken, Thomas G. (2021), Technology and the Future of Warfare, Naval Institute Press.
- Buzan, Barry, & Waever, Ole (2003), Regions and Powers: The Structure of International Security, Cambridge University Press.
- Cohen, Stephen F. (2022), *War with Russia? From Putin & Ukraine to Trump & Russiagate*, Anchor Books.
- Pifer, Steven (2023), The Eagle and the Trident: U.S.-Ukraine Relations in Turbulent Times, Brookings Institution Press.
- Charap, Samuel, & Colton, Timothy J. (2022), Everyone Loses: The Ukraine Crisis and the Ruinous Contest for Post-Soviet Eurasia, Routledge.

EUROPA - NOUA PROVOCARE ÎN APĂRARE

Franța și europenii confrunțați cu provocarea „noii apărări”: reînarmarea în era inteligenței artificiale¹

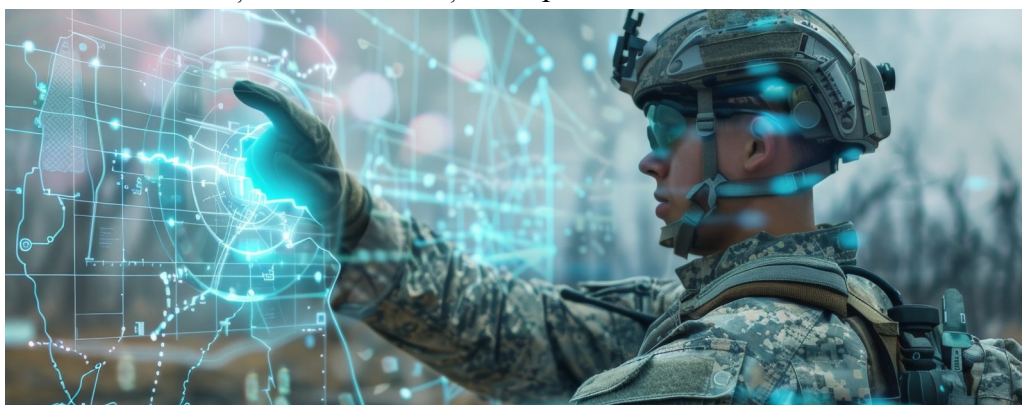
Gilles DELAFON (Franța)

Franța și europenii confrunțați cu noua provocare în domeniul apărării

După optzeci de ani de pace relativă, Europa se confruntă cu revenirea bruscă a războiului de mare intensitate, cu amenințarea rusească și cu slăbirea garanțiilor de securitate americane. Ca răspuns, un efort de reînarmare fără precedent - neegalat de la al Doilea Război Mondial încoace - mobilizează sute de miliarde de euro. Cu toate acestea, în ciuda creșterii bugetelor și a numărului tot mai mare de planuri de achiziții anunțate, acest efort rămâne fragmentat, lent și insuficient de agil. Problema nu mai este doar să cumperi mai mult, ci să cumperi mai bine, într-un moment de perturbări tehnologice majore - în special ascensiunea dronelor și a inteligenței artificiale. Noua Apărare surprinde această schimbare profundă: un model de apărare mai agil, inovator și integrat, acum o condiție esențială pentru autonomia strategică europeană.

Ucraina: Cel mai tehnologic conflict din toate timpurile

Războiul din Ucraina a fost definit de intrarea decisivă a inovațiilor civile pe câmpul de luptă. Este un laborator la scară largă pentru Noua Apărare, unde viteza de adaptare, agilitatea și integrarea tehnologică depășesc șabloanele militare tradiționale. Startup-urile, sateliții comerciali, inteligența artificială, platformele digitale și dronele civile transformate în sisteme de luptă au remodelat fundamental modul în care se desfășoară operațiunile. Războiul cu drone, bruiajul electronic, exploatarea datelor la scară largă și automatizarea ilustrează toate acest punct de cotitură. Dincolo de armele convenționale, avantajul strategic se bazează acum pe capacitatea de a integra rapid tehnologiile cu dublă utilizare, de a le adapta și de a le produce la scară largă. Conflictul ucrainean arată că superioritatea militară de mâine va depinde la fel de mult de inovația software, cât și de capacitatea industrială.

¹ Publicat în ianuarie 2026, de Institutul Thomas More, <https://institut-thomas-more.org/2026/01/29/note79-eng/>. Cu acordul autorului, articolul este publicat și în numărul 307 al revistei PULSUL GEOSTRATEGIC.

2016–2026: Un deceniu pentru a răspunde riscului declinului tehnologic occidental

Ascensiunea tehnologică a Chinei a declanșat, încă din anii 2010, temeri privind deschiderea unei breșe strategice în Occident. Confruntându-se cu acest risc, Statele Unite au lansat o schimbare majoră, căutând să aducă inovația civilă în centrul aparatului său militar, în special prin crearea Unității de Inovare în Apărare, în 2016. Această abordare marchează apariția Noii Apărări: accelerarea adoptării tehnologiilor cu dublă utilizare de la startup-uri pentru a compensa inerția programelor de arme tradiționale. În Franța, această trezire a dus la crearea Agenției de Inovare în Apărare. Invazia Rusiei în Ucraina din 2022 a confirmat urgența acestei schimbări, expunând lipsa de pregătire a Europei și dependența sa tehnologică. Dronele, inteligența artificială, războiul electronic - și în curând tehnologiile cuantice - impun un nou tempo strategic. Capacitatea de a integra rapid aceste inovații devine acum factorul decisiv al puterii militare.

Noua Apărare versus Inerția Structurală a Piețelor și Instituțiilor de Apărare

În Franța și în întreaga Europă, integrarea Noii Apărări se confruntă cu o puternică rezistență instituțională și industrială. Experiența americană a UIA arată cum dificultatea administrativă și dominația companiilor majore pot încetini adoptarea rapidă a inovațiilor conduse de startup-uri. În Franța, un sistem de achiziții dominat de DGA și contractorii tradiționali se luptă să integreze tehnologii esențiale cu dublă utilizare - în special în software, drone și inteligență artificială. În ciuda creării AIA, finanțarea rămâne limitată, iar scalarea reală rămâne rară. Obstacolul principal este încă lipsa unei finanțări private și publice suficiente.

Șapte recomandări de politici

Franța - și Europa în ansamblu - trebuie să integreze pe deplin Noua Apărare în efortul lor de reînarmare. În ciuda potențialului industrial și tehnologic semnificativ, inovațiile cu dublă utilizare sunt încă constrânse de birocrăție și de rezistența marilor operatori existenți. Pentru a încuraja noi campioni, oferim șapte recomandări: izolarea fluxurilor bugetare dedicate; accelerarea dramatică a achizițiilor; permiterea unităților din prima linie să achiziționeze anumite capacități direct; prioritizarea concurenței reale; obținerea de comenzi mari și ferme care permit scalarea; relaxarea reglementării UE privind IA, astfel încât să nu se înăbușe cercetarea sau să se împingă startup-urile în străinătate; consolidarea supravegherii marjelor antreprenorilor principali și consolidarea transparenței în achizițiile publice în domeniul apărării printr-un control parlamentar sporit. Statul rămâne singurul actor capabil să elimine aceste constrângeri. Întrebarea este dacă poate acționa rapid și decisiv.

EUROPA- NATO

Flancul estic al NATO: scut strategic sau capcană de dependență?

Aldo MUNGO (Belgia)

Consolidarea flancului estic al NATO a devenit, în doar câțiva ani, axa centrală a strategiei de securitate a Europei. De la anexarea Crimeii în 2014 - și cu atât mai mult după invazia Ucrainei în 2022 - membrii Alianței și-au sporit constant prezența înaintată: desfășurări de trupe în Polonia și statele baltice, contingente consolidate în România și Bulgaria, prepoziționarea de echipamente grele și un ritm tot mai mare de exerciții de înaltă intensitate.

Narațiunea este simplă: descurajare, protecție, solidaritate.

Realitatea este mai complexă - și mai tulburătoare.

Ceea ce este prezentat ca reînarmare europeană este, în practică, o reorganizare a dependenței strategice de Statele Unite.

Prezența vizibilă, capacitățile invizibile

Sursa: <https://www.csis.org/analysis/future-natos-eastern-flank>

Pe teren, forțele europene sunt într-adevăr prezente. Grupuri de luptă multinaționale, rotații ale trupelor, exerciții comune - totul sugerează o Europă care se apără.

Dar această vizibilitate ascunde un fapt critic: capacitățile care fac această postură credibilă nu sunt, în cea mai mare parte, europene.

Să luăm războiul din Ucraina. Încă din primele etape ale conflictului, nu resursele europene au permis Kievului să anticipeze mișcările rusești, ci capacitățile serviciilor secrete americane. Sateliții, interceptarea semnalelor, dronele strategice precum RQ-4 Global Hawk și aeronavele de supraveghere precum RC-135 și E-3 AWACS care operau din Ramstein și Mildenhall au format coloana vertebrală a conștientizării câmpului de luptă.

Același lucru este valabil și pentru proiecția puterii. Realimentarea aer-aer - esențială pentru orice campanie aeriană modernă - se bazează încă în mare măsură pe flotele de avioane cisternă americane, precum KC-135 și KC-46. În timpul desfășurărilor pe flancul estic, aceste resurse asigură continuitatea operațională a avioanelor de vânătoare europene.

Transportul aerian strategic urmează un model similar. În ciuda existenței unor platforme europene precum A400M, mișcările de trupe și echipamente la scară largă continuă să depindă de aeronavele americane C-17, inclusiv cele aflate la baza RAF Brize Norton, în cadrul Capacității Strategice de Transport Aerian.

Și apărarea antirachetă rămâne în mare parte americană ca structură și control. Situl Aegis Ashore, din Deveselu, România - o piatră de temelie a scutului est-european - se bazează pe sisteme, senzori și arhitectură de comandă americane.

În spatele imaginii unei linii de front europene consolidate se află o realitate mai simplă: europenii furnizează forțele. Statele Unite furnizează sistemul.

Ucraina: un război care dezvăluie adevărul

Războiul din Ucraina a expus această dependență cu o claritate brutală.

Fără sprijinul SUA, Ucraina probabil nu ar fi rezistat fazelor inițiale ale invaziei. Dar dincolo de asta, conflictul dezvăluie ce este Europa - și ce nu este.

Atacurile de precizie ucrainene se bazează în mare măsură pe datele de țintire derivate din sistemele occidentale, în principal americane. Războiul electronic, apărarea cibernetică și coordonarea multi-domeniu sunt profund înrădăcinate într-un ecosistem tehnologic condus de SUA.

Chiar și în domeniul munițiilor, limitările europene au devenit evidente. Stocurile s-au dovedit insuficiente, forțând Statele Unite să își asume un rol central în susținerea efortului de război.

Mai important, coordonarea generală a sprijinului acordat Ucrainei - planificare, priorizare, logistică - a fost structurată în jurul unor cadre conduse de SUA.

Pe scurt, războiul nu demonstrează ascensiunea Europei ca putere militară. Demonstrează caracterul indispensabil al Statelor Unite.

O arhitectură construită pentru integrare - prin urmare, pentru dependență

Această situație nu este întâmplătoare. Este rezultatul a decenii de alegeri structurale.

Forțele armate europene au fost concepute să opereze într-un cadru integrat dominat de SUA. Interoperabilitatea sistemelor, standardizarea procedurilor, dependența de rețelele americane de comandă și control - toate au fost menite să permită operațiuni de coalitie fără probleme.

Dar interoperabilitatea are un cost.

Creează dependență funcțională. Capacitățile europene nu sunt organizate pentru a forma un sistem autonom coerent. Ele sunt concepute pentru a se conecta la unul existent.

Acest lucru este evident mai ales în domeniul industrial. Achiziționarea pe scară largă de aeronave F-35 în Europa nu este doar o decizie de achiziție. Creează dependențe pe termen lung în ceea ce privește întreținerea, software-ul și actualizările. Regimurile americane de control al exporturilor, cum ar fi ITAR, constrâng și mai mult suveranitatea operațională.

Europa nu a acceptat pur și simplu dependența. A internalizat-o.

Autonomia strategică: un concept gol de conținut

În acest context, conceptul de „autonomie strategică europeană” pare din ce în ce mai deconectat de realitate.

Bugetele pentru apărare cresc, dar rămân fragmentate. Cooperarea industrială este împiedicată de rivalitățile naționale. Programele comune majore progresează lent, adesea diluate de compromisuri politice.

Între timp, alegerile concrete de achiziții adâncesc dependența. Fiecare achiziție de echipamente americane, fiecare integrare în sistemele controlate de SUA, fiecare abandonare a capacității suverane lărgeste prăpastia dintre retorică și realitate.

Autonomia strategică nu mai este un proiect. Este o narațiune.

Escaladare: cine deține cu adevărat frâiele?

Cea mai critică problemă, însă, nu este capacitatea. Este controlul.

Consolidarea flancului estic al NATO crește inevitabil riscul de escaladare. Apropierea forțelor, densitatea desfășurărilor și ritmul exercițiilor creează un mediu volatil.

Dar într-un astfel de context, cine controlează de fapt escaladarea?

Cine definește pragurile? Cine decide când și cum să răspundă? Cine deține mijloacele pentru a lovi în profunzime?

Răspunsul este clar.

Statele Unite controlează informațiile, capacitățile de atac la distanță și sistemele de comandă care stau la baza posturii operaționale a Alianței. De asemenea, rămâne garantul suprem al descurajării nucleare. Europa, prin contrast, se află în prima linie geografică - dar nu și din punct de vedere decizional.

Își asumă riscul. Nu controlează rezultatul.

Paradoxul strategic

Flancul estic întruchipează un paradox simplu.

Cu cât este mai mult consolidat, cu atât depinde mai mult de Statele Unite.

Cu cât Europa se simte mai sigură, cu atât devine mai puțin autonomă.

Această dinamică poate fi rațională pe termen scurt. Confruntată cu o amenințare imediată, dependența de cel mai capabil aliat este logică.

Dar, în timp, produce un efect coroziv.

Erodează capacitatea Europei de a acționa independent. Îi limitează suveranitatea în luarea deciziilor. Înșădăcinează o dependență care devine structurală.

Concluzie

NATO protejează Europa. Acest lucru este incontestabil. Dar protejează Europa într-un mod care o împiedică treptat să se protejeze.

Flancul estic nu este doar o postură militară. Este un sistem politic - unul în care securitatea este externalizată, iar agenția strategică diminuează încet.

Aceasta nu este o alianță între egali. Este o dependență gestionată sub o umbrelă militară.

Și în ziua în care interesele strategice ale SUA și cele europene se vor separa cu adevărat, Europa ar putea fi forțată să se confrunte cu o realitate pe care a refuzat mult timp să o vadă:

Nu este protejată.

Este deținută.

EUROPA - REGIUNEA MĂRII NEGRE

Amenințări și soluții pentru securitatea viitoare în regiunea Mării Negre: geopolitică, digitalizare și stabilitate strategică

Zurab BEZHANISHVILI (Georgia)

I. O prezentare generală a dinamicii amenințărilor în regiunea Mării Negre în contextul dezvoltării lor viitoare.

Peisajul amenințărilor contemporan și prospectiv din regiunea Mării Negre este modelat de o interacțiune complexă între specificitățile locale, realitățile geopolitice regionale și tendințele globale mai ample. Acest mediu multidimensional transformă regiunea într-una dintre cele mai contestate spații strategice ale secolului XXI, unde confruntarea militară tradițională coexistă cu forme hibride, economice și tehnologice de competiție. Începând cu 2026, în absența unui armistițiu cuprinzător, regiunea rămâne un „laborator de război hibrid unde se intersectează securitatea maritimă, proiectele energetice, cablurile submarine și rutele comerciale” (Sahadeo, 2026). Prin urmare, setul de aspecte care formulează amenințările actuale și viitoare în regiunea Mării Negre conține caracteristici locale interconectate, realități regionale și tendințe globale, consolidându-se reciproc și accelerând instabilitatea sistemică.

Sursa: <https://www.epc.eu/events/the-eus-approach-to-black-sea-security-from-strategy-to-action/>

La nivel geopolitic, logica expansiunii rusești rămâne esențială pentru înțelegerea atât a instabilității actuale, cât și a riscurilor viitoare. Acțiunile Rusiei în Georgia și Ucraina demonstrează un model strategic consecvent, înrădăcinat în doctrina geopolitică istorică, în special obiectivul de lungă durată de a asigura accesul la „apele calde” și de a controla coridoarele maritime critice. Așadar, aceste dinamici oferă motive pentru a anticipa viitoarea expansiune rusă în România, Bulgaria și ieșirea din fostele republici iugoslave, care vor obține în sfârșit controlul deplin asupra regiunilor sistemului logistic dintre Marea Neagră și Marea Mediterană. După îndeplinirea acestei sarcini, Rusia își va restabili cu ușurință influența și va recupera țara URSS. În termeni analitici, o astfel de traiectorie ar corespunde eforturilor de a remodela echilibrul regional de putere și de a contesta flancul sud-estic al NATO (Centrul Marshall, 2025; Comisia Europeană, 2025).

Cu toate acestea, constrângerile militare și economice actuale cu care se confruntă Rusia complică realizarea imediată a acestor ambiții. Războiul prelungit din Ucraina demonstrează că niciuna dintre părți nu deține avantajul decisiv necesar pentru o încheiere rapidă. Atât Rusia, cât și Ucraina s-au adaptat la războiul de mare intensitate, mobilizând resurse interne și sprijin extern pentru a susține o confruntare pe termen lung. Acest impas strategic crește probabilitatea escaladării, inclusiv utilizarea potențială a armelor nucleare tactice sau a altor forme de distrugere în masă, în special în scenariile în care Rusia se confruntă cu o degradare rapidă a capacităților sale militare. Simultan, distrugerea infrastructurii urbane și a capacității industriale a Ucrainei contribuie la o destabilizare regională mai amplă, cu efecte în cascadă asupra migrației, rezilienței economice și poverilor legate de reconstrucție (Frontiers in Political Science, 2026).

Dimensiunea Caucazului complică și mai mult arhitectura securității regionale. Implicarea tot mai mare a actorilor externi, inclusiv Statele Unite și Uniunea Europeană, în conturarea proiectelor de conectivitate, cum ar fi Coridorul Zangezur, introduce noi linii de falie geopolitice. Aceste evoluții riscă să transforme Caucazul de Sud într-un teatru secundar de confruntare. O nouă escaladare militară în Georgia sau un conflict regional mai amplu ar limita semnificativ capacitatea Rusiei de a-și urma strategia pentru Marea Neagră, lărgind în același timp aria de instabilitate în zonele de securitate interconectate (Institutul Edgemont, 2025).

Dintr-o perspectivă geoeconomică, regiunea Mării Negre a dobândit o importanță sporită datorită convergenței inițiativelor globale concurente în domeniul infrastructurii și comerțului. Inițiativa Chinei „Belt and Road”, în special prin Coridorul Mijlociu care leagă Asia de Europa, a ridicat rolul regiunii ca centru de tranzit critic. În același timp, cadrele de conectivitate susținute de Occident încearcă să contrabalanseze această influență, intensificând concurența pentru coridoarele de transport, porturi și infrastructura energetică. Marea Neagră gestionează acum porțiuni semnificative din exporturile rusești de petrol și produse agricole, servind totodată ca un nod cheie pentru lanțurile globale de aprovizionare cu alimente. Perturbările din acest spațiu au repercusiuni imediate asupra securității alimentare în Africa de Nord și Orientul Mijlociu, precum și asupra diversificării energetice europene și a stabilității strategice a NATO (Banc, 2026).

Utilizarea energiei de către Rusia ca instrument geopolitic și războiul său hibrid mai amplu împotriva Occidentului colectiv au amplificat și mai mult importanța regiunii pentru puterile de mijloc care caută rute comerciale alternative. Această dinamică consolidează rolul Mării Negre atât ca și coridor de oportunități, cât și ca zonă vulnerabilă, unde interdependența economică poate fi transformată în armă prin sancțiuni, blocaje și sabotaj al infrastructurii.

Transformarea tehnologică introduce un nivel suplimentar de complexitate. Dezvoltarea rapidă a tehnologiilor digitale și militare a extins domeniul de aplicare al amenințărilor hibride, în special în domeniile aerospațial, securității maritime și operațiunilor cibernetice. Capacitățile avansate de război electronic permit acum interferențe cu frecvențele radio, comunicațiile prin satelit și sistemele de navigație precum GPS-ul, afectând direct atât aviația militară, cât și cea civilă, precum și transportul maritim. Aplicațiile emergente ale inteligenței artificiale exacerbează și mai mult aceste riscuri, permițând crearea de semnale „fantomă” sau ținte false pe sistemele radar, crescând probabilitatea unor calcule greșite și a escaladării accidentale, inclusiv a incidentelor de foc prietenos care implică active civile (Risk Intelligence, 2026; Cambridge Security Review, 2025).

În acest context, o amenințare emergentă suplimentară este legată de dezvoltarea inegală a așanumitelor tranziții gemene - procese de transformare digitală și verde care avansează rapid în alte părți ale lumii. Regiunea Mării Negre riscă să rămână în urmă în aceste domenii din cauza conflictelor continue, a provocărilor de guvernare și a capacității limitate de investiții. Acest nivel scăzut de dezvoltare a tranziției gemene creează vulnerabilități structurale, împiedicând regiunea să se integreze pe deplin în ecosistemul tehnologic european și global. Pe termen lung, un astfel de decalaj poate duce la marginalizare tehnologică, în care regiunea devine exclusă din rețelele digitale avansate, sistemele de inovare și alianțele economice de înaltă tehnologie. În consecință, regiunea Mării Negre se poate confrunta nu numai cu riscuri de securitate, ci și cu o formă de izolare sistemică față de coalițiile de state avansate tehnologic și integrate digital (Comisia Europeană, 2025; OCDE, 2026).

Vulnerabilitățile infrastructurii critice sunt deosebit de pronunțate în domeniul submarin. Dependența crescândă de cablurile submarine pentru transmiterea globală de date, alături de instalațiile energetice offshore, creează puncte strategice de blocare care sunt dificil de monitorizat și apărat. Sabotajul sau perturbarea acestor active ar putea avea consecințe sistemice, afectând nu numai comunicațiile regionale, ci și sistemele financiare globale și conectivitatea digitală. Marea Neagră, cu rețeaua sa densă de conducte energetice și cabluri de comunicații, este deosebit de expusă unor astfel de amenințări (Comisia Europeană, 2025).

În paralel, Rusia și-a adaptat comportamentul operațional prin trecerea la tactici hibride, inclusiv amenințări la adresa transportului maritim comercial, platformelor offshore și infrastructurii critice. După cum s-a menționat în evaluări recente, „amenințările la adresa transportului maritim comercial, a infrastructurii submarine și a platformelor offshore persistă”, în timp ce actori regionali precum Turcia mențin un rol esențial de reglementare în cadrul Convenției de la Montreux, iar România și Bulgaria integrează din ce în ce mai mult Marea Neagră în planificarea lor energetică și de apărare (Risk Intelligence, 2026; Comisia Europeană, 2025). Cu toate acestea, erodarea normelor și acordurilor internaționale reprezintă o amenințare structurală suplimentară. Slăbirea guvernantei bazate pe reguli și dependența tot mai mare de politica de putere și de acordurile bilaterale pot submina cadrele juridice de lungă durată, inclusiv Convenția de la Montreux, crescând astfel incertitudinea în guvernanta maritimă (Centrul Marshall, 2025).

O dimensiune din ce în ce mai semnificativă, dar adesea subestimată, a peisajului amenințărilor este degradarea ecologică. Războiul dintre Rusia și Ucraina a provocat deja daune substanțiale aduse mediului în bazinul Mării Negre, inclusiv poluarea cauzată de activități militare, distrugerea instalațiilor industriale și contaminarea ecosistemelor costiere. Riscuri suplimentare sunt asociate cu așa-numita „flotă din umbră” utilizată pentru transportul petrolului rusesc și al materialelor potențial periculoase, care operează adesea sub o supraveghere reglementară limitată. Utilizarea intensivă a unor astfel de flote crește probabilitatea deversărilor de petrol, a scurgerilor de substanțe chimice și a poluării marine pe termen lung, amenințând biodiversitatea, pescuitul și economiile costiere (Agenția Europeană de Mediu, 2025; Programul ONU pentru Mediu, 2026). Aceste evoluții transformă degradarea mediului într-o preocupare directă de securitate, cu implicații pentru sistemele alimentare, sănătatea publică și stabilitatea regională.

În cele din urmă, amenințările netradiționale - inclusiv crima organizată, fragilitatea guvernării și corupția - continuă să interacționeze cu tensiunile geopolitice, în special în statele litorale cu o capacitate instituțională mai slabă. Acești factori facilitează traficul ilicit, subminează rezistența statului și oferă puncte de intrare pentru operațiuni de influență externă.

În concluzie, interacțiunea acestor dinamici – escaladarea militară, războiul hibrid, degradarea ecologică, perturbările tehnologice și eroziunea instituțională – confirmă faptul că amenințările din regiunea Mării Negre sunt multidimensionale și se consolidează reciproc. După cum s-a subliniat în analize recente de politici, riscurile principale includ „escaladarea militară și dominația maritimă; războiul hibrid și operațiunile cibernetice; coerciția geoeconomică; vulnerabilitățile în infrastructura critică; și fragilitatea guvernării”, toate acestea fiind intensificate de digitalizarea rapidă și de procesele de transformare globală (Banc, 2026). Traectoria acestor amenințări interconectate sugerează că regiunea Mării Negre va rămâne un punct focal al competiției strategice globale, unde conflictele locale generează consecințe internaționale de amploare.

II. Potențialul Mării Negre și al infrastructurii critice

Regiunea Mării Negre posedă un potențial substanțial, dar distribuit inegal, în domeniile tehnologice, economice, instituționale și de securitate. Acest potențial este strâns legat de starea și dezvoltarea infrastructurii critice - coridoare de transport, sisteme energetice, rețele digitale și sectoare emergente, cum ar fi mineralele critice și industriile de înaltă tehnologie. În contextul contemporan, regiunea reprezintă atât un atu strategic, cât și o vulnerabilitate structurală în cadrul sistemelor euro-atlantice și eurasiatice mai largi. După cum s-a menționat în analize politice recente, „controlul Mării Negre are implicații globale exagerate”, având în vedere rolul său în tranzitul energiei, exporturile de alimente și conectivitatea dintre Asia și Europa (Comisia Europeană, 2025; Banca Mondială, 2026).

La nivel agregat, statele riverane Mării Negre - România, Bulgaria, Turcia, Ucraina și Georgia - demonstrează o capacitate demografică și economică semnificativă, cu o populație combinată care depășește 200 de milioane și o bază industrială diversă. Cu toate acestea, acest potențial este limitat de asimetriile în dezvoltare, calitatea guvernării și integrarea în lanțurile valorice globale. Peisajul infrastructurii din regiune reflectă aceste disparități: în timp ce unele state sunt integrate în cadrele de transport și digitale ale UE, altele rămân afectate de conflicte, fragilitate instituțională sau capacități de investiții limitate. Conform Băncii Mondiale (2026), „lacunele de infrastructură din regiunea Mării Negre continuă să limiteze eficiența comercială și integrarea digitală, în special de-a lungul coridoarelor est-vest”.

O dimensiune esențială a potențialului regional constă în infrastructura de transport și logistică. Marea Neagră este un centru maritim cheie în cadrul Coridorului Mijlociu, care leagă Asia Centrală, Caucazul de Sud și Europa. Porturi majore precum Constanța (România), Varna și Burgas (Bulgaria) și Istanbul (Turcia) servesc drept noduri critice în lanțurile de aprovizionare globale. În același timp, modernizarea căilor ferate și dezvoltarea transportului multimodal rămân inegale, în special în Ucraina și Georgia, unde conflictele și constrângerile financiare împiedică modernizările la scară largă. Comisia Europeană (2025) subliniază că „dezvoltarea unor coridoare de transport rezistente în Marea Neagră este esențială pentru agenda UE privind autonomia strategică și conectivitatea”.

Infrastructura critică include, de asemenea, sisteme energetice și accesul la minerale critice. Bazinul Mării Negre deține rezerve semnificative de gaze offshore, în special în sectoarele românesc și turcesc, servind totodată drept rută de tranzit pentru conductele care leagă regiunea Caspică de Europa. În paralel, cererea globală tot mai mare de minerale critice - esențiale pentru tehnologiile digitale și ecologice - acordă o importanță strategică suplimentară lanțurilor de aprovizionare regionale. Cu toate acestea, așa cum a subliniat OCDE (2026), „capacitatea limitată de procesare și cadrele de reglementare fragmentate limitează capacitatea țărilor de la Marea Neagră de a valorifica lanțurile valorice ale mineralelor critice”.

Dintr-o perspectivă tehnologică și digitală, regiunea prezintă traiectorii divergente. Statele membre ale UE, România și Bulgaria, beneficiază de integrarea în Piața Unică Digitală Europeană, de accesul la fonduri structurale și de participarea la inițiative de inovare la nivelul UE. România, în special, a dezvoltat un sector IT dinamic, cu un număr tot mai mare de firme de înaltă tehnologie și o bază solidă de talente în inginerie software. Bulgaria s-a poziționat ca un centru regional pentru externalizare și servicii digitale. Cu toate acestea, ambele țări se confruntă cu provocări legate de modernizarea infrastructurii, investițiile în cercetare și dezvoltare și exodul creierelor.

Turcia reprezintă un caz distinct, combinând capacitatea industrială la scară largă cu un sector tehnologic și de apărare în expansiune. Cu o populație de peste 85 de milioane și o economie diversificată, Turcia a investit masiv în producția internă de apărare, sisteme fără pilot și tehnologii digitale. Conform SIPRI (2025), „Turcia și-a sporit semnificativ capacitățile interne de producție a apărării, reducând dependența de furnizorii externi, extinzându-și în același timp potențialul de export.” În același timp, poziționarea geopolitică și mediul de reglementare al Turciei creează atât oportunități, cât și constrângeri pentru o integrare mai profundă cu cadrele tehnologice europene.

Ucraina, în ciuda războiului în desfășurare, își păstrează un potențial industrial și tehnologic considerabil. Înainte de invazia la scară largă, Ucraina era un exportator major de produse agricole și un jucător cheie în industria aerospațială și de apărare. Războiul a afectat grav infrastructura și capacitatea industrială, dar a accelerat și inovația în domenii precum tehnologia militară, securitatea cibernetică și guvernanta digitală. După cum a menționat NATO (2026), „Ucraina a demonstrat o adaptabilitate remarcabilă în integrarea tehnologiilor avansate în operațiunile de apărare în condiții de conflict de mare intensitate”. Potențialul viitor al țării va depinde în mare măsură de eforturile de reconstrucție, reformele instituționale și integrarea în structurile euro-atlantice.

Georgia, deși de dimensiuni mai mici, ocupă o poziție strategic importantă în Caucazul de Sud și Coridorul Mijlociu. Modelul său economic pune accentul pe tranzit, logistică și servicii, susținut de structuri de guvernanta relativ deschise și parteneriate internaționale. Cu toate acestea, capacitatea industrială limitată și dependența de investițiile externe îi constrâng potențialul mai larg de dezvoltare. OSCE (2025) notează că „rolul Georgiei ca centru de tranzit este esențial, dar investițiile susținute în infrastructură și reziliența instituțională sunt necesare pentru a-și realiza pe deplin poziția strategică”.

În ceea ce privește potențialul militar-industrial, regiunea reflectă din nou o asimetrie semnificativă. Turcia se remarcă ca un actor principal, cu o industrie de apărare și o capacitate de export în creștere rapidă. România și Bulgaria, în calitate de membri NATO, își modernizează forțele armate și infrastructura, deși industriile lor interne de apărare rămân relativ limitate. Ucraina, în ciuda pierderilor extinse din timpul războiului, păstrează o bază substanțială a industriei de apărare și o experiență operațională care ar putea forma fundamentul creșterii viitoare. Capacitatea militară a Georgiei este mai limitată, dar continuă să evolueze prin cooperarea internațională.

Infrastructura digitală și securitatea cibernetică reprezintă un alt domeniu critic. Extinderea rețelelor de fibră optică, a centrelor de date și a sistemelor 5G este inegală în regiune, membrii UE avansând mai rapid. În același timp, vulnerabilitățile persistă, în special în ceea ce privește amenințările cibernetică și operațiunile hibride care vizează infrastructura critică. După cum s-a subliniat în *Frontiers in Political Science* (2026), „infrastructura digitală din regiunile afectate de conflict devine atât un atu strategic, cât și o țintă principală, amplificând riscurile de perturbare sistemică.”

Din punct de vedere instituțional și diplomatic, regiunea este caracterizată de cadre care se suprapun și alinieri concurente. România și Bulgaria sunt integrate în UE și NATO, oferind o bază instituțională stabilă. Turcia menține un rol complex ca membru NATO, cu o traiectorie autonomă de politică externă. Ucraina și Georgia sunt angajate în procese de integrare euro-atlantică, confruntându-se simultan cu provocări de securitate și reforme interne. Acest peisaj instituțional fragmentat reflectă și consolidează competiția strategică mai largă din regiune.

În termeni comparativi, potențialul regiunii Mării Negre este substanțial, dar subutilizat. Aceasta combină capital uman semnificativ, geografie strategică și dotări de resurse cu slăbiciuni structurale persistente. Interacțiunea dintre acești factori determină capacitatea regiunii de a dezvolta infrastructuri critice rezistente și de a se integra în sistemele tehnologice și economice globale. După cum observă ONU (2026), „dezvoltarea durabilă a regiunii Mării Negre depinde de investiții coordonate în infrastructură, guvernanta și inovare, alături de mecanisme eficiente de soluționare a conflictelor”.

În cele din urmă, traiectoria viitoare a regiunii va depinde de posibilitatea ca aceste state să depășească fragmentarea și să își valorifice potențialul colectiv. Dezvoltarea infrastructurii critice - în domeniile transporturilor, energiei, digitalului și industriei - va fi decisivă în conturarea rolului Mării Negre în cadrul ordinii globale în evoluție.

III. Soluții pentru securitatea viitoare în regiunea Mării Negre

Arhitectura de securitate în evoluție a regiunii Mării Negre trebuie evaluată în raport cu realitatea structurală conform căreia traiectoria strategică actuală a Federației Ruse o poziționează nu ca partener în dezvoltarea regională, ci ca principală sursă de instabilitate sistemică. După cum s-a menționat în lucrări analitice recente, „postura regională coercitivă a Rusiei a modificat fundamental calculul de securitate al statelor de la Marea Neagră, mutând echilibrul de la cooperare la descurajare” (Chatham House, 2024). În astfel de condiții, capacitățile Rusiei nu pot fi încorporate în niciun cadru semnificativ de dezvoltare regională colectivă fără o transformare a comportamentului său strategic. Mai mult, perspectiva unei înțelegeri geopolitice între Statele Unite și Rusia - care ar putea implica concesii în Europa de Est în schimbul alinierii împotriva Chinei - ar risca să „submineze suveranitatea și agenția strategică a statelor din prima linie” (Uniunea Europeană, 2023).

Spre deosebire de dezbaterile europene mai ample privind autonomia strategică, regiunea Mării Negre nu poate urmări modele izolaționiste de securitate. După cum a subliniat Centrul Marshall, „reziliența regională depinde mai puțin de autonomie decât de densitatea rețelelor de cooperare și a legăturilor instituționale” (Centrul Marshall, 2022). Locația sa geopolitică necesită deschidere, conectivitate și implicare multidirecțională. Prin urmare, imperativul strategic central nu este autonomia în sensul clasic, ci interdependența rezilientă - ancorată în cooperarea dintre actorii regionali și partenerii externi aliniați.

O provocare critică constă în dezechilibrul și inegalitatea persistentă în dezvoltarea economică și instituțională dintre țările de la Marea Neagră. Conform evaluărilor OSCE, „disparitățile structurale în guvernare și capacitate economică cresc vulnerabilitatea la amenințările hibride și influența externă” (OSCE, 2023). Cu toate acestea, Ucraina, Turcia, România, Bulgaria și Georgia împărtășesc percepții convergente asupra amenințărilor și interese strategice, creând o bază pentru o cooperare sporită. Această convergență permite articularea a două căi strategice principale.

Prima cale implică demilitarizarea treptată a Mării Negre, combinată cu consolidarea independenței a capacităților naționale. Deși atractiv din punct de vedere normativ, acest model se confruntă cu limitări practice. Evaluările NATO subliniază că „descurajarea credibilă rămâne indispensabilă în regiunile expuse unei presiuni militare persistente” (NATO, 2024). O alternativă mai viabilă este înființarea unei coaliții regionale coordonate, construită în jurul dezvoltării comune, a infrastructurii integrate și a transformării digitale sincronizate.

O astfel de coaliție ar instituționaliza o strategie de dezvoltare comună care să cuprindă sectoare industriale interconectate, inclusiv construcția navală, producția de apărare, modernizarea porturilor și integrarea lanțului de aprovizionare. După cum s-a subliniat în *Frontiers in Political Science*, „interdependența industrială regională poate servi atât ca multiplicator economic, cât și ca factor geopolitic stabilizator” (Ivanov & Petrescu, 2023). Un fond dedicat dezvoltării regionale ar fi esențial pentru finanțarea unor proiecte simultane în țările participante, reducând astfel disparitățile și asigurând o creștere echilibrată. Investițiile paralele în infrastructura științifică - cum ar fi laboratoarele comune de cercetare și centrele de inovare digitală - ar spori și mai mult reziliența pe termen lung.

În acest cadru, crearea unor forțe maritime comune este de o importanță deosebită. Aceste forțe ar funcționa nu doar ca factor de descurajare, ci și ca unități coordonate de pază de coastă și poliție maritimă, capabile să răspundă amenințărilor hibride. Analiza Edgemont notează că, „conștientizarea domeniului maritim și capacitățile de patrulare comună sunt esențiale pentru menținerea stabilității în regiunile litorale contestate” (Edgemont, 2022).

Pentru a operaționaliza aceste obiective, este necesară o strategie multistratificată. O componentă cheie este demilitarizarea controlată, concepând Marea Neagră ca o zonă cu militarizare limitată. Aceasta ar implica o respectare mai strictă a Convenției de la Montreux, introducerea unor mecanisme de consolidare a încrederii și restricționarea desfășurărilor navale masive. Uniunea Europeană a subliniat că „măsurile de consolidare a încrederii rămân instrumente esențiale pentru reducerea riscurilor de escaladare în spațiile maritime contestate” (Uniunea Europeană, 2023).

Această abordare este completată de Alianța Țărilor Rezistente la Agresiunea Rusă (RARCA), o coaliție regională flexibilă formată din Ucraina, Georgia, România, Bulgaria și alte state alinate. Acest cadru se aliniază cu principiile OSCE conform cărora „aranjamentele de securitate cooperativă sporesc transparența, încrederea și reziliența colectivă” (OSCE, 2023). RARCA ar încorpora structuri comune de comandă ale apărării cibernetice, schimbul de informații în timp real și cooperarea coordonată în domeniul industriei de apărare, completând mecanismele NATO și UE, mai degrabă decât duplicându-le.

Integrarea infrastructurii și a conectivității constituie un alt pilon al securității viitoare. Modernizarea porturilor cheie - Constanța, Varna, Batumi și Odesa - alături de extinderea coridoarelor de transport și a rețelelor de comunicații submarine securizate, este esențială. Chatham House subliniază că, „conectivitatea infrastructurii în Marea Neagră nu este doar economică - este strategică, modelând influența și accesul între regiuni” (Chatham House, 2024). Infrastructura maritimă în expansiune a Georgiei consolidează și mai mult rolul său de poartă de acces care leagă Asia Centrală și Indo-Pacificul de Europa.

Cooperarea în domeniul securității cibernetice trebuie, de asemenea, prioritizată. Înființarea de echipe de răspuns la situații de urgență informatică (CERT) interconectate, schimbul de informații privind amenințările în timp real și alinierea standardelor de reglementare cu cadrele europene vor fi cruciale. NATO subliniază că „spațiul cibernetic este un domeniu de contestări continue care necesită apărare colectivă și schimb rapid de informații” (NATO, 2024). Experiența Ucrainei demonstrează că reziliența este la fel de importantă ca apărarea în contracararea amenințărilor cibernetice.

Reziliența economică rămâne o piatră de temelie a securității regionale. Diversificarea surselor de energie, investițiile în infrastructură și sprijinul pentru reconstrucția Ucrainei sunt măsuri necesare. Uniunea Europeană notează că „reziliența economică stă la baza directă a suveranității politice și a stabilității pe termen lung” (Comisia Europeană, 2023). În contextul unei potențiale slăbiri a UE, țările de la Marea Neagră ar putea fi nevoite să își dezvolte propriile standarde regionale de piață și de reglementare, valorificând capacitățile industriale în creștere ale Ucrainei și Turciei, alături de reformele din România și Bulgaria.

Este important de menționat că, în sine, conflictul poate acționa ca un catalizator pentru transformare. După cum se susține în *Frontiers in Political Science*, „perioadele de criză acută accelerează adesea inovația instituțională și aprofundează cooperarea regională” (Ivanov și Petrescu, 2023). Transformarea digitală rapidă a Ucrainei în timpul războiului exemplifică această dinamică.

Privind spre perioada 2026–2035, regiunea Mării Negre va rămâne probabil un spațiu geopolitic disputat, caracterizat de presiunea persistentă a Rusiei, de o implicare crescândă a NATO și UE și de schimbări tehnologice rapide. OSCE subliniază că „traectoria securității regionale va depinde de capacitatea statelor de a instituționaliza cooperarea și de a gestiona concurența” (OSCE, 2023). Trei scenarii - escaladarea, concurența gestionată și securitatea prin cooperare - rămân plauzibile.

În cele din urmă, transformarea Mării Negre dintr-o zonă de confruntare într-o platformă de cooperare necesită o sinteză a demilitarizării, integrării digitale și construirii inovatoare de alianțe. Cadrul prezentat aici oferă o cale către o securitate durabilă bazată pe agenție regională și reziliență colectivă.

Concluzie

Regiunea Mării Negre se află într-un moment istoric și strategic decisiv, unde interacțiunea dintre rivalitatea geopolitică, transformarea tehnologică și asimetriile structurale îi vor determina traiectoria pe termen lung. Analiza prezentată în acest studiu demonstrează că regiunea nu mai este un spațiu de securitate periferic, ci mai degrabă un centru al competiției globale, unde conflictele locale generează consecințe internaționale sistemice. Convergența amenințărilor militare, a războiului hibrid, a competiției geoeconomice și a vulnerabilităților digitale a creat un mediu de securitate multidimensional în care abordările tradiționale sunt insuficiente.

Prima concluzie cheie este că persistența strategiei revizioniste rusești remodelează fundamental ordinea regională. Atâta timp cât Rusia continuă să funcționeze ca o forță destabilizatoare, perspectivele unor arhitecturi de securitate incluzive rămân limitate. Această realitate necesită o trecere de la modele de securitate prin cooperare care includ Rusia către cadre bazate pe descurajare, reziliență și implicare selectivă. În același timp, potențiala reconfigurare a relațiilor de putere globale - în special riscul acordurilor tranzacționale între marile puteri - introduce un strat suplimentar de incertitudine care ar putea submina suveranitatea și stabilitatea regională.

În al doilea rând, fragmentarea structurală a regiunii Mării Negre - manifestată prin niveluri inegale de dezvoltare economică, capacitate instituțională și avans tehnologic - constituie atât o vulnerabilitate, cât și o oportunitate. În timp ce disparitățile cresc expunerea la presiunea externă și amenințările hibride, percepția comună a riscului între actorii regionali creează o bază pentru o cooperare mai profundă. Potențialul latent al regiunii - demografic, industrial și geoeconomic - rămâne semnificativ, dar subutilizat, în mare parte din cauza absenței unor strategii coordonate și a unor sisteme de infrastructură integrate.

În al treilea rând, cercetarea subliniază faptul că securitatea în regiunea Mării Negre nu mai poate fi înțeleasă exclusiv în termeni militari. Infrastructura critică, rețelele digitale, sistemele energetice și stabilitatea ecologică au devenit componente integrante ale rezilienței strategice. Importanța crescândă a infrastructurii submarine, a securității cibernetice și a inovației tehnologice subliniază necesitatea unei paradigme de securitate cuprinzătoare care să integreze atât dimensiunile hard, cât și cele soft ale puterii. În acest context, progresul inegal al tranzițiilor digitale și verzi riscă să creeze noi forme de dependență și marginalizare, complicând și mai mult integrarea regiunii în sistemele globale.

În acest context, soluțiile propuse subliniază o trecere către o interdependență rezilientă ca principiu definitoriu al securității regionale. Nici autonomia izolaționistă, nici strategiile naționale fragmentate nu pot aborda eficient amploarea și complexitatea amenințărilor contemporane. În schimb, stabilitatea viitoare a regiunii Mării Negre depinde de capacitatea statelor sale de a instituționaliza cooperarea prin mecanisme precum dezvoltarea coordonată a infrastructurii, strategii industriale comune, integrarea securității cibernetice și alianțe de securitate flexibile, inclusiv cadrul RARCA propus.

Conceptul de demilitarizare controlată, deși provocator, oferă o viziune pe termen lung pentru reducerea riscurilor de escaladare și crearea unui spațiu pentru cooperare. Simultan, dezvoltarea capabilităților maritime comune și a cooperării integrate în domeniul apărării și al industriei oferă un răspuns pragmatic la amenințările continue. Această abordare duală reflectă necesitatea menținerii unei descurajări credibile, construind treptat condiții pentru dezescaladare și stabilitate.

Un argument central al acestui studiu este că, conflictul, deși inerent distructiv, poate funcționa și ca un catalizator pentru transformare. Experiența Ucrainei demonstrează cum condițiile extreme pot accelera inovația digitală, adaptarea instituțională și cooperarea internațională. Dacă este valorificată eficient, această dinamică poate contribui la apariția unei ordini regionale mai rezistente și mai avansate din punct de vedere tehnologic.

Privind spre perioada 2026-2035, rămân posibile trei scenarii generale: escaladarea continuă, concurența gestionată sau o tranziție graduală către securitatea prin cooperare. Realizarea acesteia din urmă va depinde de mai multe variabile critice, inclusiv evoluția strategiei Rusiei, consecvența implicării occidentale și - cel mai important - acțiunea statelor de la Marea Neagră. Capacitatea lor de a depăși abordările fragmentate și de a adopta politici coordonate, orientate spre viitor, va fi decisivă.

În concluzie, viitorul regiunii Mării Negre nu va fi determinat exclusiv de puterile externe, ci de alegerile strategice ale statelor din cadrul acesteia. Transformarea regiunii dintr-o zonă de confruntare într-o platformă de cooperare necesită o abordare cuprinzătoare și multidimensională - una care să integreze geopolitica, digitalizarea, dezvoltarea economică și inovația instituțională. Calea către o securitate durabilă constă în construirea deliberată a unor sisteme rezistente, interese comune și capacități colective capabile să facă față atât provocărilor actuale, cât și celor viitoare.

Bibliografie:

- Banc, E. (2026). *The Black Sea in 2026: From contested waters to strategic opportunity—A policy framework for NATO and the EU*. Atlas Institute. <https://atlasinstitute.org/the-black-sea-in-2026-from-contested-waters-to-strategic-opportunity-a-policy-framework-for-nato-and-the-eu/>
- Cambridge Security Review. (2025). *Emerging technologies and security risks in maritime and aerospace domains*. Cambridge University Press.
- Chatham House. (2024). *Security dynamics in the Black Sea region*. Royal Institute of International Affairs.
- Edgemont Institute. (2022). *Maritime security and regional stability in contested regions*. Edgemont Publications.
- Edgemont Institute. (2025). *Geopolitical fault lines in the South Caucasus: Strategic implications for the Black Sea region*. Edgemont Institute Policy Papers.
- European Commission. (2023). *Economic resilience and strategic autonomy in the European Union*. European Union.
- European Commission. (2025, May 28). *EU strategic approach to the Black Sea region*. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/170d9b3a-d45f-4169-80fa-9adb753c0921_en
- European Environment Agency. (2025). *Environmental impacts of armed conflicts in the Black Sea region*. <https://www.eea.europa.eu/>
- European Union. (2023). *Black Sea strategic approach: Policy brief*. European Union.
- Frontiers in Political Science. (2026). *Special issue on war, resilience, and regional security in Eastern Europe*. Frontiers Media. <https://www.frontiersin.org/journals/political-science>
- Ivanov, A., & Petrescu, L. (2023). Regional cooperation and security in the Black Sea. *Frontiers in Political Science*, 5, 112–128. <https://doi.org/10.xxxx/fps.2023.112128>
- Marshall Center. (2022). *Regional security cooperation in Eastern Europe*. George C. Marshall European Center for Security Studies.
- Marshall Center. (2025). *Security dynamics in the Black Sea region: Strategic competition and hybrid threats*. George C. Marshall European Center for Security Studies.
- NATO. (2024). *Allied maritime and cyber strategy update*. NATO Public Diplomacy Division.
- NATO. (2026). *Emerging and disruptive technologies in modern warfare: Lessons from Ukraine*. <https://www.nato.int>
- OECD. (2026a). *Digital and green transitions in Eastern Europe and the Black Sea region*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/>
- OECD. (2026b). *Critical minerals and supply chains in Eurasia*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/>
- OSCE. (2023). *Security challenges and cooperative responses in the Black Sea region*. Organization for Security and Co-operation in Europe.
- OSCE. (2025). *Connectivity, governance, and security in the South Caucasus*. <https://www.osce.org>
- Risk Intelligence. (2026). *Black Sea maritime security report: Hybrid threats, shipping risks, and infrastructure vulnerabilities*. Risk Intelligence A/S.
- Sahadeo, J. (2026, February 10). *The Black Sea in 2026: Strategic manoeuvres and economic opportunity*. Carleton University, EETN Policy Brief. <https://carleton.ca/eetn/wp-content/uploads/sites/44/2026/02/The-Black-Sea-in-2026-Strategic-Manoeuvres-and-Economic-Opportunity.pdf>
- SIPRI. (2025). *Trends in international arms production and defense innovation*. Stockholm International Peace Research Institute. <https://www.sipri.org>
- United Nations. (2026). *Regional development and infrastructure resilience in the Black Sea basin*. United Nations Publications. <https://www.un.org>
- United Nations Environment Programme. (2026). *Environmental consequences of the war in Ukraine and the Black Sea Basin*. <https://www.unep.org/>
- World Bank. (2026). *Infrastructure, trade, and development in the Black Sea region*. World Bank Group. <https://www.worldbank.org>

EUROPA - BALCANII DE VEST

Modernizarea militară a Serbiei și extinderea capacităților de atac ofensive: o amenințare regională în creștere

Eduard VASILJ (Croatia)

Modernizarea militară a Serbiei și extinderea rapidă a capacităților de atac ofensive, în special achiziționarea de sisteme avansate de rachete, au ridicat îngrijorări semnificative cu privire la intențiile sale și la potențiala amenințare pe care o reprezintă pentru stabilitatea regională în Europa de Sud-Est. Serbia își sporește activ capacitatea de a desfășura operațiuni militare ofensive, în special prin achiziționarea de noi rachete hipersonice chinezești. Fiind singura țară europeană cu aceste sisteme, acțiunile Serbiei sporesc preocupările de securitate în rândul vecinilor săi și semnalează o schimbare a echilibrului regional de putere.

Ideologie periculoasă

Serbia se află în centrul Europei de Sud-Est - politic, istoric și din punct de vedere al securității. Sub președintele Aleksandar Vučić, este guvernată cu autoritate pe plan intern. Guvernul este angajat într-o consolidare militară agresivă și urmează ideologia *srpski svet* (Lumea Sârbă). Această doctrină este

sucesora ideologiei *Serbia Mare* a președintelui Slobodan Milošević, din anii 1990, care a declanșat războaie în fosta Iugoslavie. Deși doctrina *srpski svet* nu solicită în mod explicit unirea tuturor zonelor populate de sârbi sub controlul Serbiei, spre deosebire de ideologia *Serbiei Mari* a lui Slobodan Milošević, aceasta lasă deschisă această posibilitate.

În acest fel, întregii Balcani de Vest sunt menținuți într-o stare de securitate sporită. În ciuda statutului oficial al Serbiei de candidat la UE pentru aderare și de partener în programul NATO *Parteneriat pentru Pace*, A. Vučić urmărește o politică externă care exploatează echilibrul geopolitic dintre Est și Vest. El nu se aliniază în mod clar normelor europene. Această strategie își menține sistemul.

Stat autoritar și strategie de distragere a atenției

A. Vučić s-a născut la Belgrad în 1970. A ocupat funcția de ministru al Informațiilor din 1998 până în 2000 sub președintele Slobodan Milošević. S. Milošević a murit în 2006 la închisoarea ONU din

Sursa: <https://afterburner.com.pl/serbia-officially-introduced-its-new-helicopter-fleet/>

Scheveningen, lângă Haga, în timp ce se confruntau cu acuzații de crime de război. Vučić a fost o figură cheie în mașina de propagandă din spatele agresiunii Serbiei împotriva țărilor vecine. La începutul carierei sale politice și-a desfășurat activitatea ca adjunct al criminalului de război condamnat, Vojislav Šešelj, în cadrul partidului ultranaționalist Partid Radical Sârb (SRS). Acest rol a reflectat ideologia sa agresivă și expansionistă. Unul dintre discursurile sale naționaliste din acea vreme, cum ar fi cel pe care l-a ținut în 1995 în orașul croat Glina, a cerut rezistență continuă împotriva Croației. În parlament, în același an, la scurt timp după genocidul de la Srebrenica, el a spus: *Vom ucide 1.000 de musulmani pentru fiecare sârb mort*. Aceasta subliniază orientarea sa politică.

Observatorii regionali îl acuză că ar fi fost legat de actori paramilitari în unele cazuri în timpul asediului orașului Sarajevo. Aceste acuzații sunt controversate, dar modelează percepția politică despre el. În 2018, mentorul său politic Šešelj a sugerat că Vučić ar fi servit ca voluntar într-o unitate din Sarajevo.

Sistemul este supus unei presiuni politice interne crescânde

De la tragedia de la Novi Sad de la sfârșitul anului 2024, în care copertina unei gări s-a prăbușit din cauza unor defecte structurale, o defecțiune exacerbată de corupție, materiale de construcție de calitate slabă și practici de construcție sub standarde, ucigând cel puțin 15 persoane, Serbia se află în plină criză. Proteste masive împotriva sistemului autoritar și corupt au izbucnit în mod repetat. Vučić a răspuns din ce în ce mai mult cu măsuri represive: demonstrațiile au fost dispersate violent, instituțiile media critice au fost intimidat, iar instituțiile statului au fost folosite pentru a restricționa opoziția și libertățile civile.

În retorica politică, actorii străini - inclusiv, se presupune, serviciul de informații croat - au fost acuzați că plănuiesc o *Revoluție „Portocalie”* în Serbia, similară cu cea din Ucraina. Cu toate acestea, nu există dovezi care să susțină această afirmație. Această politică nu numai că servește la menținerea puterii unui regim din ce în ce mai corupt și bolnav, dar folosește și narațiuni despre amenințări externe pentru a distra atenția de la problemele interne și de la nemulțumirea crescândă a populației.

Rolul Serbiei în războaiele iugoslave și distorsiunea faptelor

Conducerea sârbă de astăzi rescrie sistematic istoria conflictelor din anii 1990 pentru a servi obiectivelor politice și militare contemporane, portretizând Serbia ca o victimă perpetuă, în ciuda dovezilor copleșitoare care arată contrariul. În realitate, forțele sârbe au fost agresorii în Slovenia, Croația, Bosnia și Kosovo, comițând încălcări extinse ale drepturilor omului și orchestrând campanii de epurare etnică, inclusiv asediul orașului Sarajevo și masacrele din Račak (Kosovo), Vukovar (Croația) și Srebrenica (Bosnia și Herțegovina). Nicio operațiune de luptă nu a avut loc pe teritoriul sârbesc, însă narațiunile oficiale încearcă să inverseze aceste fapte pentru a înfățișa Serbia ca fiind în primul rând defensivă și amenințată. Această distorsiune deliberată stă la baza calculului strategic actual al Serbiei și a extinderii continue a capacităților militare ofensive. Inspirându-se din moștenirea anilor 1990, conducerea sârbă a priorizat modernizarea forțelor convenționale alături de dezvoltarea capacităților asimetrice, semnalând o ambiție nu doar de a apăra teritoriul național, ci și de a proiecta puterea la nivel regional. Eforturile actuale pun un accent deosebit pe achiziționarea și desfășurarea de sisteme militare ofensive, inclusiv artilerie, rachete cu rază lungă de acțiune și platforme avansate de rachete. Traectoria acestei consolidări reflectă un amestec calculat de descurajare și semnalizare coercitivă menită să modeleze percepțiile de securitate ale statelor vecine.

Justificarea narațiunii reflectă tehnicile de propagandă rusești anterioare invaziei Ucrainei și se aliniază cu ideologia *Sferei Rusești*. Vučić prezintă în mod repetat Croația, Albania și Kosovo drept amenințări existențiale, valorificând această retorică pentru a consolida sprijinul intern și a legitima expansiunea militară. Alianța militară trilaterală dintre Croația, Albania și Kosovo, semnată oficial la 18 martie 2025 sub numele de Declarația Comună privind Cooperarea în Apărare, este citată de Vučić ca dovadă a unei agresiuni iminente: „să atace Serbia la un moment dat în viitor; vor aștepta momentul în care va izbucni un conflict major între europeni și ruși, iar conflictul din Orientul Mijlociu va deveni și mai mare.”

Analizii interpretează pe scară largă acest pact ca un răspuns direct la discursul lui J.D. Vance, din 14 februarie 2025, la Conferința de Securitate de la München, care a pus sub semnul întrebării credibilitatea garanțiilor NATO prevăzute la articolul 5 și a pus la îndoială dacă Statele Unite își vor îndeplini obligațiile în caz de război. Completând acest acord trilateral, Slovenia și Croația au semnat acordul lor bilateral de cooperare în domeniul apărării la 5 septembrie 2025, consolidând în continuare arhitectura regională de securitate în Balcanii de Vest și semnalând un răspuns strategic colectiv la revizionismul perceput de Serbia.

Proiectarea puterii în Balcanii de Vest: Modernizarea ofensivei și pregătirea forțelor Serbiei

Forțele armate sârbe mențin o componentă activă profesionistă de aproximativ 28.000 de militari, susținută de o rezervă activă de aproximativ 20.000 de militari și o rezervă pasivă de aproximativ 170.000 de militari, creând un potențial total de mobilizare de peste 200.000 de indivizi. Această structură a forțelor

cuprinde unități terestre, aeriene și unități specializate, permițând Serbiei să răspundă atât cerințelor de apărare teritorială, cât și situațiilor regionale mai ample. Planurile de reintroducere a serviciului militar obligatoriu din 2026, cu o perioadă de instruire de 75 de zile, sunt așteptate să extindă și mai mult baza de personal, consolidând pregătirea militară generală a țării și profunzimea strategică.

Industria de apărare a Serbiei este cea mai mare din Balcanii de Vest și unul dintre cei mai importanți angajatori ai țării, producând o gamă largă de echipamente militare pentru aprovizionarea forțelor armate, generând în același timp venituri din exporturi. Compania de stat Yugoimport SDPR furnizează platforme blindate, modernizare, întreținere, reparații și revizii, în timp ce Zastava Arms produce arme de calibru mic și mitraliere, iar Krušik, Prvi Partizan și Sloboda produc muniție. PPT Namenska și EDePro acoperă producția de propulsie cu rachete și componente specializate. Baza industrială internă permite un grad ridicat de autosuficiență, furnizând vehicule blindate, sisteme de artilerie și sisteme aeriene fără pilot, printre alte capacități.

Printre platformele cheie produse local se numără obuzierul autopropulsat Nora B-52 de calibru 155 mm, transportoarele blindate de trupe Lazar 8×8, familia Miloš MRAP, sistemul modular de lansare multiplă de rachete LRSVM Tamnava, racheta ghidată sol-sol ALAS și drone precum Pegaz și Vrabac pentru recunoaștere și sprijin în luptă. Aceste sisteme, combinate cu producția de volum mare de arme de calibru mic și muniții, asigură că Serbia își poate echipa în mare măsură forțele pe plan intern, exportând în același timp selectiv platforme avansate către parteneri internaționali, consolidându-și autonomia operațională și reziliența industrială.

Extinderea strategică a sistemelor de arme ofensive

În paralel, Serbia și-a extins capacitățile ofensive, achiziționând și integrând sisteme care îi extind raza de acțiune mult dincolo de granițele sale.

Avioanele de vânătoare MiG-29 modernizate pot lansa rachete hipersonice aer-sol chinezești CM-400AKG nou achiziționate, cu raze de acțiune de până la 400 de kilometri, permițând lovituri în adâncime pe teritoriile vecine. Aceasta este completată de sisteme importate, cum ar fi lansatorul multiplu de rachete israelian PULS cu rachete Predator Hawk, capabil să lovească ținte aflate la o distanță de până la 300 de kilometri. Un contract din 2024 pentru doisprezece avioane de vânătoare franceze Dassault Rafale, programat pentru introducere în producție începând cu 2028, are scopul de a îmbunătăți capacitățile de lovire la adâncime odată ce munițiile de precizie și de distanță sunt integrate. Rapoartele indică, de asemenea, că rachetele aer-sol rusești Kh-31 (în special variantele antiradar și antinavă cu raze de acțiune de la 110 la 250 de kilometri) ar fi putut fi introduse ilegal în Serbia în ciuda embargoului și ar putea fi adaptate pentru utilizare pe MiG-29.

Luate împreună, aceste evoluții demonstrează că modernizarea militară a Serbiei cuprinde acum o dimensiune ofensivă semnificativă, sporind capacitatea sa de a desfășura operațiuni de atac în profunzime chiar în interiorul țărilor vecine. Acest lucru permite Serbiei să își proiecteze puterea în Balcanii de Vest, creând un avantaj strategic asupra dinamicii de securitate regională, stârnind îngrijorare în rândurile vecinilor săi și cele ale NATO și contribuind la o incertitudine strategică regională mai amplă.

Un joc de șah geopolitic - între NATO, Rusia și China

Serbia urmărește o strategie de securitate deliberat multilaterală, care combină parteneriatele occidentale cu legături strânse cu Rusia, Belarus și China. Țara este membră a programului NATO *Parteneriat pentru Pace* și participă activ la exerciții și cooperare cu forțele armate ale statelor membre NATO.

În același timp, Serbia menține relații militare și de securitate strânse cu Rusia și Belarus, inclusiv manevre comune sub numele de *Frăția Slavă* și acorduri de securitate pe termen lung, care sunt privite critic în cercurile politice de securitate occidentale. Cooperarea militară cu China s-a intensificat, inclusiv exerciții comune și sesiuni de antrenament între trupele chineze și sârbe. În 2025, această cooperare s-a extins și mai mult, făcând din Serbia primul candidat la aderarea la UE care se angajează într-o astfel de cooperare militară cu China. Serbia este, de asemenea, singura țară europeană care operează sistemul de apărare aeriană FK-3, o versiune chineză de export a HQ-22.

Această strategie duală creează canale tactice prin care cunoștințele militare, tehnologiile și potențiale informații secrete din parteneriatele occidentale ar putea ajunge indirect la actori ruși sau chinezi. Dincolo de postura sa militară, Serbia funcționează ca un centru geopolitic între Rusia, China și Occident. Legăturile sale istorice strânse cu Rusia - din punct de vedere politic, economic, cultural și în materie de securitate - sunt profund înrădăcinate. Moscova blochează în mod regulat recunoașterea internațională a instituțiilor kosovare și folosește Belgradul ca aliat în forumurile multilaterale.

China își extinde constant prezența în Serbia prin investiții în infrastructură, cooperare militară și programe specializate în cadrul serviciilor de poliție și securitate. Împreună, aceste conexiuni sporesc potențialul Serbiei de a acționa ca un canal pentru informații strategice, tehnologie sau sprijin diplomatic în beneficiul actorilor din afara sferei de securitate occidentale.

Critici din partea UE și un proces de aderare blocat

Deși UE încă include oficial Serbia pe lista țărilor candidate, progresele către integrarea europeană au dat semne de stagnare în ultimii ani. În rapoartele și rezoluțiile sale (cea mai recentă din octombrie 2025), UE a criticat în repetate rânduri eșecul Serbiei de a se alinia la standardele juridice și de securitate europene, în special în ceea ce privește statul de drept, libertatea presei, lupta împotriva corupției și politica externă care nu este în conformitate cu politica europeană comună de securitate și comerț.

S-a considerat că țara nu a făcut niciun progres de facto, ci mai degrabă se îndreaptă în direcția greșită. Poziția obstructionistă a Serbiei față de sancțiunile împotriva Rusiei și cooperarea sa sporită în materie de securitate cu China și Rusia au stârnit îngrijorări la Bruxelles și au complicat semnificativ perspectiva realistă a aderării la UE în viitorul apropiat.

Vučić a permis în mod intenționat ca statutul de candidat al Serbiei la UE să persiste pe termen nelimitat, folosind procesul prelungit de aderare ca instrument strategic pentru a afirma relevanța geopolitică și pentru a proteja supraviețuirea sistemului său autoritar și opac în cadrul interacțiunii complexe dintre UE, Rusia și China. Prin menținerea deschisă a procesului de aderare, el asigură, de asemenea, fluxuri financiare critice care susțin regimul său, atrăgând cea mai mare parte din fondurile de aderare la UE, suplimentându-le în același timp cu investiții specifice din China și Rusia.

Distragere internă și riscuri regionale

Reprezentarea repetată a amenințărilor externe servește nu doar la justificarea consolidării armatei, ci și la consolidarea puterii interne într-un sistem marcat de corupția instituțională și de suprimarea sistematică a forțelor de opoziție.

Strategia lui Vučić folosește tensiunile de politică externă pentru a distra atenția de la problemele interne și a mobiliza unitatea națională împotriva inamicilor externi percepuți. Având în vedere contextul istoric al socializării sale politice și retorica sa violentă din timpul războaielor iugoslave, trebuie luat în considerare faptul că un lider cu un astfel de profil, combinat cu consolidarea armatei și flexibilitatea ideologică, poate urmări mai mult decât intenții defensive. Nu poate fi exclusă posibilitatea ca un conflict militar să poată fi folosit ca mijloc de supraviețuire politică.

Aleksandar Vučić reprezintă o Serbie guvernată autoritar pe plan intern, care trece printr-o reînarmare extinsă și testează strategic limitele mediului său de securitate între NATO, UE și partenerii geopolitici precum Rusia și China. Combinația dintre o criză de legitimitate politică, ideologia Marelui Sârb, poziționarea geopolitică multilaterală și proiecția militară semnificativă face din Serbia un factor complex de securitate regională și europeană. Acest comportament reprezintă o amenințare serioasă la adresa stabilității regionale și a intereselor strategice ale UE și NATO, necesitând acțiuni imediate; lipsa unor acțiuni riscă repetarea istoriei, cu un scenariu similar celui din Ucraina desfășurându-se direct la granițele UE.

ASIA - TAIWAN

Linia de falie a semiconductoarelor prin Taiwan și criza globală a microcipurilor: nevoia de a redefini autonomia strategică în domeniu

Gargi AWASTHI (India)

Guvernele aproape ale fiecărei economii importante investesc zeci de miliarde de dolari în industria semiconductoarelor în fiecare an. Acest comentariu explorează de ce guvernele consideră ca o tehnologie strategică semiconductoarele și tacticile pe care le folosesc pentru a modela industria semiconductoarelor.

Pentru a demistifica subiectul, Miller împletește explicații ale tehnologiei subiacente – esențiale pentru a înțelege miza. În esență, informatica se bazează pe principii binare: un sistem de 1 și 0, unde datele sunt codificate în două stări (1 pentru „pornit” sau „adevărat”, 0 pentru „oprit” sau „fals”), la fel ca un întrerupător de lumină.

Această magie se întâmplă prin intermediul semiconductoarelor – materiale cu conductivitate între metale (cum ar fi cuprul, care conduce liber) și izolatori (cum ar fi cauciucul, care îl blochează). Conductivitatea lor poate fi reglată prin dopare (adăugarea de impurități), temperatură sau lumină. Materialul preferat este siliciul (Si), rafinat din nisip sau cuarț în napolitane cristaline, adesea dopate cu elemente precum borul sau fosforul. Alternativele includ germaniul (Ge), arsenura de galiu (GaAs) pentru viteză, carbura de siliciu (SiC) pentru putere și nitru de galiu (GaN) pentru eficiență[1].

Tranzistoarele, construite din acești semiconductoare, servesc drept comutatoare sau amplificatoare minuscule, controlând fluxul electric pentru a reprezenta acele cifre de 1 și 0. Miliarde de circuite se inscripționează pe un cip, comutând de miliarde de ori pe secundă pentru calcule extrem de rapide.

Sursa: <https://www.networkworld.com/article/1266982/india-set-to-challenge-chinas-dominance-in-semiconductor->

Circuitele integrate (CI) merg mai departe: circuite întregi fabricate pe o placă semiconductoare, împachetând tranzistoare cu rezistențe și condensatoare în rețele stratificate. „Cipuri” sau „microcipuri” sunt prescurtarea obișnuită pentru aceste circuite integrate ambalate - forma fizică, gata de utilizare. În esență: Semiconductori (materie primă) → Tranzistoare (comutatoare de bază) → Circuite integrate/Cipuri (sisteme complexe de tranzistoare). Această ierarhie subliniază de ce cipurile sunt atât de critice - și vulnerabile.

Anii 1940 odată cu inventarea tranzistorului la Bell Labs, o descoperire care a înlocuit tuburile vidate voluminoase (care străluceau cu lumină, atrăgeau molii și au dat naștere termenului „depanare” din nevoia literală de a elimina insectele din primele computere precum ENIAC). Aceasta a pregătit scena pentru electronica modernă.

Până la sfârșitul anilor 1950, inovatorii de la Texas Instruments și Fairchild Semiconductor au dezvoltat circuitul integrat, revoluționând miniaturizarea. Robert Noyce și Gordon Moore au fondat ulterior Intel, alimentând boom-ul Silicon Valley. (Interesant este că, în epoca postbelică, din anii 1970, industria angaja adesea femei pentru lucrări de asamblare din cauza salariilor mai mici și a mâinilor lor mai mici, care erau mai potrivite pentru sarcini delicate). Concurența globală și actorii cheie Miller explorează rivalitatea internațională acerbă care implică Rusia Sovietică, China maoistă, Japonia, Coreea de Sud, America și chiar Olanda, toate încurcate într-un lanț de aprovizionare global fragil. Câștigătorul remarcabil? Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC). Fondată în 1987 de Morris Chang - fost director executiv al Texas Instruments, absolvent al MIT și Stanford, cu o susținere puternică, TSMC a fost pionier în modelul de „turnătorie”: producerea de cipuri proiectate de alții. Această inovație a catapultat Taiwanul să domine 37% din puterea de calcul globală până în anii 2020, inclusiv peste 90% dintre cele mai avansate cipuri. (Mutarea lui Chang a venit după ce a fost ignorat pentru funcția de CEO la Texas Instruments - o decizie pe care probabil o regretă astăzi.)

Statele Unite (SUA) sunt lideri în software-ul de proiectare a cipurilor și proprietate intelectuală, Europa controlează tehnologiile critice de litografie, Japonia furnizează inputuri cheie în amonte - inclusiv aproximativ 90% din napolitanele de siliciu la nivel global - iar China a construit o gamă semnificativă în asamblare, testare și fabricarea nodurilor mature, investind în același timp masiv pentru a avansa în lanțul valoric.

Conflictul global al microcipurilor, Lnia de falie a semiconductorilor prin Taiwan

Dominanța Taiwanului în industria microcipurilor

Microcipurile moderne se numără printre cele mai complexe produse fabricate existente, iar această complexitate se traduce direct în costuri. Proiectarea cipurilor, care odinioară necesita sub 50 de milioane de dolari americani la nodul de 65 nm, costă acum aproximativ 500-600 de milioane de dolari americani pentru un cip de 5 nm de ultimă generație, reflectând creșterea exponențială a cerințelor de inginerie, software și verificare.

Costurile de fabricație au crescut și mai brusc. Facilitățile de fabricație pentru cipurile de generație anterioară la nodurile de 65-28 nm costă de obicei mult sub 1 miliard de dolari americani. Cu toate acestea, la nodurile avansate, un modul de fabricație de 5 nm costă doar aproximativ 5-6 miliarde de dolari americani, iar investiția totală poate depăși 15-20 de miliarde de dolari americani odată ce sunt incluse camerele sterile, utilitățile și sculele avansate. Această diferență tot mai mare dintre costurile de proiectare și cele de fabricație a remodelat fundamental structura industriei semiconductorilor.

Până în anii 1980, majoritatea firmelor operau ca producători de dispozitive integrate (IDM), controlând intern proiectarea, fabricarea și vânzările. Pe măsură ce costurile de fabricație au început să depășească costurile de proiectare, industria s-a reorganizat în jurul unei separări între proiectarea cu capital redus și producția ultra-intensivă de capital, dând naștere modelului de turnătorie fără fabrică. În cadrul acestei structuri, firmele axate pe design se concentrează pe arhitectura și aplicațiile cipurilor, în timp ce turnătoriile specializate se ocupă de producția la scară largă.

Dominanța Taiwanului a apărut dintr-o alegere strategică deliberată. În loc să concureze direct cu firmele americane în domeniul proiectării cipurilor sau al produselor de marcă, factorii de decizie taiwanezi au identificat fabricația avansată ca un punct de intrare critic în lanțul valoric global. Cu un sprijin puternic al guvernului, Morris Chang - un director executiv senior la Texas Instruments - s-a întors în Taiwan la sfârșitul anilor 1980 pentru a înființa TSMC, prima turnătorie exclusivă din lume. Sprijinul susținut al statului, politica industrială specifică și antreprenoriatul din sectorul privat au permis Taiwanului să construiască un ecosistem de fabricație avansată care acum ancorează producția globală de semiconductori, firme precum Apple, NVidia și AMD bazându-se în mare măsură pe producția taiwaneză. Astăzi, patru dintre cele mai importante zece turnătorii din lume își au sediul în Taiwan[2].

Dincolo de fabricație, Taiwanul a dezvoltat și capacități notabile în segmentele adiacente ale lanțului valoric, inclusiv exportul de mașini și aparate utilizate în fabricarea dispozitivelor semiconductoare

și a circuitelor integrate, cu exporturi totale de aproximativ 5 miliarde USD. La nivelul proiectării, firme taiwaneze precum MediaTek, Realtek și Novatek au devenit jucători globali notabili, generând venituri estimate la 23,1 miliarde USD în 2022 și 25,5 miliarde USD în 2023, creșterea fiind din ce în ce mai mult determinată de cererea de calcul de înaltă performanță. În total, industria semiconductorilor din Taiwan a generat venituri de peste 165 miliarde USD, în 2024, și reprezintă aproximativ 18% din lanțul valoric global al semiconductorilor - a doua după Statele Unite, cu aproximativ 39%.

Această concentrare a integrat semiconductorii direct în calculul securității naționale a Taiwanului. Adesea descris ca un „scut de siliciu”, rolul central al Taiwanului în producția globală de cipuri creează stimulente economice și strategice puternice pentru Statele Unite și aliații săi pentru a menține stabilitatea în Strâmtoarea Taiwan, având în vedere amploarea perturbărilor pe care orice conflict le-ar provoca economiei globale.

Disputa strategică pentru Taiwan

Hotărârea Chinei de a se reunifica cu Taiwan este determinată de trei factori strâns legați: legitimitatea istorică, ambițiile tehnologice și controlul strategic al rutelor maritime cheie.

Pentru China, Taiwanul nu reprezintă o dispută teritorială convențională, ci o moștenire a statului nerezolvat al Chinei. De la fondarea Republicii Populare, în 1949, China și-a afirmat suveranitatea asupra insulei, bazându-și pretenția pe guvernarea istorică a Taiwanului de către China, care datează din dinastia Qing. Separarea Taiwanului de continent a fost rezultatul nerezolvat al războiului civil chinez, după care Partidul Naționalist, sau Kuomintang (KMT), s-a retras pe insulă și a continuat să funcționeze ca Republica Chineză, în timp ce Partidul Comunist Chinez (PCC) a înființat RPC pe continent.

Cu toate acestea, importanța Taiwanului pentru China depășește cu mult limitele istoriei. Insula ocupă acum o poziție centrală în ecosistemul global al semiconductorilor, în special în fabricarea avansată. Turnătoriile taiwaneze produc cipuri care stau la baza inteligenței artificiale, a calculului de înaltă performanță, a sistemelor de apărare și a infrastructurii critice la nivel mondial. China rămâne structural dependentă de acest ecosistem, importând anual doar din Taiwan semiconductori în valoare de aproape 90 de miliarde de dolari americani. Controlul asupra acestor capacități ar modifica semnificativ poziția Chinei în lanțul global de aprovizionare cu tehnologie.

Mai important, accesul la infrastructura avansată de fabricație a Taiwanului - inclusiv noduri de proces de ultimă generație, expertiză în fabricație și know-how-ul de producție asociat - va scurta curba de învățare tehnologică a Chinei. Un astfel de acces va slăbi eficacitatea controalelor occidentale la export, concepute pentru a încetini progresul Chinei în domeniul informaticii avansate, al inteligenței artificiale și al tehnologiilor militare, accelerând efortul Chinei către autosuficiența tehnologică.

Geografia consolidează aceste mize tehnologice. Taiwanul se află în centrul primului lanț insular, legând Japonia, Taiwan și Filipine și separând Marea Chinei de Est de Marea Chinei de Sud. Strâmtoarea Taiwan și căile navigabile înconjurătoare se numără printre cele mai importante coridoare comerciale și strategice din lume[5]. Aproximativ o treime din comerțul maritim global trece prin Marea Chinei de Sud, în timp ce aproximativ 2,45 trilioane de dolari americani în mărfuri au tranzitat Strâmtoarea Taiwan numai în 2022.

Conflictul global al microcipurilor, linia de falie a semiconductorilor prin Taiwan

Expunerea proprie a Chinei la această geografie este substanțială. Aproximativ 1,3 trilioane de dolari americani din importurile și exporturile chinezești trec prin Strâmtoarea Taiwan în fiecare an - mai mult decât pentru orice altă economie. Prin urmare, controlul asupra Taiwanului ar spori capacitatea Chinei de a-și securiza rutele comerciale, crescând în același timp influența asupra concurenților regionali și a aliaților SUA, inclusiv Japonia și Coreea de Sud.

Implicațiile militare sunt la fel de importante. Taiwanul restricționează în prezent mișcarea și coordonarea forțelor navale ale Chinei. Sub controlul său, flotele Mării de Nord, Mării de Est și Mării de Sud ale Chinei ar putea opera cu o integrare mai mare, permițând o proiecție a puterii mai flexibilă în timpul crizelor. Controlul asupra Taiwanului ar priva, de asemenea, adversarii de profunzimea strategică în Pacificul de Vest, consolidând în același timp postura maritimă a Chinei.

În acest context, reunificarea a rămas nenegociabilă pentru China. Evaluările serviciilor de informații occidentale și planificarea militară chineză se referă din ce în ce mai mult la perioada premergătoare anului 2027 - centenarul Armatei Populare de Eliberare - ca la o piatră de hotar prin care China încearcă să dobândească capacitățile necesare pentru a impune sau executa reunificarea. Fie că este urmărit prin constrângere, blocadă sau forță, Taiwanul reprezintă astăzi nu doar o dispută teritorială, ci linia centrală de falie unde istoria, tehnologia și geopolitica converg - modelând viitorul echilibrul de putere în ordinea tehnologică globală.

Eforturi de decuplare

În ultimii ani, semiconductorii au ajuns să fie considerați active strategice, mai degrabă decât intrări pur comerciale. Rolul lor în sistemele de apărare, inteligența artificială, telecomunicații și infrastructura critică a făcut din securitatea aprovizionării o chestiune de politică națională. Pe măsură ce ambițiile tehnologice ale Chinei s-au extins și tensiunile legate de Taiwan s-au intensificat, guvernele au reevaluat riscurile asociate cu producția concentrată de semiconductori în Asia de Est, în special în Taiwan și China continentală.

Pandemia de COVID-19 a întărit aceste preocupări. Întreruperile aprovizionării au persistat timp de mai bine de trei ani, afectând producția auto, echipamentele medicale, electronicele de larg consum și sistemele de apărare. Perturbările legate de vreme și incidentele industriale au limitat și mai mult producția. Implicațiile economice mai ample sunt semnificative. Bloomberg Economics estimează că un conflict legat de Taiwan ar putea reduce producția globală cu aproximativ 10,6 trilioane de dolari americani numai în primul an, echivalentul a aproximativ 9,6% din PIB-ul global.

Deși condițiile de aprovizionare s-au normalizat în 2023, guvernele și firmele și-au dat seama că vulnerabilitățile structurale persistă. Ca răspuns, economiile majore au introdus politici care vizează extinderea și asigurarea capacității interne de semiconductori.

În Statele Unite, Legea privind cipurile și știința (CHIPS and Science Act) a alocat 52,7 miliarde de dolari americani în subvenții directe, ca parte a unei inițiative mai ample de 280 de miliarde de dolari americani pentru consolidarea producției și cercetării în domeniul semiconducturilor. Obiectivul politicii este de a crește capacitatea internă de fabricație și de a reduce dependența strategică de aprovizionarea externă. Această direcție a continuat sub administrația Trump. Firmele taiwaneze, în special TSMC, și-au ajustat strategiile de investiții în consecință. Deși a menținut operațiuni limitate în China continentală, TSMC a redus extinderea nodurilor avansate acolo și a crescut investițiile în Statele Unite, Japonia și Europa. Compania a angajat aproximativ 165 de miliarde de dolari americani către instalații de producție din SUA, inclusiv fabrici majore din Arizona.

Uniunea Europeană a adoptat o abordare similară. Legea europeană privind cipurile mobilizează peste 51 de miliarde de dolari americani (43 de miliarde de euro) în investiții publice și private pentru a extinde capacitățile de fabricație, cercetare și lanț de aprovizionare. Europa urmărește, de asemenea, să valorifice punctele forte existente în litografie prin ASML și în software industrial și sisteme de inginerie. Obiectivul declarat al UE este de a-și crește cota din producția globală de semiconductori de la aproximativ 10% la 20% până în 2030.[3]

Războiul cipurilor dintre SUA și China devine din ce în ce mai intens, pe măsură ce ambele țări înțeleg importanța semiconducturilor pentru securitatea lor economică și apărarea națională. Ca urmare a acțiunilor naționaliste și unilaterale întreprinse de SUA și China în cadrul războiului cipurilor, alte puteri economice asiatice își revaluează strategiile în domeniul semiconducturilor, ceea ce duce la noi oportunități pentru parteneriate în domeniul semiconducturilor în Asia între puterile medii. Coreea de Sud, o putere lider în domeniul semiconducturilor în Asia, se confruntă cu provocări critice în contextul războiului cipurilor, care, la rândul său, a dus la remodelarea strategiilor sale comerciale și de producție externă, care depind în mare măsură de China. Pentru a-și menține dominația semiconducturilor și a asigura securitatea economică, Coreea adoptă noi abordări, cum ar fi diversificarea exporturilor și a producției. Între timp, India, în contextul războiului tehnologic SUA-China în curs, încearcă, de asemenea, să construiască un lanț de aprovizionare rezistent și să-și reducă dependența de China pentru importuri. În acest proces, New Delhi dorește să-și dezvolte industria semiconducturilor și să construiască legături cu țări cu aceleași interese în domeniul producției și al dezvoltării forței de muncă.[4] Acest lucru deschide perspective semnificative pentru parteneriatele în domeniul semiconducturilor între Coreea și India. Această lucrare propune trei domenii în care Coreea și India ar putea colabora: parteneriate comerciale în domeniul semiconducturilor, parteneriate pentru producția de semiconductori și colaborarea în domeniul forței de muncă în domeniul semiconducturilor. Prin aceasta, se evidențiază modul în care războiul cipurilor dintre SUA și China creează noi oportunități pentru alte puteri economice asiatice de a colabora în industria semiconducturilor.

Industria semiconducturilor a devenit crucială în era actuală a celei de-a patra revoluții industriale. Semiconductorii sunt acum la fel de valoroși ca petrolul datorită utilizării lor pe scară largă atât în aplicațiile de consum, cât și în cele militare. Atât SUA, cât și China și-au dat seama de importanța semiconducturilor pentru securitatea lor economică și apărarea națională. Acest lucru a dus la o concurență intensă între cele două țări pentru dominația în acest sector. În contextul acestei concurențe, ambele țări și-au schimbat politicile economice interne și externe anterioare, ghidate de ideea neoliberalismului de piață liberă, și au început să ia măsuri naționaliste și unilaterale, determinate de geopolitica emergentă, în interesele lor economice și de securitate naționale. Aceste acțiuni unilaterale au impacturi uriașe asupra securității economice a altor puteri economice asiatice. Într-adevăr, noua căutare a Chinei de a realiza o strategie autosuficientă în domeniul semiconducturilor are un impact direct asupra industriei semiconducturilor

din Coreea de Sud (denumită în continuare Coreea), care se bazează în mod semnificativ pe China pentru export și producție. Acțiunea unilaterală a SUA în cadrul războiului cipurilor a influențat și Coreea, deoarece Washingtonul a făcut presiuni asupra Seulului pentru a-și reduce relațiile comerciale și de producție cu China. Războiul cipurilor dintre SUA și China a influențat, de asemenea, strategia Indiei în domeniul semiconductorilor. În contextul războiului cipurilor în curs, India încearcă să construiască un lanț de aprovizionare rezistent și să-și reducă dependența de China pentru importuri. New Delhi dorește, de asemenea, să-și dezvolte industria semiconductorilor și să construiască legături cu țări cu aceleași interese în domeniul producției și al dezvoltării forței de muncă.

Războiul cipurilor dintre SUA și China a deschis oportunități semnificative pentru Coreea și India de a forma un parteneriat în domeniul semiconductorilor. Analiza perspectivelor parteneriatului tehnologic India-Coreea, prin examinarea dinamicii războiului cipurilor dintre SUA și China în contextul Coreei și al Indiei, și prin studierea economiei politice interne în schimbare a ambelor țări, va fi revelatoare în acest articol. Deși India și Coreea au stabilit legături politice, comerciale și de investiții puternice încă din epoca post-Război Rece (Kumar, 2015a, 2015b, 2021), acestea nu au explorat încă potențialul parteneriatelor tehnologice în ceea ce privește semiconductorii. Întrucât Coreea se străduiește să-și mențină dominația în industria cipurilor, iar India încearcă să devină un jucător semnificativ în lanțul valoric global al semiconductorilor, există un potențial imens de colaborare între cele două democrații de top din Asia. Această lucrare de cercetare identifică trei domenii în care Coreea și India ar putea colabora: parteneriatele comerciale pentru semiconductori, parteneriatele pentru producția de semiconductori și colaborarea forței de muncă în domeniul semiconductorilor. Aceste domenii nu sunt selectate aleatoriu, ci sunt alese din motive bazate pe punctul central al războiului cipurilor dintre SUA și China.

Războiul tehnologic dintre SUA și China creează noi oportunități pentru alte puteri economice asiatice de a coopera în industria semiconductorilor. Literatura anterioară s-a concentrat în principal pe impactul războiului cipurilor dintre SUA și China asupra strategiilor emergente ale ambelor mari puteri de a-și asigura securitatea economică și interesele militare (Miller, 2022) sau asupra modului în care o putere dominantă în prezent în domeniul semiconductorilor din Asia de Est, cum ar fi Coreea, ar trebui să-și asigure baza de producție (Kwon, 2022; Bae, 2022; Yoon, 2023). Prin urmare, nu s-a acordat prea multă atenție modului în care această competiție în domeniul cipurilor ar putea aduce convergență pentru puterile medii asiatice cu aceleași viziuni. În al doilea rând, acest articol îmbogățește literatura existentă privind relațiile India-Coreea prin introducerea primului studiu privind parteneriatele tehnologice Coreea-India. Majoritatea studiilor s-au concentrat în principal pe probleme generale de securitate și economice, cum ar fi comerțul și investițiile, dintre cele două țări. În cele din urmă, acest studiu oferă perspective factorilor de decizie politică pentru a stabili o nouă agendă pentru parteneriatele India-Coreea, deoarece ambele țări sărbătoresc cea de-a 50-a aniversare a legăturilor lor diplomatice în 2023.

Decodificarea războiului cipurilor dintre SUA și China

În era actuală a celei de-a patra revoluții industriale, industria semiconductorilor a devenit un sector crucial și strategic, ceea ce a dus la o concurență intensă între SUA și China pentru dominație. Semiconductorii sunt considerați acum la fel de valoroși ca petrolul datorită utilizării lor pe scară largă atât în aplicațiile de consum, cât și în cele militare. Se crede pe scară largă că, cheia pentru dominarea industriilor celei de-a patra revoluții industriale, cum ar fi inteligența artificială, 5G, cloud, Internetul Lucrurilor, vehiculele autonome și bio-sănătatea, va fi determinată de cine va ieși ca lider în industria semiconductorilor, în special în semiconductorii avansați (Bae, 2022).

Importanța crescândă a semiconductorilor a dus la apariția războiului cipurilor dintre SUA și China. Cauza inițială a războiului cipurilor a fost tensiunea politică crescândă dintre SUA și China. Liderii chinezi au simțit că trebuie să își asigure „suveranitatea semiconductorilor” pentru a deveni o adevărată superputere economică în viitor. China se bazează foarte mult pe SUA și pe aliații săi de securitate pentru cipurile avansate care alimentează aproape totul în industria sa tehnologică. Această dependență este vulnerabilă la securitatea economică a Chinei și la ambițiile sale militare viitoare. În acest context, președintele Xi Jinping a cerut dezvoltarea unei industrii de semiconductori autonome în China, deoarece consideră că „cipurile sunt la fel de importante pentru producție precum inimile sunt pentru oameni”. Drept urmare, președintele Xi a demontat strategia de dezvoltare ghidată de neoliberalism a regimurilor anterioare, care promova prezența companiilor străine în China în era post-Război Rece. În schimb, a lansat o strategie de capitalism de stat introspectivă, favorizând companiile chineze în detrimentul companiilor străine, pentru a atinge un nivel ridicat de autosuficiență în cadrul planului „Fabricat în China”. China a adoptat, de asemenea, o abordare naționalistă pentru realizarea independenței în industria semiconductorilor prin introducerea unei strategii de substituție a importurilor pentru acest sector (Lee(b), 2022). Pe de o parte, Beijingul urmărește să devină un gigant autosuficient în industria semiconductorilor, în timp ce, pe de altă parte, își propune să conteste dominația jucătorilor existenți în industria semiconductorilor, cum ar fi SUA, Coreea și Taiwanul (Kwon, 2022).

SUA consideră eforturile Chinei de a deveni un lider în producția de semiconductori ca o amenințare directă la adresa securității sale economice și militare (Miller, 2022). Prin urmare, guvernul SUA a luat măsuri pentru a stopa ascensiunea semiconducătorilor din China. În timpul administrației Trump, a fost inițiat un „război comercial” cu China, care a dus la un tarif de 25% pentru importurile chinezești, în special pentru articolele legate de planul „Made in China”, cum ar fi semiconducătorii și echipamentele aferente (Bae, 2022). Pandemia de COVID-19 a provocat o perturbare a lanțului de aprovizionare cu semiconductori, ceea ce a schimbat percepția SUA asupra concurenței în domeniul cipurilor și a intensificat rivalitatea SUA-China. Președintele Biden a declarat: „China încearcă să domine piața globală a cipurilor, ceea ce are multe aplicații, inclusiv cele militare (Casa Albă, 2022).” Ca urmare a acestei percepții, administrația Biden a transformat războiul comercial SUA-China într-un război al cipurilor. A implementat o strategie naționalistă prin adoptarea „Legii CHIPS și Știință din 2022” pentru a-și atinge obiectivul de a promova produse „Made in US”. Această mișcare indică o îndepărtare de angajamentul țării de un deceniu de a promova liberul comerț internațional, care este o idee fundamentală a neoliberalismului. Odată cu introducerea acestei legi, China a pornit și pe o lungă călătorie pentru a concura cu China pentru hegemonia semiconducătorilor (Lee(a), 2022).

Războiul dintre SUA și China pentru cipuri s-a intensificat atunci când administrația Biden a extins domeniul de aplicare al concurenței în domeniul cipurilor dincolo de bilateral, la multilateral. SUA au propus alianța Chip-4 în 2022, ca parte a unui plan mai cuprinzător pentru un „lanț de aprovizionare democratic în domeniul semiconducătorilor”, menit să reducă dependența de lanțul de aprovizionare centrat pe China (Yoon, 2023). Inițiativa include Japonia, Coreea și Taiwan, toate excelând în segmente specifice ale industriei semiconducătorilor. De exemplu, Japonia în furnizarea de materii prime și echipamente, iar Coreea și Taiwan în producție. SUA au început, de asemenea, să construiască un parteneriat în domeniul semiconducătorilor cu India, atât la nivel bilateral, cât și multilateral, după ce administrația Modi a decis să creeze o relație puternică cu SUA în contextul tensiunilor de securitate dintre India și China, din 2020 (Kumar, 2023). SUA și-au intensificat parteneriatul strategic cu India, concentrându-se pe consolidarea parteneriatelor în domeniul semiconducătorilor. Companiile americane, precum Micron Technology, au început să-și mute producția din China în India, pe măsură ce China a început să folosească coerciția economică pentru a pedepsi companiile americane care lucrează în China. SUA încearcă, de asemenea, să își consolideze legăturile în domeniul semiconducătorilor cu India în cadrul Dialogului Cvadrilateral de Securitate (denumit în continuare QUAD), care include SUA, India, Japonia și Australia.

Războiul continuu al cipurilor dintre SUA și China are un impact semnificativ asupra peisajului geoeconomic al Asiei. Conflictul dintre aceste două superputeri privind semiconducătorii a determinat alți giganti economici asiatici să își reevalueze strategiile în domeniul semiconducătorilor, ceea ce a dus la apariția unor noi oportunități pentru parteneriate în domeniul semiconducătorilor în Asia. În restul acestei lucrări, vom discuta despre modul în care războiul cipurilor dintre SUA și China, împreună cu diverși factori interni, creează noi oportunități pentru colaborări în domeniul semiconducătorilor între Coreea, puterea dominantă în Asia în domeniul semiconducătorilor, și India, o putere emergentă în regiune.

Navigarea către o convergență puternică în parteneriatul comercial pentru semiconductori dintre Coreea și India

În această secțiune, vom analiza motivele care stau la baza convergenței substanțiale în parteneriatul comercial pentru semiconductori dintre Coreea și India. Mai întâi, vom investiga dilema comercială cu care se confruntă ambele țări din cauza dependenței lor de China și a răspunsurilor lor politice. Apoi, vom evidenția potențialul parteneriatului comercial dintre Coreea și India.

Dependența Coreei de China pentru exporturile de semiconductori și dilemele emergente în materie de export

Dependența Coreei de China pentru exporturile de semiconductori

Coreea este o națiune exportatoare. În 2022, s-a clasat pe locul șase în ceea ce privește exportul de bunuri la nivel mondial. Economia sa se bazează în mare măsură pe exporturi, semiconducătorii fiind principalul său produs de export pentru o lungă perioadă de timp. Importanța semiconducătorilor pentru Coreea a crescut drastic în ultimii ani, exporturile de semiconductori reprezentând aproape 20% din totalul exporturilor Coreei, în 2021, comparativ cu 10%, în 2010. În 2021, volumul exporturilor de semiconductori ale Coreei a fost de 127.984 milioane de dolari, urmat de produse petrochimice (55.081 milioane de dolari) și automobile (53.456 milioane de dolari) (a se vedea Figura 1). Creșterea economică a Coreei depinde în principal de performanța industriei semiconducătorilor, care este atât de semnificativă încât Coreea este adesea denumită „Coreea își câștigă existența din semiconductori”.

Este important de subliniat faptul că structura exporturilor de semiconductori a Coreei are o problemă critică: aceasta depinde în mare măsură de China. După normalizarea relațiilor diplomatice dintre Coreea și

China, în anii 1990, Coreea și-a consolidat legăturile economice cu China, devenind din aceasta cel mai mare partener comercial al său, înlocuind parteneri tradiționali precum SUA și Japonia (Kumar, 2015b). În acest proces, China a devenit și cea mai mare destinație pentru exportul de semiconductori al Coreei. Apariția Chinei ca cel mai important consumator de semiconductori din lume (Lee(b), 2022, pp. 108–109) a făcut ca și Coreea să depindă în mare măsură de piața chineză. În 2021, exporturile Coreei către China au reprezentat aproximativ 60% din semiconductori. China apare, de asemenea, ca cea mai mare destinație de export a Coreei pentru echipamentele sale semiconductoare: 69% din echipamentele Coreei pentru procese *front-end*, 61% pentru procese *back-end* și 39% din alte echipamente semiconductoare au mers către piața chineză. În afară de aceasta, piața chineză a fost, de asemenea, cea mai mare piață pentru piesele semiconductoare coreene. În concluzie, Coreea a devenit extrem de dependentă de piața chineză pentru succesul industriei sale de semiconductori, care este coloana vertebrală a economiei coreene.

Dilemele emergente ale exporturilor în Coreea

Bătăliile în expansiune pentru hegemonia tehnologică dintre SUA și China au afectat direct securitatea economică a Coreei. Într-adevăr, acțiunile recente întreprinse de două mari puteri au creat o dilemă în ceea ce privește exportul de semiconductori pentru Coreea. După cum s-a discutat mai sus, în contextul războiului dintre cipurile dintre SUA și China, guvernul Xi Jinping a inițiat o mișcare de autosuficiență pentru semiconductori și a introdus o strategie de substituire a importurilor. În cadrul acestei strategii, China urmărește, de asemenea, să își reducă dependența de importurile de Coreea. Acțiunea Beijingului a afectat semnificativ mentalitatea factorilor de decizie coreeni, aceștia ajungând să creadă că China nu mai este o destinație sigură pentru exporturile de semiconductori din Coreea. Acțiunile întreprinse de China au deja un impact asupra Coreei. Mișcările de autosuficiență ale Chinei, combinate cu recenta încetinire economică a Chinei, au dus la scăderea semnificativă a importurilor de semiconductori din Coreea în China în ultimele luni, având în vedere că exporturile totale de semiconductori ale Coreei către China au scăzut cu 40% în primul trimestru al anului 2023 față de anul precedent. Pe scurt, mișcarea de autosuficiență a guvernului Xi Jinping și impactul său potențial asupra securității economice a Coreei au devenit o preocupare serioasă pentru comunitățile politice din Seul.

Războiul cipurilor dintre SUA și China devine din ce în ce mai intens, pe măsură ce ambele țări înțeleg importanța semiconductoarelor pentru securitatea lor economică și apărarea națională. Ca urmare a acțiunilor naționaliste și unilaterale întreprinse de SUA și China în cadrul războiului cipurilor, alte puteri economice asiatice își reevaluează strategiile în domeniul semiconductoarelor, ceea ce duce la noi oportunități pentru parteneriate în domeniul semiconductoarelor în Asia între puterile medii. Coreea de Sud, o putere lider în domeniul semiconductoarelor în Asia, se confruntă cu provocări critice în contextul războiului cipurilor, care, la rândul său, a dus la remodelarea strategiilor sale comerciale și de producție externă, care depind în mare măsură de China. Pentru a-și menține dominația semiconductoarelor și a asigura securitatea economică, Coreea adoptă noi abordări, cum ar fi diversificarea exporturilor și a producției. Între timp, India, în contextul războiului tehnologic SUA-China în curs, încearcă, de asemenea, să construiască un lanț de aprovizionare rezistent și să-și reducă dependența de China pentru importuri. În acest proces, New Delhi dorește să-și dezvolte industria semiconductoarelor și să construiască legături cu țări cu aceleași interese în ceea ce privește producția și dezvoltarea forței de muncă. Acest lucru deschide perspective semnificative pentru parteneriatele în domeniul semiconductoarelor între Coreea și India. Această lucrare propune trei domenii în care Coreea și India ar putea colabora: parteneriate comerciale în domeniul semiconductoarelor, parteneriate pentru producția de semiconductori și colaborarea în domeniul forței de muncă în domeniul semiconductoarelor. Prin aceasta, se evidențiază modul în care războiul cipurilor dintre SUA și China creează noi oportunități pentru alte puteri economice asiatice de a colabora în industria semiconductoarelor. Această lucrare oferă, de asemenea, perspective factorilor de decizie politică pentru a stabili o nouă agendă pentru parteneriatele India-Coreea, deoarece ambele țări au sărbătorit cea de-a 50-a aniversare a legăturilor lor diplomatice în 2023.

Industria semiconductoarelor a devenit crucială în era actuală a celei de-a patra revoluții industriale. Semiconductorii sunt acum la fel de valoroși ca petrolul datorită utilizării lor pe scară largă atât în aplicații de consum, cât și în cele militare. Atât SUA, cât și China și-au dat seama de importanța semiconductoarelor pentru securitatea lor economică și apărarea națională. Acest lucru a dus la o concurență intensă între cele două țări pentru dominația în acest sector. În contextul acestei concurențe, ambele țări și-au schimbat politicile economice interne și externe anterioare, ghidate de ideea neoliberalismului de piață liberă, și au început să ia măsuri naționaliste și unilaterale, determinate de geopolitica emergentă, în interesele lor economice și de securitate naționale. Aceste acțiuni unilaterale au un impact uriaș asupra altor puteri economice asiatice.

După cum arată Tabelul 1, în 2021, exporturile Coreei către China au reprezentat aproximativ 60% din semiconductori. China apare, de asemenea, ca cea mai mare destinație de export a Coreei pentru echipamentele sale semiconductoare: 69% din echipamentele Coreei pentru procese front-end, 61% pentru procese back-end și 39% din alte echipamente semiconductoare au fost direcționate către piața chineză.

Tabelul 1. Relațiile de export ale Coreei în funcție de procesul de fabricație a semiconducturilor în 2021

Articol exportat	Țara	Valoarea exporturilor (unitate: milioane USD)	Procentul din exporturile totale ale Coreei
Semiconductor	China (inclusiv Hong Kong)	70.298	59,8
	Vietnam	12.256	10,4
	Taiwan	10.420	8,9
	SUA	8.486	7,2
Echipamente de producție frontale	China	2.382	68,9
	Taiwan	248	7,2
	US	247	7,2
	Japan	233	6,7
	Singapore	172	5,0
Echipamente de producție back-end	China	1.193	61,1
	Taiwan	218	11,2
	Vietnam	106	5,4
	US	103	5,3
	Singapore	91	4,7
Alte echipamente	China	98	38,6
	Taiwan	66	25,7
	US	20	8,0
	Japan	12	4,8
	Germany	11	4,3
Piese	China	746	26,4
	US	503	17,8
	Taiwan	438	15,5
	Singapore	391	13,9
	Japan	307	10,9

Notă. Traducere și analiză bazate pe Yang și Kim (2022).

Dacă eforturile Chinei pentru autosuficiență creează o dilemă în ceea ce privește exporturile pentru Coreea, strategia SUA de a limita China o determină și pe aceasta să-și reconsidere dependența puternică de piața chineză. Administrația Biden a luat măsuri unilaterale pentru a restricționa exporturile de semiconductori către China, nu doar într-un context bilateral, ci și îndemnând aliați cheie precum Coreea, Japonia și Olanda să colaboreze pentru a limita ascensiunea Chinei. Cu toate acestea, nu toți partenerii sunt de acord cu această abordare, în special Coreea, care se bazează în mare măsură pe piața chineză pentru exporturile sale de semiconductori.

Coreea își propune să rămână neutră în disputa privind semiconductorii dintre SUA și China (Bae, 2022). În acest context, comunitățile politice de la Seul sunt nemulțumite de acțiunile unilaterale ale Statelor Unite, care au împins Coreea să facă parte din strategia sa de a limita China. Partea coreeană a depus numeroase eforturi pentru a convinge administrația Biden să nu implice Coreea în strategia sa de limitare a impactului asupra Chinei. Cu toate acestea, administrația Biden a dezamăgit Coreea în această privință, deoarece a prioritizat limitarea Chinei și și-a forțat aliatul să urmeze exemplul. Coreea dezvoltă acum noi planuri pentru a-și menține dominația exporturilor pe piața globală, presupunând că războiul cipurilor dintre SUA și China va fi prelungit și că SUA își vor intensifica strategia de izolare a Chinei în viitor (Gyong & Lee, 2022; Bae, 2022).

Pe fondul intensificării războiului tehnologic dintre SUA și China, au apărut două sloganuri politice comune în Coreea: (1) Următoarea China () și (2) Diversificarea exporturilor (). Sub aceste sloganuri politice, Coreea a decis să-și reducă dependența de exporturi față de China prin diversificarea pieței sale departe de China. Deși aceste sloganuri politice sunt folosite pentru a reduce dependența generală de exporturi a Chinei, acest lucru este valabil și pentru exporturile de semiconductori. De asemenea, este important de subliniat faptul că, Coreea nu este optimistă nici în ceea ce privește perspectiva în care partenerul său tradițional de securitate, SUA, poate ajuta Coreea să-și diversifice exporturile în cadrul strategiei sale *Următoarea China*. Mai precis, Coreea este în căutarea unor noi piețe emergente în contextul războiului tehnologic dintre SUA și China. În acest context, SUA își extinde prezența la exporturi pe piața din Asia de Sud-Est, în special în Vietnam, care are potențialul de a juca rolul de *Următoarea China* pentru Coreea, datorită ascensiunii pieței globale.

Japonia a introdus stimulente estimate la aproximativ 65 de miliarde de dolari americani (10 trilioane de yen) pentru a reloca și a „reloca” etapele critice ale producției de semiconductori. Guvernul estimează că impactul economic pe termen lung va ajunge la aproximativ 1 trilion de dolari americani (160 de trilioane de yen).

India și-a reînnoit, de asemenea, strategia în domeniul semiconducturilor. Misiunea Semiconducturilor din India, aprobată în decembrie 2021, a alocat stimulente în valoare totală de aproximativ 9-10 miliarde de dolari americani (76.000 de crore INR), oferind până la 50% sprijin fiscal pentru fabricare, ambalare, testare și proiectare de cipuri.[6] Începând cu decembrie 2025, zece proiecte în valoare totală de aproximativ 19-20 de miliarde de dolari americani (1,60 lakh crore INR) au fost aprobate în șase state. O alocare suplimentară de aproximativ 1 miliard de dolari americani (8.000 de crore INR) pentru perioada 2026-2027 este destinată accelerării investițiilor de capital și extinderii capacităților interne de-a lungul lanțului valoric.

Aceste schimbări de politici globale subliniază o realitate mai amplă: semiconductorii nu mai sunt tratați ca o industrie pur comercială, ci ca o infrastructură strategică. Pe măsură ce economiile majore investesc masiv pentru a reduce riscurile de concentrare, Taiwanul rămâne cel mai important nod din ecosistemul cipurilor avansate. Nicio diversificare pe termen scurt nu poate reproduce imediat amploarea, expertiza și efectele de rețea încorporate în baza de fabricație a Taiwanului. Deocamdată, linia de falie a semiconducturilor continuă să treacă prin Strâmtoarea Taiwan - unde tehnologia, securitatea și geopolitica converg cel mai brusc.

Note finale:

[1] Silicon VLSI, “Semiconductor vs Microchip,” April 13, 2024, <https://siliconvlsi.com/difference-between-a-microchip-and-a-semiconductor2024/>.

[2] NVidia, “NVidia Blackwell Architecture,” <https://www.nvidia.com/en-in/data-center/technologies/blackwell-architecture/>.

[3] World Semiconductor Trade Statistics (WSTS), “Global Semiconductor Market Approaches USD 1 Trillion in 2026,” December 2, 2025, https://www.wsts.org/esraCMS/extension/media/f/WST/7310/WSTS_FC-Release-2025_11.pdf.

[4] Directorate General of Customs, Republic of China (Taiwan), “Trade Statistics: Country of Origin – China,” Bureau of Foreign Trade, <https://publicinfo.trade.gov.tw/cuswebo/FSCE30F0I/FSCE30F0I?Val=CN>.

[5] Matthew P. Funaiole et al., “How Much Trade Transits the Taiwan Strait?” ChinaPower Project, Center for Strategic and International Studies, August 22, 2024, <https://features.csis.org/chinapower/china-taiwan-strait-trade/>.

[6] Ministry of Electronics and Information Technology, Government of India, <https://www.pib.gov.in/PressNoteDetails.aspx?NoteId=157237&ModuleId=3®=3&lang=2>

ORIENTUL MIJLOCIU - STRÂMTOAREA ORMUZ

Strâmtoarea Ormuz și dezuniversalizarea parțială a petrodolarului: puterea de blocare a ciclului energetic și controlul așezărilor în ordinea energetică a Golfului

Dr.. Shaoyuan WU (SUA)

Rezumat

Strâmtoarea Ormuz este de obicei înțeleasă ca un punct de blocare energetică, dar semnificația sa strategică se extinde dincolo de aprovizionarea cu petrol și securitatea maritimă. În condiții de conflict, presiune de blocadă și control asimetric al accesului, Ormuz poate deveni, de asemenea, un nod de decontare capabil să remodeleze modul în care autoritatea de plată este distribuită în sistemul energetic global. Acest articol susține că dinamica recentă din jurul Ormuzului nu semnaleză prăbușirea imediată a sistemului petrodolari. În schimb, ea indică o transformare mai subtilă: dezuniversalizarea parțială a decontării petrodolari.

Poziția Iranului este structural distinctivă, deoarece nu este doar un actor sancționat care încearcă să ocolească sistemul dolarului. Este, de asemenea, un producător major de petrol și gaze și o putere adiacentă Ormuzului, capabilă să transforme accesul la punctele de blocare într-o condiție de decontare. Articolul introduce Schimbarea de Decontare Determinată de Punctele de Blocare (CDSS) pentru a explica modul în care capacitatea de a condiționa accesul la nodurile critice poate transforma practicile de plată de la un consens monetar la nivelul pieței către o acceptare condiționată de noduri și recunoașterea valorii bazată pe acces.

În același timp, această transformare nu ar trebui supraestimată. Puterea punctelor de restricție poate monetiza accesul și poate remodela condițiile de plată, dar nu creează automat o ordine monetară alternativă completă sau un sistem de valori regional durabil. Retragerea anunțată a Emiratelor Arabe Unite din OPEC și OPEC+, începând cu 01 mai 2026, adaugă un strat secundar acestei fragmentări prin slăbirea presupunerii unei guvernante coezive a producției din Golf. Prin urmare, sistemul petrodolar nu se prăbușește dintr-o dată; este condiționat selectiv, întrerupt și dezuniversalizat regional prin puterea punctelor de restricție, controlul decontărilor și o fragmentare mai largă a ordinii energetice din Golf.

Cuvinte cheie: Strâmtoarea Ormuz; Petrodolar; Securitate energetică; Putere punctelor de restricție; Controlul decontărilor; Schimbarea decontărilor determinate de punctele de restricție; Recunoașterea valorii bazate pe acces; Ordinea energetică din Golf; Ordine globală

Sursa: <https://nextgenlearning.org.uk/why-strait-of-hormuz-matters/>

1. Introducere

Strâmtoarea Ormuz a fost descrisă de mult timp ca fiind unul dintre cele mai importante puncte de blocare a transportului de energie din lume. Administrația pentru Informații Energetice din SUA identifică Ormuz drept cel mai important punct de blocare a tranzitului de petrol din lume și estimează că aproximativ o cincime din consumul global de lichide petroliere a trecut prin strâmtoare în ultimii ani (Administrația pentru Informații Energetice din SUA, 2023, 2026). Agenția Internațională pentru Energie estimează, în mod similar, că aproximativ 20 de milioane de barili de țiței și produse petroliere pe zi au circulat prin Ormuz în 2025, echivalentul a aproximativ un sfert din comerțul maritim global cu petrol (Agenția Internațională pentru Energie, 2026). Din acest motiv, majoritatea discuțiilor despre Ormuz încep cu o întrebare familiară: ce se întâmplă cu prețurile petrolului, costurile de asigurare și fluxurile de transport maritim dacă strâmtoarea este perturbată? Această întrebare rămâne importantă, dar nu mai este suficientă. Confruntarea actuală din jurul Strâmătorii Ormuz sugerează că strâmtoarea nu ar trebui înțeleasă doar ca un coridor pentru fluxurile de energie. Este, de asemenea, un punct în care converg geografia, presiunea maritimă, autoritatea legală, reglementările financiare și dependența energetică globală. Atunci când accesul la un astfel de coridor devine incert, problema nu este doar dacă petrolul poate circula. Ci și cine poate defini condițiile în care are loc circulația.

Această distincție este importantă pentru sistemul petrodolarilor. Ordinea petrodolarilor s-a bazat în mod tradițional pe conexiunea rutinizată dintre comerțul cu energie, decontarea în dolari, angajamentele de securitate ale SUA și reciclarea surplusului de capital în active denominate în dolari. Într-un sens mai larg, rolul internațional al dolarului a depins de lichiditate, convertibilitate, profunzime instituțională și putere politică (Cohen, 2015; Eichengreen, 2011; Kirshner, 1995). Dacă accesul la un coridor energetic strategic devine tarifat sau condiționat, decontarea în dolari poate rămâne dominantă, devenind în același timp mai puțin automată în anumite tranzacții. Afirmatia nu este că Iranul a creat deja un sistem de valori alternative complet și nici că dolarul este pe cale să dispară din comerțul cu energie. Mai degrabă, argumentul este că presiunea exagerată asupra punctelor de blocare poate schimba secvența tranzacțiilor: accesul poate deveni prima poartă, decontarea poate fi negociată, iar stocarea monetară poate reveni la valută forte. În acest sens, sistemul petrodolarului poate rămâne dominant la nivel global, devenind în același timp mai puțin universal în nodurile strategice. Rolul Iranului este central deoarece se află la intersecția dintre producția de energie, geografie și constrângeri financiare. Iranul nu este doar un actor sancționat care încearcă să ocolească infrastructura financiară centrată pe SUA. Este, de asemenea, un producător major de petrol și gaze și o putere adiacentă Ormuzului, capabilă să transforme incertitudinea privind trecerea într-un efect de levier politico-economic. Această combinație oferă Iranului o capacitate limitată, dar semnificativă, de a conecta accesul, plata și formarea valorii. Articolul dezvoltă acest argument prin conceptul de Schimbare a Decontării Determinată de Punctele de Blocare (CDSS). CDSS descrie modul în care prețurile de acces se pot îndrepta către o decontare acceptată de nod înainte de a avea loc orice înlocuire monetară completă. Argumentul principal este că Ormuz nu trebuie să înlocuiască dolarul pentru a slăbi automatismul dolarului; trebuie doar să condiționeze accesul, plata și recunoașterea valorii la un nod strategic.

2. Iranul, puterea de blocare a zonei și autoritatea de așezare

Un punct de blocare a zonei este de obicei definit de geografia fizică: un pasaj îngust prin care trebuie să treacă fluxurile critice. În conflictul sistemic modern, însă, punctele de blocare a zonei funcționează și ca interfețe instituționale, financiare și socio-economice. Sunt locuri unde dreptul de mișcare poate deveni condiționat politic și evaluat economic.

Pârghia Iranului în acest context derivă din combinarea a trei roluri structurale.

Tabelul 1. Cele trei roluri structurale ale Iranului și avantajul așezărilor, puncte de blocare a frontierei, sursa: Analiza autorului

Rolul Iranului	Avantaje	Semnificație strategică
Producător de energie	Capacitate de furnizare și export de petrol și gaze	Capacitatea de a lega fluxurile de mărfuri de termenii de decontare
Putere adiacentă a Ormuz	Proximitate geografică și influență coercitivă asupra trecerii	Capacitatea de a condiționa sau stabili prețul accesului
Actor financiar sancționat	Excluderea din canalele centrate pe dolari	Stimulent pentru dezvoltarea de instrumente de decontare non-dolari sau condiționate de noduri

Notă: Avantajele Iranului sunt conceptualizate ca interacțiunea dintre statutul de producător, geografia adiacentă a Ormuz și presiunea sancțiunilor. Tabelul nu implică o autoritate de taxare recunoscută la nivel internațional sau o înlocuire monetară completă.

Această combinație distinge Iranul de o economie obișnuită, sancționată. Un stat sancționat, fără un nod strategic, poate emite monedă sau poate promova canale de plată alternative, dar adesea îi lipsește cererea externă necesară pentru a oferi acestor instrumente valoare practică. Poziția Iranului este diferită, deoarece Ormuz creează un mediu de acces necesar. Dacă actorii externi necesită servicii de trecere, încărcare, servicii portuare, recunoaștere a asigurărilor sau autorizare de tranzit, Iranul poate dobândi o autoritate limitată asupra condițiilor de plată atașate acestor servicii.

Rezultatul nu este o înlocuire monetară imediată, ci o recunoaștere a valorii bazată pe acces. În loc ca banii să medieze pur și simplu accesul, accesul începe să modeleze ce forme de plată sunt acceptate, preferate sau cărora li se atribuie valoare practică. Dintr-o perspectivă socio-economică, valoarea poate apărea mai întâi din utilitatea accesului - nevoia de a asigura trecerea printr-un coridor critic - înainte de a fi integrată într-un sistem monetar durabil.

Aici rolul Iranului devine important din punct de vedere strategic. Atâta timp cât Iranul poate influența regulile de trecere și atâta timp cât actorii externi necesită fluxuri de energie legate de Ormuz, un instrument de plată sau de decontare recunoscut de Iran poate dobândi o valoare regională limitată. Poate să nu fie bani în sensul deplin, dar poate deveni un instrument de decontare acceptat de nod.

Prin urmare, importanța strategică nu constă în faptul că Iranul a înlocuit petrodolarul. Ci în faptul că Iranul ar putea contribui la crearea unei ecologii regionale de așezări în care dolarul să rămână dominant la nivel global, dar să nu mai fie singurul mediu automat prin care accesul, energia și plata sunt conectate.

3. Schimbarea decontării determinată de punctele de blocare

Mecanismul descris mai sus poate fi înțeles ca Schimbare a Decontării Determinată de Punctele de Blocare (CDSS). CDSS se referă la un proces socio-economic în care acceptarea plăților este modelată mai puțin de consensul monetar la nivelul întregii piețe și mai mult de capacitatea de a condiționa accesul la nodurile critice.

În condiții normale de piață, monedele sunt utilizate deoarece sunt larg acceptate, lichide și de încredere. Sub presiunea punctelor de blocare, secvența se schimbă. Întrebarea cheie nu mai este doar care monedă este cea mai eficientă sau acceptată la nivel global. Devine ce formă de plată va fi acceptată de actorul capabil să condiționeze accesul.

CDSS nu implică înlocuirea imediată a monedei. Descrie o transformare anterioară și mai restrânsă: plata devine condiționată de acces. Această distincție este importantă deoarece separă o schimbare a autorității de plată de afirmația mult mai puternică că un nou sistem monetar a apărut deja.

Tabelul 2. Trei etape ale schimbării așezărilor determinate de punctele de blocare a zonei

Sursa: Analiza autorului

Etapă	Mecanism	Rezultat
Etapa 1: Tarifarea accesului	Tariful de trecere	Accesul la punctele de restricționare
Etapa 2: Decontare acceptată de nod	Instrumente specifice sunt acceptate sau preferate de nod actorul care condiționează accesul	Autoritatea de plată se mută către nod
Etapa 3: Formarea valorii regionale	Utilizarea repetată creează lichiditate, anticipare și cerere secundară	Poate apărea o protomonedă sau un instrument de decontare regional

Notă: CDSS descrie un proces etapizat, de la accesul monetizat la decontarea condiționată de noduri și posibila formare a valorii regionale. Etapa finală este ipotetică și nu implică înlocuirea monetară completă.

Acest cadru clarifică de ce un punct de blocare nu trebuie să creeze imediat o nouă monedă pentru a slăbi o ordine monetară dominantă. Trebuie doar să facă moneda dominantă mai puțin automată în tranzacțiile în care accesul, compensarea și plata devin legate.

4. Stabilirea prețurilor de acces fără înlocuire monetară

Cazul Ormuz nu prezintă încă un regim CDSS matur, dar oferă dovezi timpurii și contestate despre modul în care prețurile de acces ar putea începe să interacționeze cu autoritatea de decontare. Prin urmare, rapoartele recente privind taxele de trecere prin Ormuz ar trebui tratate cu prudență. Unele rapoarte au descris Iranul ca solicitând sau impunând taxe navelor care tranzitează strâmtoarea, în timp ce alte rapoarte au evidențiat confuzie, incertitudine juridică și mesaje frauduloase de „trecere în siguranță” care oferă autorizație de tranzit în schimbul plăților în criptomonede. Reuters a raportat avertismente de la o firmă de risc maritim cu privire la mesaje frauduloase care oferă tranzit în siguranță prin Ormuz în schimbul Bitcoin sau Tether, menționând în același timp că Reuters nu a confirmat independent companiile afectate sau implicarea Teheranului (Reuters, 2026a).

Analizele anterioare privind riscul de sancțiuni au sugerat că plățile în criptomonede ar putea fi luate în considerare sau solicitate pentru taxele de tranzit legate de Ormuz (Chainalysis, 2026). O astfel de analiză este relevantă deoarece arată cum accesul prin puncte de restricție poate genera cerere de instrumente de plată în afara canalelor obișnuite în dolari. Cu toate acestea, Reuters a raportat ulterior avertismente privind riscurile maritime, conform cărora unele mesaje de „trecere sigură” Bitcoin și Tether erau frauduloase și nu erau emise de autoritățile iraniene (Reuters, 2026a). Prin urmare, elementul de criptomonedă ar trebui interpretat ca un semn contestat al cererii din umbră pentru mecanisme de plată legate de noduri, nu ca o dovadă confirmată a unui regim oficial de decontare iranian.

Dezvoltarea mai importantă nu este dacă astfel de taxe sunt mari în termeni absoluți sau dacă sunt plătite în dolari, euro, yuani, dirhami, criptoactive sau alt instrument. Problema mai profundă este că trecerea în sine devine monetizată. Odată ce trecerea devine o creanță plătitibilă, accesul nu mai este o condiție de fond neutră a comerțului. Devine un obiect economic. Aceasta este prima etapă a transformării: stabilirea prețului accesului.

Cu toate acestea, stabilirea prețului accesului nu trebuie confundată cu înlocuirea monetară. Un stat poate impune o taxă de trecere, o taxă portuară, o cerință legată de asigurare sau o plată de vămuire fără a crea un nou sistem monetar. Poate obține venituri și efect de levier, preferând în același timp să stocheze aceste venituri în monedele forte existente.

Reportajele iraniene și internaționale au indicat că vicepreședintele Parlamentului, Hamidreza Haji Babaei, a declarat că primele venituri din taxele de tranzit la Ormuz au fost depuse într-un cont al Băncii Centrale a Iranului (Anadolu Agency, 2026; Wall Street Journal, 2026). Dacă este adevărat, acest lucru face ca problema taxelor să fie mai mult decât un zvon sau o practică pur informală pe teren. Sugerează o formalizare fiscală internă, dar nu o recunoaștere juridică externă. Iranul ar fi putut începe să traducă accesul prin punctele de restricție într-o creanță formală de venituri de stat, însă acest lucru nu dovedește existența unui regim de taxe stabil, recunoscut la nivel internațional sau pe deplin instituționalizat. Legalitatea, domeniul de aplicare, durabilitatea și acceptarea externă a unui astfel de mecanism rămân contestate. Astfel de afirmații ar rămâne, de asemenea, controversate din punct de vedere juridic, în special pentru că tranzitul prin strâmtoarele internaționale este, în general, abordat în cadrul regimului de tranzit-pasaj UNCLOS Partea III, care protejează libertățile de navigație mai degrabă decât extragerea discreționară a taxelor (Națiunile Unite, 1982).

Acest lucru produce un rezultat dublu. În primul rând, accesul este monetizat: trecerea printr-un nod strategic devine o creanță plătitibilă. În al doilea rând, valoarea este reancorată: dacă veniturile din taxele de drum sunt deținute în cele din urmă ca valută străină, valută forte sau alt activ de rezervă recunoscut, atunci ierarhiile monetare existente rămân intacte la nivelul stocării. Actorul adiacent punctului de restricție poate influența cine plătește și în ce condiții, dar nu a înlocuit ierarhia globală a activelor de rezervă de încredere.

Aceasta nu înseamnă că CDSS nu are o semnificație monetară. Distanța nu este între „înlocuirea monedei” și „nu s-a întâmplat nimic”. Un nou sistem de valori poate apărea înaintea unui nou sistem valutar. Dacă taxele legate de Ormuz rămân ocazionale, efectul va fi limitat. Dar dacă acestea devin conectate la servicii portuare, recunoașterea asigurărilor, încărcarea energiei, acordurile de escortă sau vămuirea preferențială, ar putea începe să se formeze un sistem de decontare mai larg bazat pe acces.

În acest scenariu, valoarea instrumentului acceptat nu ar proveni exclusiv din autoritatea monetară formală a Iranului. Ar proveni și din utilitatea accesului: nevoia practică de a asigura trecerea, vămuirea sau participarea la un coridor energetic critic. Valoarea poate apărea mai întâi din accesul controlat înainte de a fi încorporată într-un sistem monetar durabil.

În termeni de CDSS, problema criptomonedelor se situează la limita contestată a Etapei 2, decontarea acceptată de nod, în timp ce semnalul empiric mai puternic rămâne trecerea raportată de la stabilirea prețurilor de acces către formalizarea fiscală internă prin conturile financiare ale statului.

5. Fragmentarea OPEC și Ordinul Energetic din Golf

Cazul Ormuz se referă la acces și decontare. O evoluție separată, dar conexă, privește mediul de producție-guvernare în care funcționează comerțul cu energie din Golf. Retragerea anunțată a Emiratelor Arabe Unite din OPEC și OPEC+, începând cu 01 mai 2026, adaugă un strat secundar fragmentării mai largi a ordinii energetice din Golf. Reuters a relatat că Emiratele Arabe Unite și-au anunțat plecarea din OPEC și OPEC+ începând cu 01 mai 2026, în timp ce Associated Press a descris mișcarea ca o lovitură majoră pentru OPEC, deoarece Emiratele Arabe Unite sunt unul dintre cei mai mari producători ai grupului și au o capacitate de producție semnificativă (Associated Press, 2026; Reuters, 2026c).

Această evoluție este importantă pentru sistemul petrodolarilor, dar relația ar trebui enunțată cu atenție. OPEC nu a creat sistemul petrodolarilor de la sine și nici coordonarea producătorilor nu ar trebui tratată ca fiind identică cu decontarea în dolari. Mai degrabă, coordonarea producătorilor din Golf a făcut parte din mediul instituțional mai larg în care comerțul cu petrol în dolari a devenit rutinizat. Managementul stabil al producției, alinierea securității în Golf și fluxurile energetice previzibile au contribuit la menținerea condițiilor de fond în care decontarea în dolari, reciclarea dolarilor și creanțele financiare denumite în dolari au devenit rutină.

Semnificația cazului Emiratelor Arabe Unite nu constă în faptul că schimbă direct moneda de decontare. Ci în faptul că slăbește una dintre ipotezele de guvernare din jurul ordinii petroliere centrate pe Golf: aceea că marii producători din Golf operează printr-o arhitectură de guvernare a producției relativ coezivă. Plecarea anunțată a Emiratelor Arabe Unite nu slăbește automat dolarul. În anumite privințe, aceasta poate crește flexibilitatea Abu Dhabi de a se alinia cu canalele financiare americane, asiatice sau diversificate. Dar poate face ca ordinea energetică mai largă să fie mai puțin uniformă, iar acest lucru contează deoarece sistemul petrodolarilor depinde nu numai de dominația monetară, ci și de regularitatea sistemului energetic care generează o cerere recurentă pentru fluxuri de decontare și investiții bazate pe dolari.

Dacă va fi susținută, ieșirea anunțată a Emiratelor Arabe Unite ar consolida argumentul mai amplu al articolului fără a înlocui centralitatea Ormuzului. Ormuz arată fragmentarea accesului și a decontării; cazul Emiratelor Arabe Unite arată posibila fragmentare a guvernării producătorilor. Împreună, acestea sugerează că este puțin probabil ca provocarea la adresa petrodolarului să apară mai întâi ca o singură monedă rivală. Este mai probabil să apară ca o fragmentare pe mai multe straturi legate între ele: accesul la punctele de restricție, practica decontării, guvernarea producției și strategia de rezervă sau de investiții.

Evaluarea HSBC conform căreia impactul imediat asupra pieței ar putea fi limitat este importantă deoarece previne supraevaluarea. Dar avertismentul său pe termen lung este la fel de important: retragerea Emiratelor Arabe Unite ar putea reduce disciplina OPEC+ și ar putea îngreuna gestionarea coordonată a producției odată ce fluxurile Ormuz se reiau (Reuters, 2026b). Implicația este că răspunsul pe termen scurt al sistemului la prețuri ar putea fi atenuat, în timp ce structura sa de guvernare pe termen lung devine mai puțin stabilă.

Prin urmare, cazul Emiratelor Arabe Unite lărgeste contextul argumentului. Nu înlocuiește analiza decontării centrată pe Ormuz. Mai degrabă, aceasta arată că ordinea energetică din Golf s-ar putea muta de la o structură relativ coordonată către un mediu mai fragmentat, în care accesul, producția, plata și reciclarea surplusului sunt guvernate de logici din ce în ce mai separate.

6. Dezuniversalizarea parțială a petrodolarului

Secțiunile precedente identifică două forme conectate de fragmentare. Ormuz ilustrează modul în care presiunea de blocaj poate condiționa accesul și decontarea. Cazul Emiratelor Arabe Unite ilustrează modul în care guvernarea producției din Golf poate deveni mai puțin coezivă. Împreună, aceste evoluții indică un proces mai amplu: dezuniversalizarea parțială a petrodolarului.

Sistemul petrodolarului este adesea discutat în termeni binari: fie rămâne dominant, fie se prăbușește. Această abordare este înșelătoare. Ordinele monetare slăbesc de obicei prin fragmentare, substituție, ocolire și utilizare condiționată înainte de a se confrunța cu o înlocuire totală.

Dezuniversalizarea parțială oferă o descriere mai precisă. Aceasta înseamnă că o monedă rămâne dominantă la nivel de sistem, dar își pierde aplicabilitatea automată în contexte strategice specifice. Dolarul poate continua să funcționeze ca principală monedă de rezervă, principala denotație pentru piețele globale de mărfuri și cel mai profund instrument de stocare a valorii. Cu toate acestea, în tranzacțiile care implică acces contestat, sancțiuni, condiții de blocadă, presiune de blocaj sau guvernare fragmentată a producătorilor, decontarea în dolari nu mai poate fi presupusă ca fiind automată.

Aceasta nu este dedolarizare în sens puternic. Nu este nevoie de o altă monedă pentru a înlocui dolarul la nivel global. Aceasta înseamnă că universalitatea dolarului devine condiționată în anumite coridoare, servicii și relații de decontare.

Ormuz este exact genul de coridor în care acest lucru se poate întâmpla. Este concentrat geografic,

contestat strategic și indispensabil din punct de vedere economic. Un instrument regional de decontare nu trebuie să înlocuiască dolarul peste tot. Trebuie doar să devină necesar într-un lanț limitat, dar de mare valoare, de tranzacții: asigurarea trecerii, obținerea autorizației de circulație, plata taxelor, primirea de servicii portuare, reducerea riscului de întârziere sau participarea la fluxurile energetice legate de Ormuz.

Dominanța continuă a dolarului rămâne vizibilă în datele privind rezervele și valuta. Datele FMI COFER pentru trimestrul 4 din 2025 arată dolarul ca fiind cea mai mare pondere a rezervelor oficiale alocate, la 56,77%, în timp ce Sondajul Trienal BIS 2022 arată dolarul pe o parte a 88% din tranzacțiile valutare globale (Banca Reglementelor Internaționale, 2022; Fondul Monetar Internațional, 2026). Aceste fapte explică de ce stabilirea prețurilor de acces nu devine automat un înlocuitor monetar.

Secvența tradițională a petrodolarilor poate fi simplificată astfel:

Flux de energie → Decontare în dolari → Reciclarea activelor în dolari

Sub presiunea punctelor de blocare, secvența devine mai puțin automată:

Flux de energie → Acces la punctele de blocare → Condiții de decontare → Stocare monetară

Această secvență revizuită nu elimină dolarul. Schimbă ordinea dependenței. Accesul devine prima constrângere, decontarea devine negociată sau condiționată, iar stocarea monetară poate reveni la valută forte.

Ieșirea anunțată a Emiratelor Arabe Unite din OPEC ar trebui înțeleasă ca un strat paralel de fragmentare, mai degrabă decât ca un pas direct în secvența de decontare. Nu determină instrumentul de plată în sine. Semnificația sa constă în slăbirea mediului de guvernare în care operează stabilirea prețurilor la energie, coordonarea producției și așteptările de decontare.

Prin urmare, presiunea combinată poate fi reprezentată ca:

Acces la punctele de blocare + Guvernanță fragmentată a producției → Condiții de decontare → Stocare monetară

Vulnerabilitatea petrodolarului poate proveni, prin urmare, nu dintr-o singură monedă rivală care o înlocuiește pe toate piețele petroliere, ci din noduri strategice și fragmentarea producătorilor care fac decontarea în dolari mai puțin automată în coridoarele regionale critice. Sistemul petrodolarului nu se confruntă pur și simplu cu un concurent valutar. Se confruntă cu o provocare structurală din cauza energiei bazate pe acces și a guvernării energetice fragmentate din Golf.

7. Implicații și riscuri strategice

Implicația strategică nu este că ordinea monetară devine post-dolar, ci că decontarea energiei devine mai condiționată, localizată și dependentă de infrastructură. Trecerea cheie este de la decontarea automată la decontarea condiționată: trecerea, vămuirea, asigurarea, documentația și plata pot deveni din ce în ce mai legate în condiții de presiune a punctelor de blocare.

Pentru Golf, aceasta înseamnă că geografia este refinanțată. Porturile, strâmtoarele, conductele, terminalele și punctele de încărcare devin nu doar active logistice, ci și surse potențiale de pârghie de decontare. Poziția Iranului este centrală deoarece combină trei roluri: producător de energie, putere adiacentă Ormuzului și actor financiar sancționat. Acest lucru nu conferă Iranului dominație monetară, dar poate permite Teheranului să creeze o autoritate de decontare limitată în jurul accesului condiționat la un coridor energetic critic.

Pentru producătorii din Golf, plecarea anunțată a Emiratelor Arabe Unite din OPEC indică o ordine energetică mai diferențiată. Nu înseamnă neapărat dezordine, dar sugerează că producătorii pot urmări din ce în ce mai mult strategii distincte de producție, parteneriate de investiții și preferințe de decontare. Sistemul petrodolar poate persista, dar mediul de producție din spatele acestuia devine mai puțin uniform.

Pentru Europa și Asia, Ormuz nu mai este doar o problemă legată de prețul petrolului. Este, de asemenea, o problemă de plată, asigurare, conformitate și documentație juridică. Firmele europene trebuie să se întrebe nu doar dacă energia poate fi transportată, ci și dacă poate fi plătită, asigurată, validată și documentată în condiții contestate. Pentru China, India, Japonia și Coreea de Sud, problema este atât expunerea, cât și oportunitatea: dependența de fluxurile din Golf face ca perturbarea Ormuz să fie periculoasă, în timp ce mecanismele selective de decontare, altele decât dolarul, pot căpăta relevanță practică în contexte limitate.

Pentru Statele Unite, provocarea nu este colapsul monetar brusc, ci condiționalitatea. Puterea dolarului nu se bazează doar pe dominația formală, ci și pe utilizarea de rutină. Dacă mai multe tranzacții sunt modelate de reguli regionale de acces, mecanisme de evitare a sancțiunilor, acorduri locale de compensare, taxe de blocare, fragmentarea producătorilor sau strategii energetice diversificate din Golf, universalitatea

dolarului devine mai puțin completă, chiar dacă dominația dolarului persistă.

Aceste implicații creează mai multe riscuri. Incertitudinea tranzacțiilor crește atunci când firmele nu pot presupune că se vor aplica canale standard de decontare. Ambiguitatea juridică se extinde atunci când taxele de trecere, cerințele alternative de decontare sau plățile condiționate de acces sunt interpretate fie ca taxe de acces legitime, fie ca interferențe coercitive asupra navigației. Riscul de escaladare crește dacă stabilirea prețurilor de acces este tratată ca un război economic, iar acțiunile de aplicare a legii generează contrapresiune maritimă. În același timp, se pot multiplica mecanismele paralele pentru o autonomie limitată a decontării, inclusiv sistemele locale de taxe, acordurile bilaterale de compensare, canalele alternative de plată și practicile de decontare legate de mărfuri.

Luate împreună, prețurile de acces la Ormuz și autonomia producătorilor din Emiratele Arabe Unite indică același model strategic: slăbirea automatismului. Trecerea nu mai este automat separată de condițiile de plată. Decontarea nu mai este automat reductibilă la utilizarea dolarului. Guvernarea petrolului din Golf nu mai este automat inclusă în disciplina OPEC.

Sistemul petrodolarilor nu trebuie să se prăbușească pentru a pierde o parte din puterea sa geopolitică. Trebuie doar să devină mai puțin automat.

8. Concluzie

Strâmtoarea Ormuz nu este doar un punct de blocare energetică. Devine un loc unde accesul, decontarea și ierarhia monetară se intersectează. Colectarea raportată a taxelor de trecere nu dovedește că sistemul petrodolarilor se prăbușește și nici nu dovedește că a apărut pe deplin un nou sistem de valori. Semnificația sa este mai specifică: capacitatea de a condiționa accesul la un nod critic poate crea o autoritate parțială asupra condițiilor de plată.

Pentru Iran, această autoritate nu este doar simbolică. Poziția Iranului atât ca producător de energie, cât și ca putere adiacentă Ormuzului îi conferă o capacitate distinctă de a conecta geografia, energia și așezarea. Dacă accesul la Ormuz devine legat de instrumente de plată acceptate, taxe, proceduri de vămuire sau reguli de tranzit preferențial, Iranul ar putea contribui la generarea unei structuri regionale de valori înainte de formarea completă a oricărui nou sistem monetar.

Ieșirea anunțată a Emiratelor Arabe Unite din OPEC, dacă este menținută, consolidează acest model dintr-o altă direcție. Nu pune capăt ordinii petroliere din Golf, dar slăbește cadrul colectiv de guvernare a producătorilor care a contribuit la transformarea comerțului cu petrol denominat în dolari în rutină și previzibil. Prin urmare, viitorul probabil nu este moartea subită a petrodolarului, ci un mediu de decontare mai fragmentat în care nodurile strategice, producătorii regionali și practicile alternative de plată dobândesc o influență mai mare asupra modului în care sunt structurate tranzacțiile legate de energie.

Petrodolarul nu se prăbușește dintr-o dată. Este dezuniversalizat la nodurile strategice și fragmentat prin guvernarea energetică a Golfului. Capacitatea de a condiționa accesul nu creează automat control asupra banilor, dar poate crea condițiile în care sistemele regionale de valori încep să apară.

Referinte:

- Anadolu Agency. (2026, April 23). *Iran says it collected 1st revenue from tolls imposed on ships transiting Hormuz*. Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iran-says-it-collected-1st-revenue-from-tolls-imposed-on-ships-transiting-hormuz/3915660>
- Associated Press. (2026, April 28). *The UAE's departure from OPEC shakes up the alliance that influences oil prices worldwide*. AP News. <https://apnews.com/article/uae-pec-oil-prices-c6779acba51365416ab1898b18f2beb2>
- Bank for International Settlements. (2022, October 27). *Triennial Central Bank Survey: OTC foreign exchange turnover in April 2022*. Bank for International Settlements. https://www.bis.org/statistics/rpfx22_fx.pdf
- Chainalysis. (2026, April 10). *Iran's Strait of Hormuz crypto toll*. Chainalysis. <https://www.chainalysis.com/blog/iran-strait-of-hormuz-crypto-toll/>
- Cohen, B. J. (2015). *Currency power: Understanding monetary rivalry*. Princeton University Press.
- Eichengreen, B. (2011). *Exorbitant privilege: The rise and fall of the dollar and the future of the international monetary system*. Oxford University Press.
- International Energy Agency. (2026). *Strait of Hormuz*. International Energy Agency. Retrieved April 29, 2026, from <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz>
- International Monetary Fund. (2026, March 27). *IMF data brief: Currency composition of official foreign exchange reserves, 2025 Q4 data*. IMF Data. <https://data.imf.org/en/news/imf%20data%20brief%20march%2027>
- Kirshner, J. (1995). *Currency and coercion: The political economy of international monetary power*. Princeton University Press.
- Reuters. (2026a, April 21). *Scam messages offering ships safe transit through Hormuz, security firm warns*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/middle-east/scam-messages-offering-ships-safe-transit-through-hormuz-security-firm-warns-2026-04-21/>
- Reuters. (2026b, April 28). *HSBC sees limited near-term impact on OPEC+ from UAE's departure*. Reuters. <https://www.reuters.com/business/energy/hsbc-sees-limited-near-term-impact-pec-uaes-departure-2026-04-28/>
- Reuters. (2026c, April 28). *UAE leaves OPEC in blow to global oil producers' group*. Reuters. <https://www.reuters.com/markets/commodities/uae-says-it-quits-pec-pec-statement-2026-04-28/>
- United Nations. (1982). *United Nations Convention on the Law of the Sea*. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
- U.S. Energy Information Administration. (2023, November 21). *The Strait of Hormuz is the world's most important oil transit chokepoint*. U.S. Energy Information Administration. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61002>
- U.S. Energy Information Administration. (2026). *World oil transit chokepoints*. U.S. Energy Information Administration. Retrieved April 29, 2026, from https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints
- Wall Street Journal. (2026, April 23). *Iran says it has received first revenue from Hormuz toll. The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/livecoverage/iran-war-us-ceasefire-2026/card/iran-says-it-has-received-first-revenue-from-hormuz-toll-8QAiAAB5afcuLLqPCX8U>

ORIENTUL MIJLOCIU - STRÂMTOAREA ORMUZ

Strâmtoarea Ormuz – conflict regional care dă naștere relaționării coercitive la nivel global

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

Strâmtoarea Hormuz a devenit câmpul central de luptă strategic în această cea mai de curând confruntarea continuă care implică Iranul, Statele Unite și puterile regionale din Golf. Ceea ce inițial părea a fi un conflict militar se transformă din ce în ce mai mult într-o luptă pentru controlul căilor de acces pentru transport maritim, accesul la resursele de petrol și gaze și securitatea energetică și influența geopolitică.

Mișcările recente ale petrolierelor, coordonate prin înțelegeri informale cu Teheranul, sugerează că Iranul ar putea trece acum de la blocarea completă a Strâmtoării Ormuz la controlul selectiv atât al accesului la resursele energetice, cât și la controlul comerțului mondial. Această dinamică emergentă ar putea remodela fundamental securitatea din Golf și politica energetică internațională.

După cum foarte bine se cunoaște, tensiunile dintre Iran și SUA persistă de multă vreme. Pe 18 aprilie 1988, Marina SUA a lansat Operațiunea „Praying Mantis” împotriva țintelor iraniene din Golful Persic, ca represalii pentru minarea navei USS Samuel B. Roberts (FFG-58) cu patru zile mai devreme, lovitură care a produs o gaură imensă în coca

navei. Zece marinari americani de pe Samuel B. Roberts au suferit răni grave. Patru dintre ei au avut arsuri grave. Comandantul Paul X. Rinn a fost și el rănit. Nava ar fi trebuit să se scufunde, dar datorită eforturilor extraordinare de control al avariilor depuse de un echipaj extrem de bine antrenat, Samuel B. Roberts a fost menținută la suprafață. Răspunsul SUA a fost feroce. Operațiunea „Praying Mantis” a fost cea mai mare dintre cele cinci acțiuni majore de suprafață ale Marinei SUA de la cel de-al Doilea Război Mondial încoace. În operațiunea de o zi, Marina SUA a distrus două platforme de supraveghere iraniene, a scufundat două dintre navele lor și a avariat grav o alta.

Dar iată că, încă din perioada tensiunilor dintre Iran, SUA și Israel care au escaladat în perioada

Sursa: <https://www.bbc.com/news/articles/c78n6p09pzno>

premergătoare anului 2026, ca urmare a eșecului negocierilor nucleare de la Geneva și a unui conflict aerian anterior de 12 zile, din 2025, Iranul a început să își arate capabilitățile din nou prin declanșarea unor potențiale acțiuni de perturbare și chiar blocare ale accesului prin Strâmtoarea Ormuz. Teheranul justifică că acțiunile declanșate sunt răspuns la amenințări, inclusiv prin închiderea parțială temporară a traficului maritim în regiune, ca avertisment și, mai mult decât atât, chiar generând amenințări prin blocare totală a accesului navelor prin Strâmtoarea Ormuz. Totuși, între 15 și 20 februarie, Iranul și-a mărit exportul de petrol de trei ori mai mult decât rata normală și a redus stocarea de petrol pentru a reduce riscul de perturbare a comerțului cu resurse energetice. Arabia Saudită a încercat, de asemenea, măsuri similare. În zilele dinaintea atacurilor, primele de asigurare a navelor cu risc de război pentru strâmtoare au crescut de la 0,125% la valori cuprinse între 0,2% și 0,4% din valoarea asigurării navei per tranzit. Pentru petrolierele foarte mari, aceasta reprezintă o creștere de un sfert de milion de dolari.

Perturbarea transportului maritim din Golful Persic a determinat mulți analiști să analizeze informațiile apărute și efectele generate de strangularea atât a comerțului mondial, cât și a accesului la resursele energetice care, de ceva vreme, este afectat pentru toate statele lumii. Această criză declanșată a scos în evidență că problema dependenței de importul de resurse energetice poate deveni și mai amplă în foarte scurt timp în contextul unor căi de transport maritime surprinzător de mici și dificile și care depind și de strâmtoari înguste, denumite adesea „puncte de strangulare” maritime.

Printre cele cinci căi navigabile de foarte mare importanță strategică de care depinde comerțul mondial cu diverse mărfuri și, implicit, importul și transportul de resurse energetice este și Strâmtoarea Ormuz, care este cel mai critic punct de strangulare energetică din lume. Legând Golful Persic de Marea Arabiei, pe aici se desfășoară aproximativ 39% din comerțul maritim cu țiței și 19% din comerțul cu gaze naturale, în principal de la producători precum Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Irak și Qatar. Pentru aceste state menționate anterior, orice acord care permite Iranului să reglementeze accesul maritim reprezintă o amenințare strategică directă. Economiiile lor depind în mare măsură de exporturile neîntrerupte de hidrocarburi, iar controlul iranian asupra tranzitului ar crește influența regională a Teheranului în detrimentul lor.

Strâmtoarea Ormuz are o lățime de 34 de kilometri în punctul său cel mai îngust, formând un pasaj maritim pe un traseu maritim amplasat pe o porțiune a dintre Insula Larak (Iran) și Insula Qabayn (Oman). Deși strâmtoarea are o lățime totală redusă, culoarele de navigație pentru tancurile petroliere sunt și mai înguste, având doar aproximativ 3 kilometri lățime pe fiecare sens.

În 2024, s-a estimat că 84% din transporturile de țiței și resurse condensate prin strâmtoare erau destinate piețelor asiatice, China primind o treime din petrolul său necesar prin strâmtoare și având aproximativ un miliard de barili de petrol în rezervă (numai câteva luni de aprovizionare și consum). La rândul său, Europa primește 12% până la 14% din GNL-ul său importat din Qatar, prin strâmtoarea menționată.

Blocada Strâmtoării Ormuz, la începutul anului 2026, a creat o criză energetică semnificativă pentru Europa, cu efecte de domino care au crescut costurile combustibililor fosili cu aproximativ 24 de miliarde de euro și au dus la creșterea prețurilor gazelor cu aproximativ 70%, în martie 2026. Deși deficitul fizic direct de petrol și gaze este mai puțin sever pentru Europa decât pentru Asia - datorită furnizorilor diversificați precum SUA și Norvegia - natura globalizată a piețelor energetice înseamnă că Europa este forțată să concureze cu celelalte state competitori și cu nevoi energetice pentru resursele din afara Golfului, ceea ce duce la creșterea prețurilor într-un mod accelerat.

Într-un astfel de context, riscurile energetice cheie generate acum pentru Europa sunt:

- *Costuri pentru achiziționarea resurselor energetice necesare sunt în creștere:* Prețurile gazelor la Facilitatea de Transfer al Titlurilor¹ (TTF) olandeză au crescut cu peste 50% imediat după blocadă din Strâmtoarea Ormuz. Analiștii avertizează că o închidere prelungită ar putea dubla sau tripla prețurile gazelor pentru Europa.

- *Contagiunea lanțului de aprovizionare:* O parte semnificativă a gazelor naturale lichefiate (GNL) comercializate la nivel global din Qatar - aproximativ 20% din oferta globală - este blocată de Iran prin blocada desfășurată în Strâmtoarea Ormuz, forțând Europa să liciteze mai mult pentru aprovizionarea limitată din alte surse.

- *Input redus de rafinare:* Deși importurile directe de țiței din Golf sunt mai mici decât în deceniile anterioare, Europa rămâne vulnerabilă în fața unei penurii de produse rafinate, cum ar fi motorina și combustibilul pentru avioane, în special din rafinăriile din Kuwait și Arabia Saudită.

- *Competitivitate economică în scădere:* Creșterea prețurilor la resursele de energie afectează în mod disproporționat economiile europene mari consumatoare de energie, mai ales în domeniul industrial, inclusiv în producția de oțel, substanțe chimice și îngrășăminte, agravând riscurile de recesiune economică.

¹Facilitatea de Transfer al Titlurilor, mai cunoscută sub numele de TTF, este un punct virtual olandez de tranzacționare a gazelor naturale. Acest punct de tranzacționare oferă facilități pentru un număr de comercianți din Olanda pentru a tranzacționa contracte viitoare, tranzacții fizice și bursiere.

• *Dificultăți de reprovizionare a depozitelor de resurse energetice*: Blocada din Strâmtoarea Ormuz împiedică capacitatea națiunilor europene de a reumple instalațiile de stocare a gazelor pentru iarnă, putând duce la penurii critice mai târziu în cursul anului.

Golful Persic este, de asemenea, un centru major pentru producția și exportul global de îngrășăminte. În anii 2020, regiunea a reprezentat aproximativ 30% - 35% din exporturile globale de uree și aproximativ 20% - 30% din exporturile de amoniac. În total, până la 30% din îngrășămintele comercializate la nivel internațional tranzitează în mod normal Strâmtoarea Ormuz.

Spre deosebire de majoritatea punctelor de strangulare comerciale, putem aprecia că nu există o alternativă viabilă la Strâmtoarea Ormuz pentru ca statele din Golf să-și exporte resursele energetice, acest lucru fiind și în defavoarea statelor importatoare de resurse energetice din Orientul Mijlociu. Drept urmare putem afirma că această operațiune de blocare a Strâmtoării Ormuz face parte dintr-un plan strategic al Iranului, care a amenințat periodic că va închide Strâmtoarea Ormuz, încă din anii 1980, și nu poate fi considerat o surpriză faptul că perturbările cauzate transportului maritim de la sfârșitul lunii februarie 2026, când SUA și Israelul au lansat pentru prima dată atacuri aeriene asupra Iranului, reprezintă cea mai gravă escaladare din ultimele decenii. Această conflagrație la nivel regional a provocat pentru majoritatea statelor lumii cea mai mare întrerupere a aprovizionării cu petrol și gaze din istorie și o creștere vertiginoasă a prețurilor la nivel global al resurselor energetice, consecințele întreruperii transportului maritim din Golf depășind orice înțelegere și așteptare la nivel mondial. Spunem acest lucru, deoarece în regiunea Golfului sunt gestionate peste 26 de milioane de containere anual, iar exporturile majore de îngrășăminte trec, de asemenea, pe aici. După cum se poate observa și înțelege, o perturbare prelungită a transportului maritim poate avea, prin urmare, numeroase efecte directe și greu de cuantificat asupra costurilor globale de producție la nivelul tuturor ramurilor industriale.

În prezent, blocarea Strâmtoării Ormuz de către Iran se dovedește a fi atins un moment crucial pentru întreaga lume. Putem afirma acest lucru fără tăgadă deoarece, începând cu 14 aprilie 2026, deblocarea Strâmtoării Ormuz – în urma mediatizării intense a acestei blocade volatile de săptămâni, care a început la sfârșitul lunii februarie – este considerată, cel puțin teoretic, de toate statele lumii, dar atât și de China, cât și de India ca fiind imperios necesară o restaurare, chiar și una fragilă, a principalelor linii de aprovizionare cu resurse de energie, acest lucru apreciindu-se ca fiind unul crucial pentru întreaga lume.

Aceste două cele mai mari națiuni ale lumii, din punct de vedere al populațiilor, China și India fac dovada, cel puțin teoretic, că își exprimă și ele o poziție favorabilă soluțiilor diplomatice, îndemnând la reținere și subliniind importanța „libertății de navigație neîngrădite”. Cel mai probabil, reacțiile și acțiunile lor sunt determinate de impacturile economice severe și imediate, inclusiv creșterea accelerată și imposibil de controlat a prețurilor resurselor energetice și, implicit, a prețurilor tuturor celorlalte produse agricole și industriale, dar mai ales de perturbările produse transporturilor critice de resurse de energie, cum ar fi importurile de GPL pentru India și fluxurile de țitei pentru China.

În acest context, deblocarea Strâmtoării Ormuz pare a fi catalogată, cel puțin teoretic, ca fiind un eveniment critic din punct de vedere al securității atât pentru China, India și Europa, cât și pentru alte state din diverse regiuni ale lumii, deoarece acestea se numără printre principalii importatori de resurse de energie, transportul acestor resurse la destinație trecând și prin această zonă blocată de Iran. Afirmăm acest lucru pentru că, totuși, chiar și cu furnizori diversificați, de exemplu aprovizionarea cu resurse energetice a Chinei, Indiei și a altor state ale lumii rămâne în mare măsură dependentă de coridoarele maritime cheie.

Strâmtoarea Ormuz este cea mai importantă dintre aceste rute. În 2025, aproximativ 15 milioane de barili de țitei pe zi (aproximativ 34% din comerțul maritim global cu țitei) au trecut prin strâmtoare. Majoritatea acestor transporturi erau destinate piețelor asiatice, China și India reprezentând împreună beneficiarii a aproximativ 44% din exporturile mondiale. Pentru China, vulnerabilitatea principală nu constă în dependența de un singur producător, ci în dependența de un număr limitat de coridoare de transport. Cercetările realizate de Centrul Columbia pentru Politica Energetică Globală estimează că aproximativ jumătate din importurile de țitei ale Chinei și aproape o treime din importurile de gaze naturale lichefiate provin din Orientul Mijlociu, o mare parte din această aprovizionare cu resurse energetice trecând în mod normal prin Strâmtoarea Ormuz înainte de a ajunge pe piețele asiatice. Dependența Chinei de importurile de petrol este adesea citată ca o vulnerabilitate majoră în sistemul său energetic.

Totuși, această opinie poate fi una indusă în mod voit și înșelătoare fără a lua în considerare structura mai largă a mixului energetic al Chinei. Analizând situația, nevoile și politicile Chinei în ceea ce privește nevoile reale de resurse energetice, putem spune că rămâne structural mai puțin total dependentă China de petrol decât sugerează cifrele principale privind importurile de țitei. Datele oficiale arată că resursele de cărbune ale Chinei încă furnizează 51,4% din consumul total de energie (2025), iar „energia curată” (gaze naturale plus hidroenergie, energie nucleară, eoliană, solară) 30,4%, petrolul rămânând ca reziduu în jur de 18,2%. Cu toate acestea, petrolul este încă esențial pentru produse petrochimice, aviație, transport maritim și transport greu, astfel încât creșterile de prețuri și întreruperile materiilor prime din rafinării se transmit rapid

în marje și costuri logistice, chiar dacă securitatea energetică națională nu este amenințată chiar așa de imediat cum se dorește să apară.

Așadar, deși China importă o mare parte din țițeiul pe care îl consumă, petrolul reprezintă doar o parte din aprovizionarea totală cu energie a țării. Conform Comunicatului Statistic din 2025, consumul total de energie al Chinei a ajuns la 6,17 miliarde de tone de echivalent standard de cărbune, o creștere de 3,5% față de anul precedent. În ultimul deceniu, ponderea cărbunelui în mixul energetic a scăzut treptat, în timp ce contribuția surselor regenerabile și a altor surse de energie curată a crescut.

Dependența Chinei de țițeiul importat rămâne substanțială totuși. Estimările plasează, în general, dependența de importurile de țiței la peste 70% din consumul intern. O mare parte din această aprovizionare ajunge pe rute maritime, ceea ce face ca rutele de transport maritim să fie un element critic al securității energetice a Chinei. Din acest motiv, politica energetică a Chinei s-a concentrat pe trei măsuri principale de protecție: menținerea rezervelor strategice de petrol, diversificarea furnizorilor de țiței și accelerarea electrificării în întregul sistem energetic intern. Împreună, aceste măsuri vizează reducerea impactului întreruperilor aprovizionării externe.

Așa cum menționam anterior, produsele petroliere rămân totuși esențiale în sectoarele menționate mai sus, alternativele rămân limitate, iar creșterile de prețuri se transmit rapid și produc efecte greu de gestionat în costurile de producție și prețurile finale.

Indicatorii economici recentți evidențiază această presiune emergentă. Datele oficiale arată că indicele managerilor de achiziții (PMI) din industria prelucrătoare din China a revenit la 50,4, în luna martie 2026, semnalând o nouă expansiune a activității fabricilor. Cu toate acestea, subindicii care urmăresc costurile de producție au crescut, sugerând că producătorii încep să se confrunte cu presiuni mai puternice asupra costurilor. Dacă se mențin, această dinamică s-ar putea traduce într-o scădere treptată a profitabilității industriale și a competitivității la exporturi.

În întregul acest context evolutiv descris, totuși China a petrecut mai mult de un deceniu acumulând rezerve strategice de petrol ca tampon împotriva întreruperilor de aprovizionare surpriză. Cu toate acestea, dimensiunea exactă a acestor rezerve rămâne necunoscută cu exactitate. Datele oficiale privind rezervele strategice sunt rareori făcute cunoscute. Conform rapoartelor mass-media internațională, analiștii estimează rezervele strategice de petrol ale Chinei la aproximativ 900 de milioane de barili, echivalentul a puțin sub trei luni de importuri. Atunci când se iau în considerare măsuri mai largi de stocare a petrolului, tamponul disponibil pare a fi unul mai mare. Aceste estimări includ stocurile comerciale deținute de rafinării și petrolul depozitat în instalații vamale. Alte analize estimează că totuși capacitatea totală de stocare a petrolului a Chinei ar putea ajunge la aproximativ 1,39 miliarde de barili, suficient pentru a acoperi aproximativ 120 de zile de importuri nete, pe baza nivelurilor actuale de consum. În mod similar, Institutul Peterson pentru Economie Internațională plasează rezervele strategice și comerciale combinate la aproximativ 1,3 până la 1,4 miliarde de barili, echivalentul a aproximativ patru luni de importuri. De pildă, importurile de țiței ale Chinei au atins niveluri record în 2025, în medie între 11,55 și 11,6 milioane de barili pe zi, conform estimărilor citate pe scară largă. Volumul importurilor a crescut, de asemenea, la începutul anului 2026, deoarece rafinăriile au menținut rate ridicate de procesare și au continuat să acumuleze stocuri. În acest context, electrificarea rapidă a Chinei reduce treptat expunerea sa la șocurile prețurilor petrolului, în special în sectorul transporturilor. Vehiculele electrice (EV) sunt acum o componentă majoră a pieței auto din China. Datele interne indică faptul că vehiculele cu energie nouă (NEV) au reprezentat 50,8% din vânzările de vehicule în 2025, cu o pondere și mai mare în rândul autoturismelor. Această schimbare reduce numărul de gospodării afectate direct de fluctuațiile prețurilor la benzină și scade sensibilitatea generală a economiei la creșterile prețurilor cu amănuntul ale combustibililor.

Analizând și modul de transport al resurselor energetice necesare, putem spune că și acest lucru este în sine un amplificator de risc: Columbia CGEP notează că peste 90% din importurile de țiței ale Chinei sunt efectuate pe căi maritime. Importurile prin conducte oferă o oarecare diversificare, în special prin rutele de aprovizionare din Rusia și Asia Centrală. Aceste fluxuri ajută la stabilizarea ofertei, dar rămân relativ mici în comparație cu cererea totală de import a Chinei.

O analiză asociată cu Alicia García-Herrero de la Institutul Peterson pentru Economie Internațională subliniază importanța Europei în acest context. Uniunea Europeană absoarbe aproximativ 15% din exporturile chinezești, ceea ce înseamnă că o încetinire a creșterii economice determinată de reducerea resurselor de energie în Europa s-ar repercuta rapid asupra sectorului de export al Chinei. Date comerciale recente sugerează că firmele chineze s-ar putea pregăti deja și pentru astfel de riscuri. Deși volumul schimburilor comerciale a rămas unul semnificativ la începutul anului 2026, importurile au crescut semnificativ mai rapid decât nevoile de procesare, ceea ce sugerează că rafinăriile și firmele din domeniul industrial își construiau stocuri de precauție.

Pentru întreaga lume, aviația este cel mai clar mecanism de transmisie sectorială, deoarece combustibilul pentru avioane are puțini înlocuitori și este comercializat la nivel global. Companiile aeriene au majorat suprataxele pentru combustibil, iar normalizarea aprovizionării cu combustibil pentru avioane ar

putea dura luni de zile, chiar dacă fluxurile se reiau, având în vedere perturbările rafinării și constrângerile logistice.

Costurile de transport și asigurare întăresc șocul. Raportul Vortexa din martie 2026 evidențiază mecanismele logisticii perturbate a navelor cisternă (concentrarea flotei din umbră, așteptarea la coadă în afara coridorului și acumularea de zone tampon plutitoare), ceea ce crește costurile efective de livrare și incertitudinea pentru rafinării.

Pentru perspectivele economice mai ample ale tuturor statelor, cel mai semnificativ risc ar putea să nu provină din aprovizionarea internă cu combustibili, ci din cererea globală aflată în scădere semnificativă. Prețurile globale în creștere accentuată la energie pot încetini creșterea economică la principalii parteneri comerciali. Dacă se întâmplă acest lucru, cererea de exporturi ale tuturor statelor lumii ar putea scădea accentuat, creând o presiune suplimentară asupra producției în toate domeniile economiei și a profitabilității companiilor.

Perturbarea accesului prin Strâmtoarea Ormuz a creat piețelor energetice globale o vulnerabilitate colosală față de efectele produse de conflictele geopolitice. Economii asiatice au fost afectate în mod special din cauza dependenței lor puternice de exporturile de energie din Golf. Întreruperile aprovizionării cu petrol și riscurile crescânde ale transporturilor au intensificat presiunea inflaționistă, insecuritatea energetică și volatilitatea pieței în mai multe regiuni. Evoluțiile din ultima perioadă din regiunea Strâmtoării Ormuz demonstrează că Teheranul ar putea exercita acum o autoritate selectivă asupra tranzitului maritim, ma să impie mult decât să impună o blocadă completă fără o selecție preferențială.

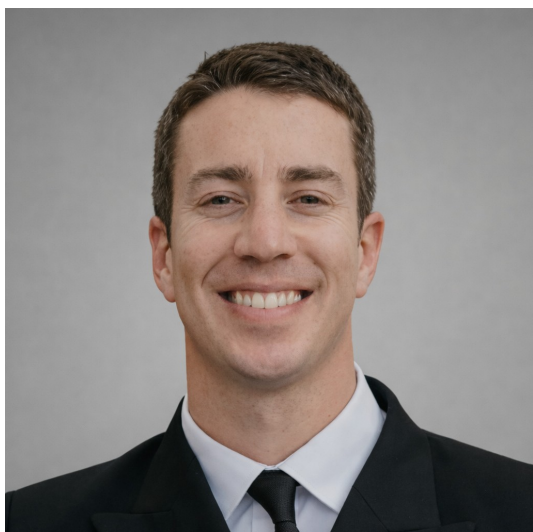
Actuala situație din Orientul mijlociu ar putea deveni o realitate strategică pe termen lung. O astfel de evoluție ar putea crea condițiile prielnice pentru o stare prelungită de instabilitate, mai degrabă decât o rezolvare reală a conflictului din regiune. O astfel de situație ar instituționaliza incertitudinea pe piețele energetice globale și ar crește probabilitatea unei viitoare escaladări a situației conflictuale din regiune.

Actuala confruntare din Strâmtoarea Ormuz reflectă o transformare mai amplă într-un conflict geopolitic modern, unde controlul și influența asupra rutelor comerciale și accesului la resursele energetice și, implicit, asupra stabilității economice a statelor lumii poate deveni mai valoros din punct de vedere strategic decât cucerirea teritorială. Iranul pare să demonstreze faptul că cea mai mare putere a sa nu constă în superioritatea militară convențională, ci în capacitatea sa de a perturba economia globală prin diverse pârghii hibride, influențând semnificativ prețurile petrolului, inflația, diplomația internațională și stabilitatea politică nu numai în acele state rivale, ci și în toate celelalte state ale lumii.

Escaladarea din punct de vedere militar a conflictului care vizează redeschiderea completă a Strâmtoării Ormuz ar putea aprofunda conflictul regional și destabiliza și mai mult piețele globale. Cu toate acestea, tolerarea controlului selectiv iranian riscă să slăbească credibilitatea americană și să modifice echilibrul regional de putere în favoarea Teheranului. Situația actuală expune, de asemenea, limitele puterii militare în rezolvarea disputelor geopolitice structurale. Chiar dacă luptele active scad, competiția subiacentă pentru controlul maritim, securitatea energetică și influența regională va persista probabil.

Dacă controlul selectiv iranian va deveni o acțiune pe termen lung, regiunea Orientului Mijlociu ar putea intra într-o eră prelungită de coerciție economică, competiție strategică și confruntare recurentă.

Biografiile autorilor

Matias González POMMERENKE (Chile)

Este ofițer de infanterie marină în Marina chiliană, inginer de sisteme amfibii cu specializare în infanterie. Deține o diplomă de master în analiză strategică și de previziune de la UDIMA, în colaborare cu Institutul LISA. Are experiență în unități operaționale de luptă și state majore la nivel de batalion și brigadă.

S-a specializat în construirea de scenarii, analiza informațiilor și analiza securității, cu accent pe planificarea strategică în medii complexe. Cu peste 11 ani de experiență în conducerea unităților tactice și a echipelor analitice care consiliază autoritățile de comandă, munca sa este orientată spre anticiparea riscurilor, amenințărilor și oportunităților pentru a reduce incertitudinea pentru factorii de decizie.

Principalele sale domenii de interes sunt informațiile, securitatea, strategia, apărarea, conflictele internaționale, geopolitica și relațiile internaționale.

Bernd Oliver BÜHLER (Germania)

Este antreprenor, consultant, lector și autor german cu peste 20 de ani de experiență internațională în economie, comunicare strategică, guvernanta, risc, securitate și analiză geopolitică.

A studiat economia la Universitatea din Poitiers, Franța, și a absolvit un program postuniversitar în Strategie și Competitive Intelligence la Școala de Afaceri ESLSCA din Paris. Experiența sa profesională include strategie corporativă, strategii de afaceri și consultanță în domeniul securității, precum și comunicare internațională și jurnalism în domeniile apărării, securității și afacerilor europene.

Din 2006, a ținut prelegeri de economie, finanțe, guvernanta, risc și conformitate la școli de afaceri internaționale, inclusiv Școala de Afaceri ESLSCA din Paris și Cairo. Pe lângă activitatea sa academică, a consiliat companii și directori cu privire la riscul strategic, protecția informațiilor, gestionarea crizelor, conformitate și luarea deciziilor legate de securitate.

Activitatea sa din prezent se axează pe economie, război cognitiv, inteligență artificială, încredere instituțională și reziliența strategică a societăților democratice.

Gargi AWASTHI (India)

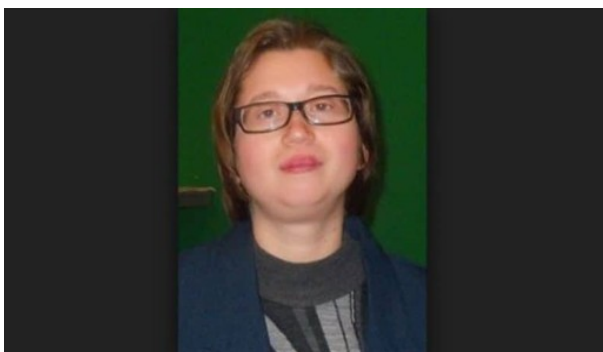
Deține expertiză în conceperea și gestionarea sistemelor de colectare a informațiilor pentru colectarea datelor despre politici și impact. Are excelente abilități interpersonale, analitice și de comunicare publică.

Licență în Tehnologie, Inginerie Mecanică, la Universitatea Chandra Shekhar Azad din Kanpur.

Are experiență la Națiunile Unite, ISPPR, ca analist de politici și diplomat, din decembrie 2022 până în prezent.

A participat la negocieri multilaterale privind inițiativele de securitate regională sponsorizate de Națiunile Unite. A organizat întâlniri cu oficiali guvernamentali străini pentru a discuta domenii de interes reciproc.

A participat la elaborarea și actualizarea planurilor de comunicare în criză pentru a gestiona diverse situații. Este implicată în activități de diplomație publică, cum ar fi briefing-uri, interviuri, prelegeri și ateliere concepute pentru studenții interesați să afle mai multe despre carierele în Serviciile Externe.

Mona AGRIGOROAIEI (România)

A absolvit Științe Politice - licență și master în Marketing și Comunicare Politică la Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași. În 2023 a absolvit și un al doilea master „Securitate și Diplomație” la SNSPA, București. În timpul studiilor la SNSPA, a urmat un stagiu de practică la „Centrul pentru Prevenirea Conflictelor și Avertizare Timpurie”. Este specializată în cercetare academică și explorarea temelor politice și de securitate din Balcanii de Vest, publicând mai multe analize în mass-media din

această zonă, în diverse ziare din Albania, Kosovo, Macedonia de Nord. De asemenea, a publicat două cărți de poezii în limba albaneză la Priştina, Kosovo, în 2014 și 2022.

Gilles DELAFON (Franta)

Este cercetător asociat la Institutul Thomas More. Corespondent la Beirut în timpul războiului civil libanez din 1984 până în 1988, este autorul cărții „Beirut, soldații Islamului” (1989), una dintre primele cărți care evidențiază amenințarea islamistă emergentă.

Reporter senior și editorialist pentru „Le Journal du Dimanche”, din 1989 până în 2008, a relatat despre crizele majore din Orientul Mijlociu, inclusiv războaiele din Irak și procesul de pace israeliano-palestinian.

Ulterior, a ocupat funcția de șef de știri la Canal+ din 2008 până în 2016. De asemenea, este autorul cărții „Domnia disprețului: Nicolas Sarkozy și diplomații, 2007–2011” (2012). Absolvent al Universității Columbia (New York), a fondat firma de consultanță „Lord Jim Consulting”, în 2016, unde este în prezent președinte. S-a alăturat echipei de cercetare a

Institutului Thomas More, în septembrie 2023. •

Aldo MUNGO (Belgia)

Aldo Mungo este un specialist recunoscut în studii strategice și doctrina utilizării puterii aeriene, cu o expertiză acumulată de-a lungul a peste treizeci de ani în jurnalismul specializat în apărare.

După finalizarea studiilor în științe politice și relații internaționale la Universitatea Liberă din Bruxelles (ULB), s-a orientat rapid către sectorul apărării și armamentului. În 1984, a fondat revista lunară Carnets de Vol, dedicată aviației militare, pe care a condus-o și s-a mutat la Paris în 1986. Din 1989, a ocupat funcția de redactor-șef și editorialist al revistei lunare Armées & Défense (ediția franceză a revistei israeliano-americane Defense Update).

Ambele publicații au devenit rapid referințe esențiale în cercurile militare, industriale și instituționale. A deținut aceste funcții până în 2011, când s-a întors definitiv în Belgia. Expertiza sa recunoscută a dus la selecția sa ca auditor la Institutul de Înalte Studii de Apărare Națională (IHEDN) din Paris (sesiunea 1988–1989), unde și-a aprofundat cunoștințele despre politica de apărare, strategie, armament și economia apărării. În 1990, Statul Major General al Forțelor Aeriene Franceze l-a integrat într-un program de instruire avansată de șase săptămâni la Școala de Arme a Forțelor Aeriene SUA, ca parte a exercițiului Red Flag de la Baza Forțelor Aeriene Nellis (Nevada). Integrat într-un detașament francez, a participat la misiuni intensive și realiste de antrenament aerian de luptă, beneficiind de instrumente de analiză a performanței în timp real (RFMDS) de ultimă generație și de acces la vaste domenii de antrenament, inclusiv zone clasificate.

Este considerat unul dintre principalii experți civili în doctrina militară a utilizării vectorilor aeriени. Analizele și contribuțiile sale se concentrează în principal pe dezvoltările strategice, tactice și tehnologice în domeniul puterii aeriene și al apărării.

Fikret ARTUÇ (Turcia)

A absolvit Universitatea Mediteraneană de Est, unde a studiat Relații Internaționale și Științe Politice. Și-a continuat parcursul academic la Departamentul de Economie al Universității Bilkent, concentrându-se pe Europa, Rusia, Europa de Est și piața eurasiatică, precum și pe dinamica economică a acestor regiuni. În plus, a absolvit o specializare secundară în Economie la Universitatea Anadolu, îmbogățindu-și educația cu o perspectivă multidimensională.

Și-a început cariera profesională în presa scrisă ca corector. Apoi și-a dezvoltat experiența în domeniul media lucrând ca redactor pentru diverse reviste. Ulterior, s-a orientat către media vizuală și, cu scopul de a deveni un regizor priceput, s-a pregătit și a lucrat în companii de producție în domeniile sunetului, camerei de filmat, luminii și editării.

În această perioadă, a participat la numeroase proiecte documentare, promoționale, comerciale, seriale de televiziune și filme ca scenarist, asistent de regie și regizor. În 2004, a deschis un nou capitol în cariera sa, trecând la canalele de știri tematice, unde a continuat să-și aplice experiența acumulată pe o platformă diferită.

Dr. Khodor DAYEH (Liban)

Dr. Khodor Dayeh este un analist de informații specializat în contraterorism și analiză comportamentală. Este autorul cărții „Dincolo de extremism: Cum profilarea psihologică ajută la înțelegerea și combaterea terorismului”.

Zurab BEZHANISHVILI (Georgia)

Experiență academică

- Universitatea Goethe din Frankfurt și Universitatea Makerere — Conferința Viitorului Verde și Digital (18–22 mai 2026 în Uganda) Lucrare prezentată: „Africa ca nou inimă: digitalizare, guvernare a resurselor și viitorul conflictului privind materiile prime.”

Implicare organizațională, afilieri și educație

- Centrul European George C. Marshall pentru Studii de Securitate — Absolvenți (2026)

- Centrul de Politică de Securitate din Geneva (GCSP) — Absolvenți (2023)

- Comunitatea ODIHR 2023

- Consiliul Academic al Sistemului Națiunilor Unite (ACUNS). Membru activ din 2023.

- Institutul pentru Economie și Pace (IEP) — Ambasador (din 2025)

- Parlamentari pentru Neproliferare Nucleară și Dezarmare (PNND) Membru activ din 2023.

- Asociația Internațională de Științe Politice (IPSA) — Membru al Consiliului de Administrație (2023–Prezent)

Comunitatea Internațională pentru Dezvoltare și Progres în Georgia (IC4GDP) — Fondator și Președinte (2010–Prezent)

- Universitatea de Stat din Moscova (MSU SPA) Master în Administrație Publică 2000-2006 (Bursa doctorală în Studii Politice 2006-2008 refuzată din cauza Războiului Ruso-Georgian).

Activități recente

- A dezvoltat conceptul de autoapărare pentru societatea georgiană, inclusiv cooperarea civil-militară (amenințări nucleare, dezastre, războaie, jocuri de război).

- A conceput cadrul strategic pentru dezvoltarea socio-economică a Georgiei; o foaie de parcurs pentru ecosistemul societății civile, care acoperă drepturile omului, anticorupția și supravegherea civică; Clubul Internațional al Administratorilor Publici pentru a încuraja schimbul profesional și colaborarea internațională.

- Coordonator tematic, Frontiere în știința politică: „Arhitectura viitoare a securității naționale și a elaborării politicilor în era digitală”.

Eduard VASILJ (Croatia)

Eduard VASILJ este licențiat în Științe Politice și Drept Internațional la Universitatea Goethe, din Frankfurt pe Main, precum și în Științe Politice și Organizare la Universitatea din Zagreb. După mulți ani de experiență internațională la nivel de consiliu de administrație, oferă consultanță corporațiilor și instituțiilor globale cu privire la guvernarea corporativă, securitate corporativă, probleme de securitate geopolitică și investiții străine.

Dr. Shaoyuan WU (SUA)

Dr. Shaoyuan Wu este coordonatorul programului de cercetare și directorul Centrului Global de Cercetare pentru Guvernarea și Politici în Domeniul Inteligenței Artificiale (IA) de la EPINOVA LLC. Activitatea sa se concentrează pe securitatea internațională, evaluarea strategică a riscurilor, securitatea energetică, guvernarea globală, dinamica conflictelor și transformarea sistemică condusă de IA.

Dr. ing. Stelian TEODORESCU (România)

Este inginer aeronautic și în timpul studiilor doctorale a fost admis în Proiectul SmartSPODAS - „Rețea transnațională pentru managementul integrat al cercetării inteligente doctorale și postdoctorale în domeniile «Științe Militare», «Securitate și Informații» și «Ordine Publică și Securitate Națională» - Program de formare continuă pentru cercetători de elită - «SmartSPODAS», participând în acest context la diverse activități de cercetare, printre care se numără și cele organizate de CRISMART în Suedia. În prima parte a carierei sale, a ocupat diverse funcții de conducere în cadrul Statului Major al Forțelor Aeriene, iar în a doua parte a carierei, a ocupat funcții de conducere și execuție în cadrul Ministerului Apărării Naționale. A participat la diverse activități de cooperare la nivel național și internațional, acumulând experiență profesională în domeniul relațiilor internaționale și geopoliticii. A desfășurat activități didactice în mediul academic (studii universitare de licență și postuniversitare).

PULSUL GEOSTRATEGIC

EDITORI

Pompilia VLĂDESCU
Stelian TEODORESCU

Începând cu decembrie 2010 Pulsul Geostrategic este înregistrat în catalogul internațional Index Copernicus Journal Masters List. Acest buletin nu poate fi multiplicat și reprodus fără acord. Este permisă folosirea unor materiale sau citate cu păstrarea exactității și titlului original, precum și cu menționarea expresă a sursei. Opiniile și ideile exprimate în conținutul articolelor reprezintă punctul de vedere al autorilor.

SCANEAZĂ
PENTRU A ACCESA:
pulsulgeostrategic.ro

RIEAS Research Institute for European and American Studies

STOCKHOLM INTERNATIONAL
PEACE RESEARCH INSTITUTE

